ATEITIS

MĖNESINIS

MOKSLEIVIŲ

LAIKRAŠTIS

Nr. 11

1924 m. lapkričio mėn.

Turinys.

	pusl.
Z. Keturi svarbieji mūsų uždaviniai	481
Vitolis Svajonis. Saulei leidžiantis	486
J. Vaitkevičius. Predestinacija	487
Miško Dievaitis. * * *	492
A. D. Sertillanges. Intelektualis gyvenimas	493
St. Žvirgždas. Rudenėlį	501
J. Dekoltė	502
Juozas Švaistra. Dar vienas mūsų gyvenimo žiedas	505
P. Kirvelaitis. V. Kudirka—piliečių žadintojas	506
Žagaras. Baltosios gėlės	509
K. Kumpauskas. Dulkelė	510
Vitolis Svajonis. Pranašo žodžiai	512
Miško Dievaitis. Gyvenimo taku	512
J. Gr. Pavasariui švintant	513
Bern. Žvainys. Rudenėliui baigiantis	530
K. Demskis. Aš ir gyvenimas	531
Viskanta. * * * (eilės)	532
J. Tarvydas. Folkloro dirvonas	533
Ateitininkų gyvenimo kronika	535
Knyga ir menas	536
Mūsų veikimas	542
„Ateities“ platinimas.	III viršelio

Š. m. gruodžio 15 d. išeina iš spaudos Literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinis žurnalas

«ŽIDINYS»

Nr. 1 telpa: M. Vaitkaus, O. Buivydaitės, Putino, Santvaro ir kt. eilėraščiai. J. Paukštelio, ką jam smuikas kalbėjo (novelė). M. Reinio, Gyvenimo ir principų sintezė. St. Šalkauskio, Rimvydas — Mickevičius (plati, nebaigta dar šiame Nr. apie Ad. Mickevičių). Prof. Dr. P. Kuraičio. Šis tas del šių dienų kultūros krizio. P. Kirvelaičio. Kelios pastabos del V. Kudirkkos stiliaus. Akademiškojo gyvenimo apžvalga. Recenzijos ir t. t.

Žurnalą redaguoja *V. Mykolaitis.*

Metams 30 lt., pusmečiui 15 lt., atsk. Nr. 3 lt.

Studentams ir moksleiviams imant per savo kuopas: Metams 20 lt., pusm. 10 lt.; atsk. Nr. 2 lt. Užsieny: Metams 40 lt., pusm. 20 lt.

Metiniams 1925 m. prenumeratoriams šis gruodžio n-ris dovanai.

Redakcijos adresas: Kaunas, Mickevičiaus gatvė 28.
Administr. „ „ Laisvės Alėja 3.

ATEITIS

Nr. 11. 1924 m. Lapkričio mėn. XIV.

Z.

Keturi svarbieji mūsų uždaviniai.

Kas metai didyn eina mūsų ateitininkų skaičius, plečiasi, šakoja mūsų darbai, stiprėja mūsų įtaka visuomenės gyvenime. Tai suprasdami, betgi mes neprivalome leisti pasisekimams užmigdyti mūsų energiją. Mat didėjant jėgoms, sunkyn eina prievolių ir atsakomingumo našta. Tai atsimindami ir trokšdami kas kart geresnės ateities mūsų brangiajai organizacijai, mes nuolat turime būti susirūpinę, kaip čia labai įjudinti mūsų dvasios pajėgas, kaip čia kas kart kilnesniu turiniu pripildyti mūsų sieos galias, kaip čia galingesnėje sutartinėje reikšti savo veikimą.

Ir ne tik pasisekimai gali ir privalo teikti mums tokio susirūpinimo. Atviromis akimis žiūrėdami į gyvenimą, mes matome, kaip daug trūkumų yra mūsų veikime, kaip daug dar yra nesusipratusių moksleivių, kuriems nerūpi mūsų organizacijos tikslas ir darbai! Kas bloga taisyti, kas nevisai gera gerinti, kas gera tobūlinti, tai privalo būti mūsų nuolatinio būdėjimo obalsis.

Kad geriau galėtume orientuotis tuose mūsų organizacijos pažangos reikaluose, turime pasikelti ties jais aukštyn savo protu, turime juos svarstyti iš žymesnių liečiančių juos rūpimais aktualiais atžvilgiais punktų. Tokių punktų šitam kartui aš pasirinkau keturis, apie kuriuos čia plačiau ir kalbėsiu.

1. Pirmučiausia, keliu *reikalą kas kart didesnio sąmoningumo* mūsų visų organizacijos narių tarpe.

Juo mat organizacija yra senesnė ir didesnė, juo daugiau reikia dėti pastangų, kad visi jos nariai turėtų gyvai sąmonėje vedamąsias organizacijos darbo idėjas, nes yra pavojaus, kad prie jos gali prisidėti mažiau ar daugiau narių be kritiško įvertinimo savo žygio, pasiduodant aklai mados ir gyvenamo tarpo sugestingai įtakai. Kiekvienas ateitininkas privalo suprasti ir mokėti *sau pakankamai* įvertinti mūsų kilniuosius idealus, svarbiuosius veikimo obalsius ir principus. Toliau tenka rūpintis ne tik sau pakankamai tuos dalykus suprasti, bet ir kas kart geriau juos mokėti ir kitiems paaiškinti, giliau į juos įsigyventi.

Katalikų pasaulėžiūra taip neapsakomai turi kilnų turinį, kad niekados nepritruks progos protui pastangas daryti, kad geriau jos tiesas suprastų, aiškiau pamatytų tų tiesų sąryšį su svarbiau

siais visuomenės gyvenime rūpimais klausimais. Čia negalima tenkintis tik tikybos pamokas išmokus; čia reikia savito darbo, čia reikia organizacijos pagalbos. Mes juk mokomės ne tik mokyklai, ne tik tam kad iš mokytojų gavus pakankamus mūsų mokslo pažymėjimus, bet pirmučiausia mes mokomės gyvenimui, visuomenei. Mes gerai žinome, kad yra daug ir suktų visuomenėje mūsų pasaulėžiūros priešininkų, su kuriais anksčiau ar vėliau teks mums susidurti. Mes privalome bent tiek išsilavinti pasaulėžiūros pažinime, kad mokėtume ir patys pražūtingų klaidų išvengti ir neragavusius tiek mokslo brolius nuo tų klaidų kenksmingos įtakos apsaugoti [1]). Tai katalikų inteligentų ne tik teisė, bet ir šventa prievolė. Jeigu mums leidžiama būti katalikais (o tos teisės niekados niekam neduosime mums išveržti), tai turi būti nekliudoma ir atlikti tai, ko nuo mūsų reikalauja *sąmoningas* kataliko vardo nešiojimas. Nenuostabu tad, kad kiekviena ateitininkų kuopa tarp savo darbų žymią vietą skiria pasaulėžiūros klausimams gvildenti. Reikia tik, kad prie to gvildenimo būtų pritraukta kas kart daugiau narių, kad šitas darbas eitų visais galimais sekmingais būdais: ir referatų rašymu ir pasikalbėjimais-diskusijomis ir savėje pakvietus pagalbon daugiau čia nusimanančių katalikų inteligentų ir t. t.

Norėdama pažangos sąmoningume, kiekviena ateitininkų kuopa taipgi turėtų iš įvairių pusių aiškinti tikrą prasmę gražiai skambančių obalsių, bet kuriuos daug kas klaidingai supranta ir netinkamai vertina, kaip antai, laisvės, pažangos, demokratiškumo, bendro tėvynės darbo, visuomeninio išnaudojimo panaikinimo ir t. p. Iš kitos pusės reikia gerai stengtis suprasti ir paniekos išsireiškimus, kaip antai, klerikalizmą, viduramžiškumą ir t. p. Visiems kuopų nariams turi būti taipogi labai aišku klaidingumas tokių principų, kaip antai: „tikyba — tai privatinis dalykas“, „aiškinimas ir gynimas Lietuvoje katalikų pasaulėžiūros — tai partijos dalykas, kas tuo užsiima, tai reiškia varo partijos darbą, na o partijos darbas yra neleistinas mokykloje“ ir t. t.

Pasaulėžiūros, tikybos klausimais gyvesnis susiinteresavimas būtinai yra reikalingas, jeigu norime mūsų krašto vispusiško atgimimo. Šiandien jau mažai kieno rimtų galvotojų tikima, kad visuomenės gerovės siekti priemonių eilėje reiktų pirmą vietą užleisti grynai politinėms ir socialinėms permainoms. Kas kart dabar geriau suprantama, kad tik ant dvasinio tautos atgimimo pagrindų gali būti tvirtai statomas visuomeninės gerovės rūmas. Kas kart aiškiau įsitikrinama, kad pasaulėžiūros dalykuose menkumas ar jų nepaisymas (indiferentizmas), veda ir prie asmeninės ir visuomeninės doros sunykimo, prie tautos gyvenimo suirimo.

2. Antras dalykas, kuriuo mūsų organizacijai reikia nuolat rūpintis, tai *atsakomingumo supratimo ir jausmo pagilinimas.*

---

[1]) Karštai sveikintinas kas kart didesnis moksleivių susiinteresavimas filosofija

Mūsų tauta yra maža, gi priešų iš visų pusių daug. Reikia tad, kad visi tėvynės vaikai susiprastų atsakomingi esą už jos likimą, už jos gerovę. Viendienių, savanaudžių žmonių tarp mūsų neprivalo rastis.

Bet jų yra, ir tai nemaža, net ir inteligentų tarpe. „Kas man galvoj", „čia ne mano dalykas", „tegu kiti tuo rūpinasi", „aš turiu savo reikalų", „kas man už tai užmokės", „kokia man iš to bus nauda", „be manęs apsieis",—tie ir jiems panašūs pareiškimai, jei ne aiškiu žodžiu, tai aiškiu pasielgimu toli gražu neretenybė tarp mūsų inteligentų, na ir moksleivių. Reikia dėti visas pastangas, kad kas kart būtų mažiau, kad ilgainiui visai išnyktų iš mūsų tarpo toki žmonės, kurie nesirūpina nei savo gyvenimo prasme, nei jo verte, nei jo garbe; tokiems negali rūpėti ir tėvynės garbė, laisvė ir gerovė.

Ateitininkų organizacija turėtų būti nuolatinė atsakomingumo mokykla. Įjudindama visus narius būti atsakomingais už savo organizacijos padėtį, klestėjimą, tuo pačiu paruoš jų sielas platesniame mate visuomeniniam ir tėvynainiškam atsakomingumo jausmui įsigalėti.

Atsakomingumas mūsų sieloje gali prigyti tik tada, jei rūpinsimės plačiai ir giliai doriniu susipratimu ir savęs doroje auklėjimu. Savęs auklėjimo klausimai tad turi būti aktualūs visados ateitininkų tarpe. Reikia galutinai atsikratyti to nelemto prietaro, kurio besilaikantieji mano, jog auklėjimas liečia tik vaikus ir nepilnamečius, jog tokiu auklėjimu turi rūpintis tik tėvai, globėjai ir mokytojai. Iš tikrųjų gi savęs auklėjimu privalo rūpintis visi, kurie tik pajėgia save valdyti; savęs auklėjimu tenka žmogui rūpintis per visą savo gyvenimą, nuolat taisant, tobulinant savo būdą, nuolat skaidrinant, dorinant savo sielos pastangas. Kiekvienas pagal savo išgales privalo kitiems padėti jų auklėjime ir saviaukloje. Juo labiau tą prievolę turi aiškiai sąmonėje laikyti ir jos jausmą narių tarpe turi gaivinti ateitininkų organizacija.

Atsakomingumą gali turėti tik laisva esybė. Svarbu, kad mumyse būtų visados gyva laisvės sąmonė ir kad norėtume tinkamai savo laisve pasinaudoti. Kas kart daugiau privalome rūpintis, kad mūsų sieloje stipriau reikštųsi vidujinė dvasios laisvė, kad kilnieji mūsų siekimai ir troškimai nebūtų pavergti žemųjų geidulių ir nuslopinti mažos vertės interesų. Tik ant vidujinės laisvės pagrindo ir išviršinė laisvė gali turėti vertės ir reikalingo mumyse stiprumo.

Įsisąmonindami laisvėje įsigalėjimo reikalą svarbu taipogi atsiminti, kad mums tenka ne tik liuosuotis nuo dvasią žeminančių įtakų, bet ir rūpintis, kad mūsų dvasia turėtų liuosą priėjimą prie aukštųjų, kilniųjų vertenybių, kad ji galėtų jose nekliudomai ir netrukdomai įsigyventi; trumpai sakant, mums turi rūpėti ne tik nuo ko liuosai šalintis, bet ir prie ko liuosai eiti; tik žmogus apsprendęs savo sielą kilniu, galingu dvasiniu turiniu yra tikroje prasmėje supratęs, kas tai yra savo gyvenime rišti liuosybės klausimą; tik toksai žmogus supras ir pajėgs pri-

sidėti prie tinkamo laisvės stiprinimo visuomenės gyvenime. Kas kart didesnės šitokios laisvės siekti savo asmenyje ir visuomenėje yra kiekvieno žmogaus prievolė. Tik ant šitokios laisvės pagrindo gali stiprėti mumyse atsakomingumo dvasia.

Žinoma, atsakomingumą ne visi vienokį gali turėti. Kas turi daugiau išgalių, sugebėjimo, kam pasitaiko daugiau progos gera daryti, tasai privalo suprasti turįs daugiau prievolių, didesnę atsakomingumo naštą. Idėjinei ypač organizacijai reikia žmonių, kurie žodžiu ir pavyzdžiu skatintų kitus prie darbo, žadintų silpnesniųjų energiją. Tokie žmonės dirba ne tik iš prievolės supratimo, bet ir iš kilnaus užsidegimo sielą karštai perėmusiais idealais. Jie savo karštu galingu darbu atlygina tuos nuostolius, kuriuos turi organizacija del menkadvasių narių apsileidimo.

3. Kaipo trečiąjį svarbų dalyką pabrėžiu *sutartino nuoširdaus bendro darbo didėjimą.*

Daug ko žmogus nepajėgia vienas padaryti, ką betgi gali padaryti susidėjęs su kitais. Todel žmogus turi suprasti ir jausti atsakomingumą ir už tai, ką jis gali pajėgti nuveikti dirbdamas bendrai su kitais. Taigi, nesuprantama, kaip sąmoningas doras katalikas moksleivis galėtų šalintis bendro darbo ateitininkų organizacijoj. Katalikams moksleiviams yra būtino reikalo darbuotis drauge, organizuotai ir tam, kad tinkamai bendromis pajėgomis išsiaiškinti pasaulėžiūros klausimus, ir tam kad nusistatyti teisingas pažiūras į savo ateities visuomeninį veikimą, ir tam, kad sutartinai švietimo pagalbą teikus aukštesnių mokyklų nelankančiam jaunimui, ir tam, kad sudaryti savo tarpe reikalingą savo dvasios kilnumui ūgdyti idėjinę atmosferą ir t. t. Kuomet norime, kad visi lietuviai moksleiviai nebūtų tik vardu katalikai, bet būtų sąmoningi to kilnaus vardo nešiotojai, tai reiktų, kad nuo atatinkamų savo mokslo metų jie visi darbuotųsi mūsų organizacijoje. Prisidėjus visiems kas tik turi prievolę prisidėti, mūsų organizacija daug daugiau gero galėtų padaryti.

Žinoma, susidaro pavojaus sekmingam organizacijos darbui, kuomet prisirenka kiek daugiau silpnesnės valios, į ištižimą linkusių narių. Bet tą pavojų galima prašalinti, jei veiklesnieji, idealesnieji laikysis vienybės, ar tai formaliai ar faktinai sudarydami kuopoje iniciatyvos grupę ir sutartinai, solidariai kreips gerojon pusėn kuopos ūpą, kuopos viešąją nuomonę. Kuomet geriej rūpinsis kas kart būti dar geresniais ir kilnesniais, tai tas jų energingas žodžiais ir darbais rodomas nusistatymas, keldamas idealų įtaką ir autoritetą kuopoje, sužadins ir apsileidėlius imtis taisytis.

Vadai privalo stengtis visuose sužadinti aktingumą, kad nė vieno neliktų nario, kurs vien tik žiūrėtų, ką kiti veikia, pats organizacijoj jokio darbo nepasiimdamas. Kalbu ir apie vadus, nes jų būtinai reikia kiekvienoje organizacijoje ir jų reikalingumą privalo *visi* nariai suprasti. Organizacija eitų prie žlugimo, jeigu joje būtų nepakenčiama pasižymėjimo didesnės energijos, kilnesnės iniciatyvos žmonių. Jeigu kam yra Dievas davęs daugiau sugebėjimo, kilnumo dovanų, tai kitiems reikia tas dova-

nas pagerbti ir leisti ir padėti, kad tos dovanos atneštų šimteriopų vaisių, o nesistengti iš pavydo jas per niek laikyti. Kuomet organizacijoj vyrauja idealų autoritetas, tai visos kilniosios pastangos, tų idealų kryptimi daromos, privalo rasti nariuose pagarbą; juo kuris narys tokių pastangų daugiau daro, juo daugiau jis privalo būti skaitomas pagarbos vertas.

Ateitininkų organizacijoje tik tokias kilnesnes pastangas darantieji gali vadintis vadais ir tik žemos sielos žmonės gali jiems pavydėti užpelnytos didesnės pagarbos, didesnės kuopoje reikšmės.

Krikščionybės mokslu einant, aišku, kad kas turi daugiau šiokių ar kitokių Dievo dovanų, tasai turi delto daugiau atsakomingumo, daugiau prievolių. Iš kitos pusės, kiekvieną savo viršesnybę krikšionis privalo sunaudoti kitų labui. Niekam neleistina statyti jam kliūčių tą prievolę lemtai atlikti; priešingai kiekvienas pagal išgales turi jam tame padėti; to reikalauja krikščioniška artimo meilė. Taigi ir iš čia aišku, kad gabesnieji kilnesnieji nariai mūsų organizacijoje turi turėti garbingos galimybės didesnį visiems naudingą veiklumą parodyti.

Būtų reikalinga, kad visi mūsų organizacijos nariai tiktų į vadus aukštesnių mokyklų nelankiusiam jaunimui. Tai jie pajėgs tarp kitko tik tuomet, jei jie supras savo tarpe vadų reikalingumą ir jų tikrą vertę. Patirta yra tiesa, kad žmogus, kurs nemoka ar nenori gerbti už save kilnesnio, daugiau nuopelnų turinčio asmens, neįstengia paskui tinkamai pasielgti ir su šiokiu ar kitokiu atžvilgiu už save žemesniais.

Moksleivių organizacija privalo būti tąja mokykla, kur turės progos išsivystyti reikalingos piliečiui socialinės dorybės: punktualumas, pažadėjimų griežtas išpildymas, nuoširdus bendradarbiavimas, silpnesniesiems pagalbos noras, socialinio atsakomingumo dvasia ir t. t. Kas išmoks būti geru moksleivių kuopos nariu, tas pajėgs paskui valstybėje eiti tinkamai savo pilietines pareigas.

4. Ketvirtas dalykas, kurį norėčiau čia priminti, tai *kas kart didesnį susirūpinimą dvasios energijos veikimui gaivinimu ir didinimu.*

Didėjant organizacijai yra pavojaus sumechanizėti, sustingti, tapti sekliai jos dvasiai. Reikia tad labai ir labai susirūpinti, kaip padidinus gyvumo, kilnios energijos, dvasios jėgų išteklių. Dalinai jau čia darbas varoma, reikia tik kad jis eitų platesniu matu ir jo svarba būtų visiems aiški.

Mūsų tikyba nurodo antgamtinių dvasiai gaivinti ir kilninti šaltinių. Norėdami pilnu krikščionišku gyvenimu gyventi, mes privalome tais šaltiniais tinkamai naudotis. Vienybėje su tuo, kurs yra pasakęs, kad Jis yra kelias, tiesa ir gyvenimas, kad Jis atėjęs į pasaulį tam, kad žmonių sieloms daugiau gyvybės suteikti, mes rasime neišsekamo dvasios sustiprinimo. Garbė eucharistininkams, kurie čia mums rodo gražų pavyzdį, kaip rūpintis savo gyvybės jėgų didinimu! Reikia, kad jų judėjimas

neužsidarytų mažuose būreliuose, bet taptų pripažintu svarbiu reikalu visų kuopų ir visų jų narių. Reiktų, gal, kad eucharistininkų būtų varoma kiek platesnė vaga, įimant ir visa tai, kuo interesuojasi dabar daugelyje Europos kraštų toji galinga religinio atgimimo srovė, vadinama liturginiu judėjimu. Reiktų, kad eucharistininkai pasirūpintų išleisti atatinkamų raštų, kurie būtų labai naudingi ir ateitininkams ir pavasarininkams ir visai mūsų religiniais dalykais suinteresuotai visuomenei.

Dvasios energijai užgrūdinti reikalingas kas kart didesnio palaikymo ir stiprinimo abstinentų mūsų tarpe judėjimas. Be abejo, jis turi eiti visada drauge su religinio gyvenimo gaivinimu ir stiprinimu.

Ar tai sąryšyje su eucharistininkų judėjimu ar greta jo turėtų eiti kartkartėmis bendrų maldų kuopose už mūsų brangios organizacijos darbų pasisekimą pasiskyrimas. Tėvynės svarbiuose reikaluose, žinau vietų, kur moksleiviai susitarę kalbėdavo novenas, priimdavo šventus sakramentus bendra intencija. Būtų reikalinga, kad panaši graži praktika rastų vietos visose mūsų kuopose.

Svarbu labai, kaip jau esu minėjęs, kad gyvesnės, kilnesnės energijos nariai ypatingai vienybėje su artinai dirbtų. Vienas kitą skatindami, žadindami, savo dvasios žarijas sutelkę krūvon, bendromis jėgomis padarys, kad jos užsiliepsnos galinga liepsna ir tieks šviesos, šilumos ir karščio visiems kuopos nariams.

Reikalinga, kad kuopos kas kart palaikytų gyvesnius ryšius su centro valdyba ne tik pranešdamos apie savo padėtį, bet ir savo iniciatyvos grupių sumanymus, siekimus. Reikalinga energijos žadinimo ir didinimo reikale naudotis studentų aieitininkų pagalba. Be abejo, reikalinga kas kart gyvesnių santykių palaikymas su kilnios dvasios vietiniais katalikais inteligentais.

Pagalios, dvasios gaivinimo reikalui atsiminkime, kad mūsų organizacija ne praeities, bet ateities vardą nešioja. Negaišinkim tad laiko, bežiūrėdami kas mūsų iki šiol padaryta, bet daugiau rūpinkimės, kad ateityje pas mus būtų visa kilniau, visa tobūliau, visa didesniame sutarime energingai sekmingai galvojama, jaučiama, siekiama ir dirbama.

Vitolis Svajonis.

Saulei leidžiantis.

Tik saulei leidžiantis sustoju
Klajojęs tyruose smilčių —
Vėjelį laigantį alsuoju,
Grožiuos spindėjimu rasų.

Ilsėkis siela, aušrai auštant
Vėl smiltys degančios garuos;
Vėl audrų dūkstančių beklausant
Širdis klajojanti dejuos...

J. Vaitkevičius.

Predestinacija.

Kiekvienam žmogui ne juokais rūpi ateitis, nes vienam ji neša laimę, kitam nelaimę, vieniems skausmą, kitiems džiaugsmą. Jaunatvės laikotarpis ypatingai pilnas yra vilties ir svajonių apie laimingos ateities sukūrimą ir užtikrinimą.

Visais amžiais ir visose civilizacijose pastebime bandymų praplėsti uždangą, kuri mus nuo ateities skiria ir pažvelgti į tą realybę, su kuria noroms nenoroms teks susidurti ir kurią teks pergyventi. Šis troškimas sužinoti ateitį ir sukūrė įvairių įvairiausius žyniavimus, burtus, prietarus, kuriais pasižymėjo praėjusieji laikai, ir nuo kurių ir šiandieniniai civilizuotieji nėra visiškai atsikratę.

Įvairių žmonių luomų lygindami gyvenimo eigą pastebime nuostabų faktą, kad kaip kada vieniems gyvenimas sekasi ir tai be didelių iš jų pusės pastangų, kitiems atvirkščiai visiškai nesiseka, nors ir daug darbo ir triūso į tą gyvenimą įdėta. Klausimas tad savaime kyla, kokis yra santykis žmogaus ateities su dabartimi, ar ji priklauso nuo jo pastangų, ar priešingai tampa jam naišvengiamai primesta be jokių iš jo pusės kaltės bei nuopelnų. Klausimas dar opesnis pasidaro, jeigu mes šių faktų akyvaizdoje pažvelgsime į žmogaus amžiną po mirties likimą. Vieni po mirties yra laimingi, kiti nelaimingi — taip sako visos be išimties tikybos, be galo tad svarbu pasidaro sužinoti, nuo ko priklauso mūsų galutinas likimas, ar yra mūsų galioje jį į vieną ar kitą pusę nukreipti. Jeigu taip, tai tuomet su kiekviena pastangos įgyja didžiausios prasmės, gyvenimas rimtumo, nes tuomet mes patys savo rankomis kuriame sau laimingą ir nelaimingą ateitį ir savo galutinį likimą. Jeigu ne, tuomet nebelieka daugiau nieko, kaip pavesti save aplinkybių bangoms ir eiti be jokios kovos į nežinomą ateitį su tokia tik viltimi, kokią turime dalyvaudami loterijos lošime, kuriame žmogaus pastangos ir gerumas negali išlošimo užtikrinti.

Klausimas, kaip matome, yra be galo svarbus, tačiau jo įprendimas savo gilumu perviršija žmogaus protą. Nenuostabu tad, jei žmonija savo jėgomis jo išrišti nepajėgė, todel jis vis iš naujo yra keliamas ir gvildenamas ir taip turi būt bus amžinai, kol žmogus gyvens šiame pasauly.

Bendrai imant teorijos žvilgsniu žmogaus mintis šiuo klausimu yra labiau pakrypusi griežto determinizmo ir neišvengiamos predestinacijos linkui. Visos seniausios filosofijos ir tikybos vieną apreikštąją tikybą išskiriant toje pakraipoje plėtojasi. Buddizmas pikta rišo su esimu taip ankštai, kad net aukščiausiasis esinys pikto išvengti negalėjęs, juo labiau žmogus. Graikų ir Romėnų fatumas ne tik žmogumi, bet ir dievais valdęs. Muzulmonų fatalizmas. Averroes'o ir kitų arabų filosofų filosofiniais išvadžiojimais pagrįstas užkrėtė Europą neišvengiamu determinizmu ilgam laikui. Reformacijos pranokėjai Wiclef'as ir Huss'as ir

patys XVI aužiaus reformatoriai laikėsi griežtos predestinacijos, priešingos katalikų mokslui. Prie šios pakraipos galima priskaityti ir visus šių laikų liuosos valios neigėjus, nes jeigu žmogus neturi liuosos valios, tai visa jo ateitis su galutiniu likimu ne nuo jo priklauso.

Žmonijos laimei kasdieninis praktinis gyvenimas priverčia žmogų elgtis ne sulig skelbiamomis teorijomis, bet sulig žmogaus esmės ir jos ypatybių reikalavimais.

Žmogui iš esmės yra liuosa būtybė, todel ir gyvenime priverstas yra dirbti, veikti ir rūpintis tarsi visa ateitis ir jo amžinas likimas nuo jo pastangų priklausytų. Taigi ir žmonijos minčių istorijoje, nors teorijoje buvo skelbiamas griežtas determinizmas ir neišvengiama predestinacija, tačiau praktikoje elgtasi visuomet sulig liuosybės ir atsakobybės dėsniais.

Šis faktas yra labai svarbus ir žinotinas visiems, kurie predestinacijos arba kitus panašius klausimus mėgintų rišti, nes jeigu gyvenimas kurios teorijos nepateisina, bet jąją ignoruodamas savais keliais eina, tuo pačiu ženklina ją esant klaidingą.

Antra vertus, nereikia užmiršti, kad klaida be pagrindo neatsiranda. Kitąsyk, pav., buvo manyta, kad saulė eina, o žemė sukasi. Buvo tai klaidingas manymas, bet jis turėjo pagrindą akių apsirikime, akys matė, jog saulė eina, o žemė stovi, reikėjo ilgo laiko ir mokslo, kad tą akių paklydimą surasti.

Taip ir predestinacijos klausime yra daug aplinkybių, kurios paklydimui pagrindą sudaro, juo labiau, kad šis klausimas savo gilumu žmogaus protą viršija, nes bando Dievo kelius susekti.

Visų svarbiausias apsirikimo šaltinis yra faktas, kad Dievas yra visa žinąs, taigi žino ir mato mūs galutinį likimą. Jeigu dar įsigilinsime į Dievo žinojimo būdą, dar daugiau surasime pagrindo apsirikti.

Dievas yra visa žinąs, tas žinojimas nepriklauso nuo faktų, nuo įvykių, kaip mūs pažinimas. Mes pasigauname žinių daiktams įsikūrus, faktams įvykus jie veikia į mūs pažinimo galią, į protą, sukurdami jame sąvokų. Mūs sąvokos priklauso nuo realybės ir jeigu mūs mintys su ta realybe sutinka yra teisingos (verae), jeigu nesutinka yra klaidingos. Tiesa ir klaida tad gali atsirasti tik mūs prote, gamtoje, realybėje jos nėra. Jeigu paimsime skaistvarį už auksą, tai apsirikimas bus ne skaistvary, bet mūsų prote, kurs daro sprendimą nesutinkantį su realybe.

Dievo proto santykis su daiktais yra visiškai kitokis, jis yra panašus į inžinieriaus proto santykį su jo pastatytu tiltu. Pirmiausia tampa sudarytas tilto planas inžinieriaus mintyse, paskui tas planas įvykdintas, ne protas tad priklauso nuo tilto, bet tiltas nuo proto. Inžinierius žiūrėdamas į tiltą nesuras jame nieko, kas galėtų jo protą turtingesnį padaryti, nes viskas kas tiltą sudaro iš jo proto yra imta.

Dievas yra visa žinąs del to, kad nuo jo minčių visokia būtybė priklauso ir nieks negali įvykti iš netyčių, Dievui nežinant. Viso pasaulio daiktai ir įvykiai Dievui yra žinomi ne del

to, kad jie sudaro realybę, bet del to, kad jie yra realūs, kad juos Dievas taip esant žino.

Dievo mintis yra visatos priežastis, bet ne viena atskirai nuo valios, tik valiai pritariant. Žmogus veikdamas taip pat daug galimybių prote surinkęs turi, tik jų visų nevykdo, o tik tas, kurias nori vykdinti.

Šią tiesą besvarstant nenoroms žmogui brukasi bauginanti mintis, kuri kaip bematant klaidingą išvadą ir pasiūlo. Viena iš dviejų: būsiu išganytas, arba pražuvęs, aš to nežinau, bet Dievas tai žino. Kadangi Dievo mintis Jo valiai pritariant yra įvykių priežastis, taigi ir mano pražuvimas ir išganymas yra jau pas Dievą išspręstas, ir nieks to išsprendimo atmainyti negali, nes Dievo mintyse nei paklydimo, nei abejonių atsirasti negali. Jeigu gi taip yra, tai ką darysiu vis tik tiek paskiau tenai kur mane Dievas pateksiant žino negelbės mane nuo pražuvimo geri mano darbai, nei pakenks mano išganymui pikti. Šitoks protavimas yra klaidingas ir katalikų Bažnyčios nekartą pasmerktas. Tačiau kur glūdi klaida, ne iš karto žmogaus protas sugebės pastebėti. Kad jis yra klaidingas, galime išvesti iš šio pavyzdžio: viena iš dviejų yra tikrai arba sulauksiu metų pabaigos, arba nesulauksiu. Jeigu man skirta sulaukti, tai vis vien ką darysiu, ar nuo tilto į Nemuną šoksiu, ar nuodų taurę išgersiu, metų pabaigos sulauksiu. Jeigu gi man skirta metų pabaigos nesulaukti, tai kad ir labiausiai save saugočiau vis vien nesulauksiu.

Gyvenimas tokiam protavimui visiškai nepritaria, nes tuomet reiktų panaikinti visą medicinos mokslą, kam kovoti su įmpančiomis ligomis, kam saugoti sveikatą, higienos mokytis, kas kam skirta mirtis ar gyvybė vis vien įvyks neatsižvelgiant į žmogaus pastangas. Kaip keistai, kaip baisiai imtų gyvenimas plėtotis, jeigu žmonija panašiais dėsniais imtų vadovautis. Laimė, kad žmonija turi sveiką protą, kuris panašiuose klausimuose ima visuomet viršų ant liguisto, visokiomis teorijomis suklaidinto. Tiesa, Dievas numato mūs galutinį likimą, bet jo numatymas neuždeda mums būtinumo. Aš galiu numatyti, ką mano geras pažįstamas rytoj darys, bet mano numatymas jam liuosybės neatima ir neuždeda prievolės daryti taip, kaip yra numatyta. Jeigu jis veiks, kaip numatau, jo veikimas plauks iš jo liuosos valios, iš jo liuosos iniciatyvos, o ne iš mano numatymo. Be abejo, žmogui nėsant visagaliui, nepasiseks jam įvykdinti visų sumanymų, troškimų, nes yra nenugalimų kliūčių ir iš gamtos pusės, ar kitų žmonių liuosos iniciatyvos, tačiau tas viskas dar nereiškia, kad žmogus galėtų suktis tik sukamas kaip mašinos ratukas, savos iniciatyvos neturėdamas.

Nors tad Dievas ir numato mūs galutinį likimą, vis vien tiesa pasilieka tiesa, kad žmogus juo pasekmingiau ir juo aukštesnį tikslą pasiekia, juo geriau pasiruošęs stoja į darbą, juo daugiau pastangų padaro. Šią tiesą visas civilizuotas ir necivilizuotas pasaulis pripažino ir sulig ja visuomet stengėsi ir stengsis savo gyvenimą tvarkyti.

Ji yra žmogaus tiesa ir tinka netik šios žemės tikslams pasiekti, bet ir ateitį ir laimingą amžiną likimą sukurti. Reiškia ir amžinajai laimei atsiekti reikia gerų darbų ir pastangų iš žmogaus pusės.

Lieka dabar klausimas išspręsti, ar žmogus amžiną laimę siekdamas nesusiduria su nenugalimomis kliūtimis ir nuo ko tų kliūčių prašalinimas priklauso.

Amžinąją žmogaus laimę sudaro Dievo regėjimas danguje. Atsiekti šį tikslą žmogus savo jėgomis negali, reikia ypatingos Dievo pagalbos įvairių malonių pavidale.

Prieš pirmąją nuodėmę visos tos malonės apščiai kartu su kitomis dovanomis buvo žmogui suteiktos, galėjo tad ramiai ir be kliūčių prie savo tikslo eiti. Nuodėmei atsiradus žmogus tapo apiplėštas iš visų malonių ir dovanų ir net savo prigimties jėgose sužeistas, tikslo tuomet pasiekimas tapo nebegalimas. Dievas parodė žmogui gailestingumo neatstūmė jo visiškai nuo savęs, bet pažadėjo atsiųsti Išganytoją, kurio užduotis buvo trejopa: 1) atlyginti Dievui už žmogaus nusikaltimus, 2) atgauti prarastą malonę, o su ja ir teisę į dangaus karalystę, 3) savo pavyzdžiu ir mokslu parodyti žmogui, kaip jis atpirkimo malone panaudodamas gali pasiruošti dangaus karalystei.

Viena žmonių dalis tomis malonėmis ir atpirkimo vaisiais nepasinaudos ir pražus, kita dalis išsigelbės. Tuos, kurie išsigelbės šv. Raštas vadina „išrinktaisiais“, „pramatytais“, „paskirtais“, pražuvusius gi „atmestais“, „pasmerktais“.

Sulig šv. Rašto daviniais Dievas nieko nepaskyrė pražuvimui, bet visų žmonių neveidmainingai trokšta išganymo ir visiems suruošė tinkamą pagalbą iš savo pusės. „Dievas nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą“ 1, Tim. 2, 4. Jeigu kas tampa išganytas, tai yra Dievo malonės dovana, kas pražuvęs, pražuvusiųjų nuopelnas. Katalikų tad mokslo šviesoje predestinacija vadinasi Dievo paskyrimo amžinajai laimei to žmogaus, kuris tinkamai naudodamasis duotomis malonėmis tą laimę užsipelnys. Predestinacija tad yra vienos rūšies, būtent į amžinąjį laimę, nors iš dviejų Dievo veiksmų susidedanti: paskyrimas gauti malonių, paskyrimas gauti laimę.

Predestinacijos į pražūtį katalikų moksle nėra, kas pražūva, tai vien savo blogais darbais užsipelno

Išimtį iš šios taisyklės mažų vaikų likimas sudaro, kuomet jie miršta prieš ateisiant į protą. Vieni iš jų mirę po krikštui tampa išganyti, kiti mirę be krikšto yra pražuvę. Nė vieni, nė kiti nėra turėję nei gerų nei blogų darbų, nėra užsipelnę nei dangaus nei pragaro, o visgi yra sulaukę dideliai skirtingo likimo, taigi kas čia gal būti kaltas? Apskritai imant predestinacijos klausimas yra be galo sunkus ir painus, labai lengvai galima suklysti, todel nereikia vadovautis jausmais, bet apreiškimo daviniais. Apreiškimas mums sako, kad žmogus su pirmąja nuodėme yra praradęs išganymą sau ir savo ainiams, reiškia savaimi negali turėti teisių į dangaus karalystę, jeigu

mes jas gauname, tai tik Kristui tarpininkaujant. Tie asmenys, kurie iš savo ar ne iš savo kaltės nėra atgavę teisę į dangų per Kristų negali būti išganyti. Pagaliaus nereikia užmiršti, kad bausmės ir kentėjimai aname pasauly pasiekia tik tuos, kurie su nuodėmėmis tenai nueina. Maži vaikai, mirę be krikšto, nuodėmių neturi, taigi nei bausmių, nei kentėjimų patirti negali, jų likimas yra gan laimingas, nors ir Dievo regėti negali.

Atsakomybę už jų pražuvimą neša suaugusieji, dėliai kurių apsileidimo jie tapo išskirti iš amžinosios laimės, jeigu toks apsileidimas iš tikrųjų yra buvęs.

4) Klausimas yra nekartą keliamas, kodel Dievas leidžia gimti ir augti tiems, kurių amžiną pražuvimą pramato? Čionai Dievo nepabaigtas teisingumas apsireiškia. Dievas davė žmogui liuosybę ir nenori jos atimti, nors ir mato, jog kai kurie asmenys tąja liuosybe pasinaudos piktai daryti ir bus pražuvę. Viso pasaulio tvarka reikalauja, kad tam tikri Dievo nustatyti dėsniai veiktų ir tą tvarką palaikytų. Piktadarių gimimo trukdymas, arba jų ankstybas naikinimas, kaip tik ardytų visatos tvarką, todel Dievas leidžia visiems kartu augti ir veikti. Šv. Augustinas sako, kad piktadaris tuo tikslu gyvena, arba kad pasitaisytų, arba kad žmogų išbandyti padėtų.

Pavyzdys iš gyvenimo imtas gal šiek tiek šį klausimą padės suprasti. Valstybė stato geležinkelį. Lengva yra pramatyti, kad tas geležinkelis ne vieną žmogų suvažinės. Ar valstybė galėtų būti pateisinta, jeigu atsisakytų statyti geležinkelį vien del to, kad jis ko nesuvažinėtų. Be abejo ne. Gali būt padarytos apsaugos, pastatyti užtvarai, persergėjimai, ir jeigu kas tų visų taisyklių laikysis, po traukinio ratais be abejo nepateks, bet jeigu nesilaikys, bus suvažinėtas, tik jau tuomet valstybė negali būti apkaltinta.

Dievas duodamas žmonėms liuosą valią numatė, kad kurie blogai sunaudos tą liuosybę, todel padarė apsaugos, davė savo įsakymus, perspėjimus. Jeigu kas to viso laikysis nepražus, bet jeigu nesilaikys, jo pražuvimas ne bus iš Dievo, bet iš jo paties.

Dievas yra teisingas, todel niekad nebaudžia už nusikaltimus ne iš piktos valios papildytus, pasitikėkime Dievu. Dievas yra kantrus, taigi nusikaltusius ir pikta valia nesiskubina bausti, bet laukia jų pasitaisymo, džiaugsmas kyla danguje, jeigu tas įvyksta.

5) Suglaudę kas tapo pasakyta apie predestinaciją, prieisime prie išvados, kad šio klausimo gvildenimas verčia mus laikytis tam tikrų ribų, jeigu nenorime klaidingais keliais nueiti, kas yra labai lengva, atsižvelgiant į žmogaus proto netobūlumą ir klausimo painumą ir gilumą. Tų ribų kertiniai stulpai yra:

1) Dievas yra visa žinąs, net ir mūs galutinį likimą.

2) Dievo žinojimas neatima mums liuosybės ir neuždeda būtinumo galutinio likimo klausime.

3) Galutinis likimas nėra mums primetamas neišvengiamai, kaip fatalistai skelbė, bet reikalauja iš mūs pusės tinkamų darbų ir pastangų ir juo kas daugiau tuo žvilgsniu pasidarbuos, tobūliau galutinį tikslą pasieks.

4) Be Dievo malonės galutinio tikslo pasiekti negalime, nes jis viršija mūs jėgas, tačiau Dievas duoda tų malonių visiems užtektinai.

5) Predestinacija liečia tik išganymą, o ne pražuvimą, predestinacijos į pragarą nėra.

Nenusiminkime, jeigu ne visi tų ribų stulpai yra mūsų protui vienodai prieinami, nes nekartą papraščiausiuose kasdieninio gyvenimo dalykuose protas nesugeba visa išaiškinti. Kur baigiasi, pav., erdvės platumas ir siaurumas, kas erdvei gali ribas nustatyti ir kas už tų ribų pasilieka, kokia yra galutinė medžiagos sudėtis? Kiek klausimų, tiek paslapčių, kurios žmogaus proto ribotumą parodo. O visgi žmogaus protas nors ir siaurose ribose veikia, visgi naudingą žmonijai darbą atlieka. Taip ir predestinacijos klausime, nors protas ir siaurose ribose veiks, visgi naudingą darbą atliks.

6) Ne vienas labai būtų dėkingas, kad kas jam pasakytų, ar jis bus išganytas ar ne, ar jis yra išrinktųjų skaičiuje ar ne. Su visišku tikrumu to nieks negal žinoti, nei pasakyti, yra tai paslaptis vienam Dievui žinoma. Tačiau yra ženklų, iš kurių mes galime spėlioti apie mūs galutinį likimą, juo labiau, kad kai kurios žymės ir patarimai iš paties Dievo lūpų yra išėję.

Tūlas jaunikaitis paklausė Kristaus, ką darydamas jis pasieksiąs dangaus karalystę. Viešpats Jėzus priminė jam Dievo įsakymus, kuriuos pildydamas taps amžinosios laimės dalininku. Prisikėlęs iš numirusių Viešpats Jėzus siuntė apaštalus apsakinėti evangeliją tarydamas: „Eidami į visą pasaulį skelbkite evangeliją visam sutvėrimui. Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; kas gi netikės, bus pasmerktas.“ Mork. 16, 15, 16. Jeigu tad, kas tiki ir sulig tuo tikėjimu savo gyvenimą tvarko, turi ramią sąžinę, lavinasi dorybėse, kantrybėje, nusižeminime, artimo meilėje, dievotume, gailestingume, be abejo yra iš išrinktųjų skaičiaus.

Miško Dievaitis.

* * *

Broliai!..
Pašaukit, mane iš mano pasaulio tamsių ūkanų...
Pašaukit į saulės takus!
Broliai!
Tyliai pravėrę mano gyvatos duris, ateikit pas mane!..
Ateikit, į mano pasaulio šalis, ateikit...
Aš laukiu jūsų!
Ateikit, drauge keliausim ton amžinybės šalin, iš kurios pasaulis gimė, iš kurios begaliai saulių mūsų gyvatos takus nušviečia...

A. D. Sertillanges.

Intelektualis gyvenimas.

Penktas skyrius.

Darbo laukas.

1. Palyginamasis mokslas. 2. Tomizmas idealūs žinojimo spielčiai. 3. Specialybė. 4. Neišvengiamos aukos.

I.

Negalima suteikti tikslaus patarimo apie tai, kas reikėtų išmokti, o tuo lapiau apie atskirų darbo plano dementų kiekį. Šv. Tomas savo šešiolikoje patarimų apie tai visai nemini. Iš tiesų tai yra asmens pašaukimo, ankštai priklausančio nuo siekiamojo tikslo dalykas. Vis tik galima padaryti keleta pastabų, kurios galės suteikti medžiagos pagalvoti.

Mes neimsime klausimą jo pirmapradėje kilmėje; mes kalbame žmonėms, išėjusiems iš pirmykštės mokyklos ir norintiems sutvarkyti ar papildyti gilias studijas. Šiame dalyke T. Gratry yra padaręs įdomių pastebėjimų. Galima sutikti, kad šios temos vystymas jo šaltiniuose yra kiek pasenęs; bet pagrindas liekasi ir jauniems protininkams duoda medžiagos rimtiems svarstymams.

Mes sakome: palyginamasis mokslas, ir suprantame juo specjalybių praplėtimą, suartinant gimininges (connexes) disciplinas; toliau — tų specialybių ir jų visumos prikergimą bendrajai filosofijai ir teologijai.

Nėra išmintinga, nėra naudinga, net jeigu siekiama labai aprėžtos specialybės, joje tuojau užsidaryti. Joks mokslas nėra pats sau pakankamas; jokia disciplina viena savyje nėra pakankama šviesa savo pačios keliuose. Izoliuota ji siaurėja, nyksta, vysta ir pirmiausiu atsitikimu, paklysta. Dalina kultūra visada yra varginga ir nepastovi. Dvasia nerimastingai tai jaučia; trūksta jai kaž kokio tikrumo žvilgyje, laisvumo judesiuose ir visa tai paraližuoja jai gestus, „Sudžiūvęs vaisius“ yra tas, kuris nieko nežino, kaip ir tas, kuris susitraukė ir išdžiūvo delto, kad savo žemę paderė ekskliuzive.

Galima, be paradokso, tvirtinti, kad kiekvienas, iki galo išeitas, mokslas pagimdytų kitus mokslus, mokslai — poeziją, poezija ir mokslai — moralybę, paskiau — politiką ir net religiją, kiek ši turi žmogiško elemento. Visa kas yra visame kame (tout est dans tont) ir išskirstymas tėra galimas tik abstrakcijai padedant. *Abstrahere non est mentiri*, (abstrahuoti nereiškia meluoti) sako priežodis, bet tik ta sąlyga, kad abstrakcija, kuri išskiria, metodingai izoliuoja, koncentruoja į vieną tašką savo šviesą, — kad ji nesistengtų atsikirti nuo to, ką studijuoja, tai, kas daugiau ar mažiau jam priklauso.

Ar gi galima tirinėti vieną laikrodžio dalį, negalvojant apie gretimąją to paties laikrodžio dalį? ar galima tirinėti vieną organą, nesirūpinant visu kūnu? Taip pat negalima pažengti fizikoje ar chimijoje be matematikos, astronomijoje — be mecha-

nikos ir geologijos, moralybėje—be psichologijos, psichologijoje—be gamtos mokslų, ir nė kokiame moksle — be istorijos. Visa savitarpiai laikosi; šviesos kryžiuojasi ir kiekvienos mokslo šakos išmintingas veikalas daro aliuzijos daugiau ar mažiau į visas kitas šakas.

Jei tad nori išauklėti savyj atvirą, griežtą, tikrai stiprų protą (esprit) pirmiausia būk atsargus su specialybe. Nusistatyk bazę, atatinkamą tai aukštumai, į kurią nori kopti; praplėsk rausiamąjį planą atsižvelgdamas į gilumą, kurio nori atsiekti. Galop suprask, kad žinojimas nėra nei bokštas, nei šulinys, bet žmogaus būklė. Specialistas, jei jis nėra žmogus, yra biurokratas; jo iškilminga (splendide) ignorancija padaro jį paklydėliu žmonių tarpe; jis nėra pritapęs, yra anormalus ir kvailas. Katalikas protininkas neseks tokio pavyzdžio. Priklausydamas savo pašaukimu žmonių giminei, jis stengsis pirmiausia tai pateisinti gyvenime, jis vaikščios tvirta koja žemėje atsiremdamas į nepajudinamą bazę, bet nešokinėdamas pirštų galais.

Mūsų žinojimas mėgino tirti, matuoti naktį įvairiomis prasmėmis; mūsų mokslininkai tiesia ranką, kad pasiektų žvaigždžių; ši kilni pastanga nepalieka indiferentingų nė vieną tikrą galvotoja. Sekti iki tam tikram punktui kiekvieno ieškotojo darbus (explorations) yra tavo pareiga, kuri galų gale tavo paties ieškojimams dešimteriopai padės. Kada, patyręs daugelį kultūrų, praplėtęs akiratį, pajutęs ryšį visoko gilybėse, grįši į savo specialybę — būsi jau visai kitas žmogus.

Kiekvienas, atskirai kultivuojamas, mokslas ne tik kad pats nėra pakankamas, bet turi savyje pavojų, ką visi sveiko proto žmonės yra pripažinę. Izoliuota matematika klaidina sprendimą, pratindama jį į tokį griežtumą, kurio nepakelia joks mokslas, o dar mažiau realus gyvenimas. Fizika, chemija įkyri savo sudėtinumu ir neteikia dvasiai jokios platybės. Fiziologija stumia į materializmą, astronomija į klajojimus, geologija padaro iš žmogaus ieškotoją, kuris uostinėja, tyrinėja — tuština, filosofija — išpučia, teologija atiduoda save klaidžiam iškilnumui (faux sublime) ir daktriškam išdidumui. Reikalinga pereiti nuo vienos dvasios į kitą, kad vieną kita pataisius; reikalinga sukryžiuoti kultūra, kad nepagadinti dirvos.

Ir nemanyk, kad pastumėjimas *iki tam tikram laipsniui* to palyginamojo mokslo bus tau apsunkinimas ir pasivėlavimas specialėse studijose. Tu neapsisunkinsi, nes palyginamai rastosios šviesybės palengvins tau visus dalykus.

Kada pataikoma į idėjų centrą viskas pasidaro lengviau koks gi lengvenis būdas pasiekti centro, jei ne mėginimas įvairių kelių, kurie kaip lanko spinduliai, daro įspūdžio sueiną į vieną daiktą ir turi bendrą kryžkelę.

Aš pažįstu kalbininką kuris į 15 dienų permano nežinomą jam kalbą. Delko? Delto, kad jis jų daug moka. Vienu akies apmetimu jis sugriebia naujo dialekto dvasią, pagrindinius bruožus tr visą jo santvarką. Mokslai yra įvairios kalbos, kuriomis

neišsakoma prigimtis yra sunkiai žmonių, lyg kūdikių, iššnekama; iššifruoti jų daugelį reiškia favorizuoti kiekvieną, nes gilumoje jos yra viena.

Daugiau; galingas instinktas ir entuziazmas, sukelti kiekviename gabiame žmoguje tuo važinėjimu po įvairius mokslus suteikia, lyg Aigipto piramidų, Norvegijos fiordų ar Amerikos pompų lankytojui, įkvėpimo ir nuostabaus lengvumo.

Vienas rabinas, kuriam buvo prikišta, kad Įstatymas perdaug apsunkinamas, atsakė: jei kubilas pripildytas riešutų, į jį galima talpinti dar daug saikų alyvos.

Dvasia tiesos apsvaiginta, pražydinta kaip laumės juosta, pajėgia be nuovargio ir džiaugsmingai prisiimti žinių, kurios nuvargintų liūdną vieno kurio mokslo vargšą. Labai dideli žmonės visada buvo daugiau mažiau universalūs; vienoje šakoje aukštai iškilę, jie ir kitomis buvo, mažiausia, susidomėję, o kartais — net jų specialistai. Nebūtų buvę galima uždaryti vienoje srityje tokių žmonių, kaip Aristotelis, Baconas, L. de Vinci, Leibnitzas ar Goethe. H. Poincaré stebindavo Mokslų Akademijos draugus įvairiausiose sekcijose — savo genialėmis mintimis; jo pasiklausti buvo lygu atsistoti žinojimo centre, kur jau nėra įvairių mokslų.

Tu neturi tokių pretenzijų? Tai turėk! Pasidaryk platų planą, kuris palengvėl mažės pašvenčiamo antraeilei studijai laiko atžvilgiu, bet užtat niekada nemažės žvilgio platumo ir darbingumo dvasios atžvilgiu.

Pasirink gerai patarėjus. Vieną iš tūkstanties visam kam, kitus—atskiroms šakoms. Paskirstyk laiką; sutvarkyk užsiėmimų tvarką — tai negalima priepuoliui (hasard) palikti.

Kiekviename dalyke eik tiesiai į esmę; neleisk trukdyti save smulkmenomis; jei kartais mokslai ir susieina viens su kitu smulkmenose, bet delto charakteringose, o tai jau yra pagrindas.

Kaip atskiras mokslas nėra pats sau pakankamas, taip lygiai ir mokslų visuma nėra patenkinanti be mokslų karalienės—filosofijos, nė žmogiško žinojimo visuma — be išminties, kilusios iš paties dieviškojo mokslo — teologijos.

T. Gratry šiuo klausimu yra pasakęs kapitalinių tiesų, o šv. Tomas, dar gilesniu būdu, pažymėjo vietą ir eilę tų dviejų dvilinkos karalijos karalienių [1]). Mokslai be filosofijos netenka vainiko ir sumyšta. Mokslai gi ir filosofija be teologijos dar labiau lieka be vainiko ir labiau nepataisomai išklysta iš kelio, delto, kad vainikas, kurio jie atsisako, yra dangaus padarinys, o žemė be dangaus nebesuranda nė savo sukimosi trajektorijos nė tų įtakų, kurios ją našia (féconde) ir gausia padaro.

Šiandien, kada filosofija susilpnėjo, mokslai smunka ir smulkėja; šiandien, kada teologijos nebepaisoma, filosofija yra bergždžia, ji nebedaro išvadų, ji kritikuoja be vedamosios minties ir rašo istoriją taip gi be kriterijaus; ji yra sektantiška ir dažnai griaujanti, retkarčiais supratinga ir priimanti, bet niekad ji

[1]) Žiūr. labiausia „Summa Theologica“ Pirmasis klausimas; komanterijus de Trinitate II-as kl. § 2 Contra gentės Cap. I Libris I.

nėra nuraminanti ir nušviečianti; ji nebemoko. Ir jos mokytojams, kurie dvigubai nelaimingi, nes nežino ir nesižino nežiną, teologija yra tikrai tik ano pasaulio dalykas.

Taip iš tikrųjų, teologija yra savo objektu ano pasaulio dalykas; bet anas pasaulis neša šį, jį visais atžvilgiais tęsia, (continue) pirmyn, atgal ir viršun, delto ir nestebėtina, kad nušviečia šiam takus.

Jei katalikas protininkas priklauso savo laikui jis nieko geresnio negali išmanyti, kaip dirbti nuo savo dalies atstatymui tos tvarkos, kurios mums trūksta. Šiems laikams labiasuiai trūksta nežinojimo gausybės, bet jo harmonijos, kuri įgijama tik atsikreipus į pirmuosius principus [1]).

Dvasios tvarka privalo atitikti daiktų tvarkai, o kadangi dvasia mokosi ieškodama priežastingumų (causalités), tad dvasios tvarka (l'ordre de l'esprit) privalo atatikti priežasčių tvarkai. Jeigu esama primosios Esybės ir pirmosios Priežasties, tad ten ir baigiasi ir galutinai nušvinta žinojimas. Pirmiausia, kaipo filosofas protu pasirėmęs; toliau, kaipo teologas naudodamas iš viršūnių einančią šviesą, tiesos žmogus privalo savo ieškojimą suspiesti į tai, kas yra išeinamasis punktas, taisyklė ir galas, į tai, kas yra viskas visam, kaip ir visiems.

Bet kurioj objektų ar disciplinų rūšyj tvarka įsigyvena tik tuo momentu, kada hierarchiniai nustatyti, ligi pirmojo, principai tikrai turi jiems atatinkamos *principų* reikšmės, taip kaip kariuomenėje, gerai sutvarkytuose namuose ar tautoje. Šiandien mes paneigėme primuosius principus, delto žinojimas atsipalaidavo. Mes beturime tik gabalus iškilnius lapus, bet nebeturime rūbų, didelių straipsnių, nebeturime atbaigtų knygų, Biblijos. Žinojimo Biblijomis seniau buvo Summos (šv. Tomo): mes nebeturime sumų ir nieks iš mūsų nepajėgia jų bent vieną parašyti. Visa yra, chaotiška. Bet vis gi, nors kolektyvi suma ir būtų perankstyva, kiekvienas žmogus, kuris galvoja ir kuris tikrai nori *žinoti*, gali mėginti sudaryti savo paties sumą, atseit įvesti tvarkos savo žinijon, pasišaukdamas tos tvarkos principų, atseit filosofuodamas ir savo filosof. vainikuodamas trumpa (summaire), bet gilia teologija.

Krikščionys mokslininkai, nuo pradžių pradžios iki XVII amžiaus galo, visi buvo teologai, o mokslininkai, krikščionys ar ne, ligi XIX amžiaus visi buvo filosofai. Nuo to laiko žinija nusileido, ji, gal išlošė paviršiuje, bet nustojo aukštybių ir gilybių. Tegu katalikas, įsisąmoninęs tą aberaciją, jai nepasiduoda; tapęs ar norėdamas tapti protininku, tegu siekia jis pilnos intelektualybės; tegu sau pasiskiria visus saikus ir mastus. T. Gratry sakydavo: „Teologija atnešė mokslo medžiui dieviškojo skiepo, kurio dėka tas medis gali atnešti vaisių, kurie nėra jo vaisiai". Iš medžio neatimama sulčių, bet tik tos sultys garbingai nukrei-

[1]) Charles Dunant yra pasakęs stebinančiai: „Moderniniai filosofijai transcentinės problemos yra nesamos ir nebuvusios. Bet abipusumas yra tiesa, jei tos problemos egzistuoja, tai moderninė filosofija neegzistuoja" Les deux dealismes p 182 Paris 1911.

piamos. Dėka tam naujam dvasios pakilimui įspaudžiamas žinojimui, dėka pašaukimui žmoniškųjų davinių dangiškam bendradarbiavimui, visos žinijos sritys yra atgaivintos ir visos disciplinos praplėstos. Tikėjimo vienumas duoda intelektualiam darbui begalinės koperacijos pobūdžio. Tai yra kolektyvis darbas žmonių su Dievu susidėjusių. Delto krikščioniškasis mokslas toks, koks jis yra, o tuo labiau, kada bus sukurta naujųjų laikų. Suma, pereina platumu ir įkvėpimu visus senovės ar neo - pagonizmo paminklus.

Tiesos ieškant nebūtų galima pamiršti tokias brangenybes. Aš tikiu, kad ateinančioji karta, įstatyta vagon nūdienės kartos, kuri jau daug yra savo vyresniuosius pati prašokusi, imsis drąsiai to mokslų—mokslo, žinojimo giesmių—giesmės, teologijos - įkvėpėjos ir vienatinės, kuri galutinai išsprendžia vyriausias problemas. Joje jaunuomenė ras sykiu subrendimą ir palankumą (l'envol), galingą lyrizmą ir ramybę, kuri yra pilnutinis dvasios gyvenimas.

Nėra taip sunku kaip manoma, perprasti, permanyti teologiją ir nereikia ilgų studijų reikalingam žinojimo laipsniui pasiekti. Imti ją kaipo specialybę būtų visai kitas dalykas. Bet pašvęsti po keturias valandas savaitėje penkių ar šešių metų bėgyje (kas reikalinga vienai formacijai), labai pakankama; toliau bereikės palaikyti tai, kas įgyta.

Bet nesitikėk klaidingiems mokytojams. Imkis išsyk šv. Tomo Akviniečio. Studijuok *Summą*, pirmiausia gerai pažinęs tikėjimo turinį. Turėk po ranka *Tridento Susirinkimo Katekizmą*, kuris yra galybinis teologijos sutrumpinimas. Mokėk pilnai tą vadovėlį ir diena iš dienos sek su šv. Tomu racionalį dieviškojo mokslo išvystymą. Iš karto tekstas tau rodysis sausas ir painus; toliau iš lengvo švystels viešpataujančios šviesos; nugalėjęs pirmus sunkumus patirsi, kaipo atlyginimą, naujų pergalių; išmoksi „krašto kalbos" ir po kiek laiko vaikštinėsi kaip namiškis, jausdamas, kad tie namai yra iškilnūs namai.

Studijuok, žinoma, lotynų kalba. Vertimai, ypač Summos, yra išdavikai. Tas, kuris sustotų prieš mažutę pastangą permanyti vieną kalbą, ką paprastai protas pergali į porą mėnesių, nebūtų vertas, kad kas rūpintųsi jo formacija. Mes kalbame karštiems (ardents): tegu šie, norėdami patekti į „vyno rūsį" pasistengia susirasti jo raktą.

Koks nors įvedamasis veikalas, kuris padės pajausti šv. Tomo turinį būtų naudingas. Netruk su juo, ilgai, bet imk ranką, kuri tau ištiesta, kad padėtų vaikščioti [1]).

Iš kitos pusės, pradedant būtų be galo naudinga turėti atviros dvasios ir gerai informuotą mokytoją; tai beveik būtina. Jis tave įvestų į specialę tomizmo terminologiją; tuo būdu išvengtum svyravimų ir quiproquo (nesusipratimų); jis nušviestų vieną tekstą kitu, nurodytų takelius ir saugotų tavo žingsnius

[1]) Jacques Maritain. Elements de philosophie. Tequi 1920. Labai pažengusiam: A. D. Sertillanges Saint Thomas d'Aquin. Alcan. 1910.

nuo pasiklydimo. Bet, kadangi esu įsitikinęs, kad neguvūs draugai greičiau pakenkia negu padeda, kad kvaili komentarai sukelia nesykį atšalimo, o gal net pasipiktinimo, sakau: greičiau ieškok vienatvės, negu siauros pagalbos. Stenkis perkąsti riešutą; jis požeis, bet trūks — ir pats šv. Tomas išmokys savo ištikimą mokinį.

Tuo tikslu rūpestingai pasižiūrėk, skaitydamas kiekvieną skyrimą, su kuo jis, leidėjų padarytomis pastabomis, rišasi; pasiklausk. „Index Tertius" — tos brangenybės; palygink; daryk taip, kad dokumentai viens kitą papildytų, komentuotų ir pats redaguok savo darbą. Puikiausia gimnastika, kuri tavo dvasiai suteiks lankstumo, stiprybės, precizijos, sofizmo nekantos, platybės ir tuo pat laiku laipsniuotos aiškių, gerai sujungtų, gilių sąvokų akumuliacijos — galingos sintezės.

II.

Tuo būdu aš natūraliai prieinu išdėstyti savo mintį apie tomizmą, kaipo idealius rėmus palyginamajam mokslui.

Negalima neigti naudingumo turėti iš pat pradžių ir kuo ankščiau diriguojančių idėjų visumą kurios sudarytų vieną kūną ir galėtų kaip magnetas, pritraukti ir subordinuoti mūsų žinias. Kas to neturi panėši, intelektualiame pasaulyje, į tą keliauninką, kuris skendėja skepticizme, lankydamas tiek skirtingų civilizacijų ir prietaringų doktrinų.

Toji netvarka yra didelė šių laikų nelaimė. Išlipti iš tos netvarkos, padedant intelektualei pusiausvirai, kurią suteikia tikra doktrina, yra begalinė gėrybė. Tomizmas gi šiuo atžvilgiu yra suverenus. Sakytum, kad jis septyniais amžiais iš kalno sukurtas, kad nuramintų mūsų troškulį.

Nugalėjus energingomis pastangomis archainio išdėstymo sunkenybes jis nuramina dvasią, nustato ją pilnutinėje šviesoje ir suteikia lankstų ir stiprų spielčių tolimesniems įsigijimams.

Tomizmas yra sintezė. Nors delto jis ir nėra pilnas mokslas; bet pilnas mokslas gali į jį atsiremti kaipo į koordinuojančią ir pakeliančią galią. Jei vienas popiežius galėjo apie atskirą dalį šv. Tomo veikalų pasakyti: „Quot articuli, tot miracula" juo labiau visuma yra stebuklas.

Studijuok tą sistemą, įvertink jos charakterius, spręsk apie vyriausias idėjas, jų tvarką, jų nužengiančios genealogijos našumą, kiekvienos sąvokos gyvą galią priešais faktus ir antraeilių sąvokų gajumą: stebėdamasis pamatysi, kad niekas negali būti lyginama su tomizmu, kaipo traukiančia jėga visoko akyvaizdoje, kad joks grūdas neturi daugiau galios absorbuoti ir kanalizuoti žemės skiltis.

Tomizmas yra taip gerai parinkta taip tolima kraštutinumams, kur pragarmės veriasi, taip centrali viršūnių atžvilgiu dvasios pozicija, kad logingai į ją prieinama iš visų žinijos punktų ir kad iš ten spinduliuojama į visas minties ir patyrimo kryptis, neardant kelio.

Kitos sistemos prieštarauja kaimynėms sistemoms: ši gi jas sutaiko aukštesnėje šviesoje, galvodama apie tai, kas jąsias patraukė ir nerimdama pripažinti tiesą visam tam, ką jos turi teisinga savyje. Kitos sistemos buvo faktų nuginčytos: šioji gi eina jų pasitikti, juos išvysto, aiškina ir pašvenčia juos kaipo teisę (droit).

Jokia metafizika neteikia gamtos mokslams naudingesnių aukštesnės interpretacijos ir santvarkos dėsnių; jokia racionalinė psichologija labiau nesiderina su tuo ką eksperimentalė psichologija ir pagelbiniai mokslai yra radę; jokia kosmologija nėra lankstesnė atradimams, kurie stebindavo senobines svajones; jokia moralė nepadeda geriau sąžinės ir institucijų progresui.

Aš negaliu čia nė mėginti įrodinėti, nors mažiausia dalimi, kad mano tvirtinimai yra pagrįsti, laukdamas, kad kiekvienas pats tai patirs—tai pasitikėjimo dalykas. Bet kataliko pasitikėjimas privalo kreiptis į Tą, kuri gavo pareigos ir malonės iš anksto vadauti jo dvasios galioms.

Bažnyčia šiandien, kaip ir iš pradžios, tiki, kad tomizmas yra išganingoji arka, galinti išgelbėti dvasią visuotiname doktrinų tvane. Ji jo nepainioja su tikėjimu, nė su mokslu visoje šio platybėje; Ji žino, kad jis gali klupti ir kad tame, kas yra pereinanti teorija, jis dalyvavo savo laiko klaidose; bet Ji mano, kad savo sudėtimi sąranga (membrure) jis, bendrai paimtas, atatinka realybės ir Proto santvarkai ir Ji konstatuoja, kad mokslas, kaip ir tikėjimas į jį sueina, nes jis pats, kaip kokia pilis kryžkelėje yra atsistojęs įudviejų tarpe.

Nieko negalima priverstinai panašiuose dalykuose antmesti; bet tam, kuris ryžtasi imtis palyginamojo mokslo, atseit, kuris nori drąsiai pažinti du atskiru mokslu filosofiją ir teologiją sujungdamas juodu į vieną bendrą ieškojimą: pasitark; stenkis savo širdyje rasti pakankamai tikėjimo amžinu vadu, kad nesilygtum su juo del atviro gero sūnaus pritarimo. Jei tau pasiseks, tavo ištikimybė bus atlyginta; palypėsi į tokį aukštį, lygį, kuris nežinomas nei išdidžiam solipsizmui, nei be amžinos bazės modernybei.

III.

Papildykime tuojau tai, ką esame paadę apie palyginamąjį mokslą, kad nemanytų kas, kad tuo būdu mes stumiami į enciklopedinį mokslingumą. Juo daugiau, tam tikra sąlyga, žinoma, juo geriau; bet iš tikrųjų, negalint sąlygos išpildyti, šiandien mažiau negu kada, enciklopediškas protas yra mokslo priešininkas.

Mokslas glūdi daugiau gilybėje, negu paviršiuje. Mokslas yra pažinimas iš priežasčių, o priežastys kaip ir šaknys leidžiasi gilumon. Reikalinga platumą pašvęsti gilumui, delto kad platumas savyje yra niekas, o gilumas, įvesdamas mus į faktų centrą, suteikia mums substanciją to, ko be galo ieškojome.

Mes gynėme tam tikrą ekstensyvumą, bet tai tik gilybės naudai ir kaipo formaciją; sykį formacija įgyta ir pagilinimas pa-

tikrintas, reikalinga rausti gilumon ir tik specializavimasi čia gali padėti.

Dažnai atsitinka, kad tai, kas iš karto buvo būtina, tampa nenaudinga. Nenaudingumas gali reikštis įvairiais būdais ir įvairiais keliais vestų dvasią į dekadenciją.

Pirmiausia, kiekvienas turi savitų gabumų, resursų, vidaus ir išorės sunkenybių ir reikalinga savęs atsiklausti ar tikslinga lygiai rūpestingai auklėti tai, kam esi sutvertas ir tai, kas daugiau mažiau tau svetima. Nugalėti sunkenybę yra geras dalykas; tai reikalinga; bet intelektualis gyvenimas neprivalo virsti nuolatine akrobacija. Be galo svarbu dirbti džiaugsmingai, atseit palyginti lengvai, atseit savo palinkimų (optitudes)—gabumų kryptimi. Reikalinga pradėjus iš karto įvairiais keliais eiti, pats save rasti ir sykį radus tavo asmenį pašaukimą tvirtai atsistoti.

Asmens, kurie perdaug išplinta (se répandent) laukia dar vienas pavojus: — pasitenkinti mažu. Pasitenkinti savo ekskursijoms įvairiose srityse, jie sustabdo pastangą; jų iš karto staigi pažanga panaši į klaidžiojančių ugnelių vaikštinėjimą. Jokia energija ilgai negali vystytis, jei ji nėra didėjančios kliūties stimuliuojama ir palaikoma vis didėjančio susidomėjimo darbingu ieškojimu. Ištyrus bendrumą (t. y. padėtį), apsprendus ją jos santykiuose ir pagrindinių dėsnių vienybėje, yra svarbu, jei nenorima tupinėti vietoje, imtis aiškaus, apibrėžto, jėgoms proporcingo uždavinio ir visa širdimi jam atsiduoti.

Mūsų pirmiau pareikšti samprotavimai tame randa jų atsvarą. Mes sakėme: reikalinga eiti daugeliu kelių, kad patirtume kryžkelės įspūdžio; reikalinga plačiai užgriebti žemės, kad pasiektume gilumų. Tai padarius, jei galvojama tik apie gilinimą centro linkui, tariamasis susiartinimas padeda visam užsiimtam plotui, nes pragręžtoji skylė parodo visą dangų. Jei tik giliai kas nors žinoma, ir jei likusiose srityse žmogus nėra visai ignorantas, tos sritys naudojasi kelione į gilybes viename punkte. Visos gilybės panėši viena į kitą, visi pagrindai komunikuoja.

Daugiau pasakysiu: leiskim, kad tokia pat ir patvaria energija bus griebiamasi visų žinijos šakų: bet šiuo atveju žmogus greit atsidurs prieš neįgalimą uždavinį. Kas gi išeis? Norėdamas būti legionu, pamirš būti kuo nors, siekdamas milžino, sumažės kaipo žmogus.

Kiekvienas gyvenime turi savo darbą; jis privalo drąsiai tam darbui atsidėti ir kitam palikti tai, ką Apvaizda jam yra paskyrus.

Reikalinga išvengti specialybės tiek, kiek yra reikalo tapti kultūringu žmogum; bet reikalinga vėl šauktis specialybės kai reikia eiti tam tikras pareigas ir atnešti naudos. Kitaip tarus, reikalinga viską *suprasti*, bet tik tam, kad pajėgtum ką nors *padaryti*.

IV.

Iš čia pasidaryk išvadą, kad reikalinga savo laiku pasiryžti, pasišvęsti. Didelis vargas yra pasimokyti sau: pasirinkdamas šį

kelią, aš apleidžiu tūkstantį kitų. Visa yra įdomu; visa galėtų būti naudinga; viskas traukia ir vilioja gausingą dvasią; bet yra mirtis; yra dvasios ir daiktų būtenybės; tad privalu nusilenkti ir tuo atžvilgiu, ką laikas ir išimtis iš savęs atima (atseit neleidžia pagilinti) pasitenkinti simpatingu žvilgsniu, nes ir jis bus pagarba tiesai.

Nesigėdink nežinoti tai, ką galėtum pažinti tik išsiblaškymo kaina. Kad tuo turėsi nusižeminti, nėra abejonės, nes tai parodo mūsų galių ribas; bet prisimtas apsireiškimas yra mūsų dorovės dalis, iš to kyla didis vertingumas žmogaus, kuris laikosi savo įstatymo ir atlieka savo vaidmenį. Mes esam mažas daiktas, bet būdami visumos dalimi tuo didžiuojamės. Tai, ko mes patys nedarome mes ir tai vis tik darome: Dievas daro, mūsų broliai daro, o mes su jais esame meilės vienybėje.

Netikėk delto, kad visa yra galima. Apskaityk save ir savo uždavinį; po kelių mėginimų mokėk be stangumo apsiriboti; skaitymo ir reikale nedidelių darbelių pagalba saugok anksčiau įgytosios kultūros naudą, santykius su platybėmis, bet kaipo vyriausiąjį laiko ir jėgų išnaudojimą turėk susitelkimą-koncentraciją. Ne tas yra pusmokslininkas, kurs težino pusę dalykų, bet tas, kuris juos tik pusiau pažįsta. Žinok, kad esi pasiryžęs žinoti; visam kitam tenkinkis akių užmetimu. Tai, kas nėra iš tavo pašaukimo, palik Dievui, kuris pasirūpins. Nebūk savo paties dezertyras, norėdamas visus atstoti.

Lietuvino *E. Turauskas.*

Rudenėlį

(Sonetas).

Liūdna, liūdna rudenėlį,
Kai saulutė slėptis ima,
Kai berželį svyruonėlį
Vėjai drasko, laužo, mina.
Gelsta lapai, džiūsta gėlės,
Liūdi miškas, gluoksniai svyra,
Ir tik graudžios ašarėlės,
Ūkanoms nukritus, byra.
— Cit, neverk, mano širdele,
Susirasim savo kelią,
Nors ir niaukiasi dangus.
Aš žinau dausų žvaigždelę,
Ir kai tave skauda, gelia,
Visados su ja ramus.

St. Žvirgždas.

J.

Dekolté.

Lietuvoje juo tolyn, juo mados vis labiau ir labiau plečias ne tik miestuos, miesteliuos, bet ir kaimuos. Jos apima vis didesnius plotus garbintojų ir sekėjų.

Geras dalykas iš kito mokytis: žmogui pertrumpas yra amžius, kad pats prie visko galėtų prieiti. Bet perimant nuo kitų, reiktų kritiškai pažiūrėti—ar tas norimas perimti dalykas yra sektinas, ar ne.

Bet deja! Gyvenime to kritiškumo dažniausiai nėra. Perimame visa tai, kas yra naujoviška, kas yra madoj. Plaukti, žinoma, visada yra lengviau pavandeniui, negu prieš vandenį. Taip ir čia: eiti sykiu su minia yra lengviau negu atsistoti ir dar eiti prieš. Ne visi tai gali padaryti ir ne visi tą padaro.

Čia noriu iškelti vieną dalyką, kuris man bent atrodo negeistinu ir nevertėtų, kad jis plėtotųsi mūsų krašte. Turiu omeny dekoltė. Pasižymi jos nešiojimu ir yra didžiausiais sekėjais—mūsų ponios ir panelės.

Jeigu paklausti šitos mados pasekėjų kodel jos ją seka, išsyk be abejo pastatys akis ir greičiausiai pamanys—ar tik ne į Tauragę šitą ponaitį reikia vežti. Įtikrinus, kad rimtai nori sužinoti priežasties—labai lengvai atsakys—nagi, meldžiamasis, dabar tokia mada. Toliaus ir nemėgink klausti.

Kitos, „kuklesnės“, atsakys — dekoltė yra labai patogus tuo, kad 1) nevaržo kaklo, 2) to reikalauja higiena, 3) daug lengviau ir vėsiau, 4) na, o ant galo, kad visos taip dabar nešioja.

Štai tie motyvai, kuriais remiantis nešiojama ir kenčiama ši mada. Sakau, kad kenčiama, nes, pavyzdžiui, yra tokios mados kaip batai dabar kuriuos iš tikrųjų tik kęsti reikia nešiojant. Taip ir čia. Kenčiama ir laukiama. Paprastai kam nors įsigalėjus visų taip akys prie to pripranta ir rodosi, kad taip ir turi būti. Ir nekeliama klausimas, ar tas racionalu ir sveika? ar tas gražu ir estetinga? ar tas padoru?

Dekoltė nešiojimas yra labai senas. Jis eina dar iš pagonų laikų. Užsilikęs nuo tada, jis bujoja ir dabar. Tik tas skirtumas, kad pirmiaus vartodavo tik aristokratės, šiandie gi kaip viskas, taip ir ši mada jau pasiekė plačiąsias minias ir ten randa dideliausio pasisekimo.

Ar padoru? Šis gal būt bus čia svarbiausis klausimas, bent mums ateitininkams taip turėtų būti.

Pirm negu pradedant iš esmės dalyką gvildenti, noriu priminti gal būt visiems žinomus jau dalykus. Tai tas, kad šv. Tėvas jau yra uždraudęs įsileisti į audiencijos kambarius dekoltuotas moteris. Jau buvo atsitikimų, kad kardinolai dalindami šv. komuniją aplenkdavo dekoltuotas ponias. Tiek iš informacijų srities.

Dekoltė yra neuždengimas arba tikslingiau sakant yra atidengiamas kaklo, pečių, krūtinės. Pačioj dekoltė vyrauja mados,

jos yra ne vieno dydžio, ne vienos krypties. Vienu laiku jos atidengia vieną pusę kūno labiau, kitu metu žiūrėk persimetė į kitą.

Kiekvienoj motery įgimtas yra noras patikti. Ir tai daro dažnai visai nesąmoningai. Bet ir sąmoningai darant tas pats išeina. Priemonių tam griebiasi visokių: bet daugiausiai, žinoma, tai išorinių: pasirinkimu drabužių, jų spalvų suderinimų, plaukų sušukavimu, na ir savo bendrai visa kūno išvaizda ir jo atskirų dalių. Viskas apskaitliuota, viskas pritaikinta: ir kojų bačiukai, ir rankų pirščiukai ir ant jų žiedeliai, o netgi ir brasletai, visoki papuošimai ir žibučiai. Napaskutinę vietą čia užima ir dekoltė. Savo kūno nuogumu, jo parodymu moteris daugiausia pasitiki ir deda ant jo didžiausią viltį.

Žmogui, bent mums, yra įprasta savo nuogumą kūno pridengti, jo nerodyti. Kaž kodel gėda ima ir gana. Patys gėdydamiesi, reikalaujame to pat ir nuo savo bendruomenės narių. Be abejo ne vienas šių laikų pažangiosios minties skleidėjais pasakys, kad tai yra tik prietaras gėdytis savo ar kito kūno. Bet mes atvirai prisipažįstame, kad to prietaro mes nesigėdiname laikome tai normaliu žmoguje apsireiškimu, kuris padeda išlaikyti savo ir visuomenės dorą.

O kad rodymas nuogo kūno, ar kad jo ir dalių prisideda prie griovimo doros, tai neužginčytinas faktas.

Ir tos nekaltos, rodosi, dekoltė kiek jos būva priežastimi, kad jei ir netiesioginio žmogaus puolimo, tai palengva nuodijančio tą sveiką dvasią, iš valios vejančią gėdą ir vis naujai ir stipriau iššaukiančią aistrą. Tai nematomi spinduliai, bet kurie naikina tvirtumą ir temdo sąmonę. Atsimenu vieno rašytojo maždaug sekančius žodžius: „kada dar aš nayvus būdamas piktinausi moterų dekoltė“. Taip jis buvo nayvus! Gal būt mes taip pat esame nayvūs, ir aš tikiu, kad daugelis tokiais ir paskaitys, bet tas nei kiek negąsdina. Mūsų išganymas, jei mes tokiais ir pasiliksim. Ne visiems gi pasiekti „aukštosios kultūros“ ne visiems būti „civilizuotais dvasioje barbarais“. Taigi, ir dekoltė nėra padorus dalykas.

Šiandien į mūsų kraštą jis yra atnešamas su ta materijos civilizacija, technikine kultūra iš garsinamų neva kultūrinių šalių. Bet iš tikrųjų yra tai dvasios pūvena, kurią mums katalikams iš savo tarpo reikia kuo greičiausiai šalint.

Ar gražu ir estetinga?

Paprastai nuogumos garbintojai mėgsta šiais dalykais daugiausia ir operuoti. Tai kokio tai meno žinovai, „raudonų mergų“ dažytojai. Jiems menas šventa, del jo jie viską aukoja. Ir nuogas kūnas jiems suteikia didžiausio grožio. Tegul ir taip. Bet kas svarbiausiai, kad šiuo taip nepajudinamu menininkų devizu užsikrėtus ir mūsų plačioji visuomenė. Ir pamėgink pasisakyti, kad ir prieš tą patį dekoltė išdidžiai atrėš, — Tamsta, matyt, nenusimanai grožy ir estetikoj nuogo kūno. Nu ką gi—profanas ir tiek, ir kitąsyk tylėk! Mažai randame to grožio ir estetingumo kad ir plačiausioj dekoltė.

Aš noriu papasakoti vieną iš daugelio visiems gerai žinomų atsitikimų.

Sykį valgykloj bevalgant pietus ir jau, tiesa, bebaigiant ateina gan žymi „dekoltė“. Atsisėda kaip tiktai prieš ir visas „grožis“ prieš tave! Grožėkis ir stebėkis! Raudoni, riebūs ir nešvarūs pečiai prie to dar išpudruoti — tokį grožio ir estetingumo jausmą sukėlė, kad gerai neužbaigus nei pietų tekos nešdintis pro duris.

Manau, kad savininkas dekoltė tokius dalykus sužinojęs tur būt pasirūpintų daugiau „svietan“ nerodyti. O kažin? O pridėjus dar prie to ir nuogas rankas tai ir visai gaunasi pilnas vaizdas.

Čia norėčiau vieno dalyko paklausti. Ar visos dekoltė yra to gražaus sudėjimo? Be abejo kiekviena mano, kad jos dekoltuotas kaklas ir tokios pat rankelės (kaip ir visa pati) yra gražiausia. Bet atsiminkit, kad taip tik jums, mergelės, rodosi, iš tikrųjų yra visai kas kita. Kas? — pačios suprantate.

Šioj srity gal ir patys „menininkai“ pasakys, kad lietuvaitėm dekoltuotis grožio atžvilgiu nevertėtų, yra pasauly gražesnių; joms reikia palikti ta pirmenybė ir privelegija.

Dabar paskutinis klausimas, ar racionalu ir sveika? Sako, kad tai yra higieniška nešioti dekoltė, prie to gi vasarą labai gera — vėsu.

Gal būt! Bet visgi prisižiūrint tenka kelios pastabos padaryt.

Daugiausia ir „macniausiai“ dekoltuojamasi einant į balius, vakarus ir panašiai. Ten gi nuėjus paprastai daugiausia praleidžiama šokiams. O pradėjus šokti pasikelia debesiai dulkių. Ar labai sveika tas nuogam kūneliui? Toliau, vasarą vaikščiojant po mūsų pilnas dulkių gatves, ar labai sveika, kada debesys jų lekia už dekoltė?

Bet jeigu ir šito nebūtų, tai man lieka vienas neaiškus dalykas. Kam didelės ponios prie didžiausių dekoltė (sveikata ir higiena to reikalauja!) nešioja nuolat didžiausius boa? Aš manau, kad nepersišaldyt. Matyt, kad to ir gi sveikata reikalauja.

Perkratinėjus ką priduoda dekoltė — mes matome, kad teigiamo — nieko; na o neigiamo ir gi gal nieko? Oi ne! Daug neigiamo duoda.

Kyla klausimas, nejau nešvarios mados yra visagalės? Nejau jos turi vyrauti neatsižvelgiant į nieką? Manyčiau, kad ne! Jos kaip ir kiekvienas neigiamas dalykas mūsų gyvenime turi būti išrautas, su šaknimis išmestas toli už Lietuvos ribų, o jeigu ir liks tenešioja kam nuogumas brangus, kam ūgdymas sveikų minčių mūsų tautoj nerūpi.

Sakau, šis paprotys turi būti išrautas, nes jis yra jau prigijęs, diegus suleidęs.

Kas gi pradės tą drąsų ir gražų žygį?

Ateitininkės tai pradės! Jos savo pavyzdžiu parodys, kad galima atsispirti kad ir galingai bangai, ne tik atsispirti, bet ir

kovoti. Jos neįleis šios pragaištingos mados į mūsų kaimą. Jos jį apsaugos! Draugės! Supraskit visą svarbumą, nebijokit pirmos pradėti, o tas bus laidu Lietuvos visuomenei, kad Jūs nedovanai nešiojate garbingų ateitininkių vardą.

Juozas Švaistra.

Dar vienas mūsų gyvenimo žiedas.

Kur yra žmogui pavojingiau? Ar lipti aukštais stačiais kalnais į jų viršūnes, ar skrįsti orlaiviais berybėse oro platybėse, ar plaukti vandenynais, ar raustis žemės gilumų kasyklose, ar būti pavojingose gyvybei vietose. Ne, — ne čia! Nors daug žmonių paslydę nukrito nuo kalnų ir užsimušė, oru belakstydami mirtinių nelaimių sutiko, vandenynais beplaukiodami prigėrė, žemės gilumų kasyklose žuvo, pavojingose gyvybei vietose būdami tos gyvybės nustojo, bet didysis žmogaus pavojus ne čia. Yra vieta, kuri nesuskaitomai kartų pavojingesnė, negu tik ką nusakytosios. Ir ši vieta tenka visiems be išimties pereiti iki pat galo. Ta vieta — tai *gyvenimas*. Įsižiūrėkite tiktai gerai į jį, kiek čia daug paslydimų, paklydimų, kiek čia daug nelaimių. Jų visų nesuskaityti, neišpasakoti. Ir kodel taip daug čia to viso? Ar tai jų tiek daug susidaro del žmonių blogos, piktos valios? Toli gražu, ne. Visa gimė daugiausiai iš mažiausios, visai jiems neįstebimos pradžios. Nebuvo menkniekiuose susivaldyta, į juos laiku neatkreipta domės. Ir taip nieko blogai nemanant nueita ir nueita, visai gal nejučioms, ligi pačių biauriausių gyvenimo purvų. Daugelis tokių žmonių buvę dideliais idealistais, kilnių siekių siekti buvo pasiryžę, bet ne stropiai valdė save ir iškrypo, paslydo, visa kas pas jį buvo gražaus, prarado. Nors mes ateitininkai turime kilnius, begaliniai mums brangius idealus, bet jei stropiai jų sargyboj ištisą laiką nebudėsime, tai daugelis mūsų numarmėsime gyvenimo purvų pragarmen ir iš ten neatsikelsime. Tik įžvelkime į savo organizacijos gyvenimą, pakankamai šiam reikalui pavyzdžių lengvai susirasime. Todel jei mums brangūs mūsų idealai, jei mes juos širdingai pamilę ir norim gyveniman kūnyti, budėkime ir budėkime. Budėkime galvodami, kalbėdamiesi, liksmindamiesi, skausmo dienas beskaitydami.

Budėkime vieniems esant, draugų - ių būryje būnant, svetimųjų tarpe besisukinėjant. Budėkime ištisai visą laiką, visokiose apystovose. Neleiskime nei mažių mažiausio iškrypimo iš mūsų idealan vedamojo kelio. Kitaip mus laukia skaudus likimas. Nors mes, ateitininkai, turime jau ne vieną kilnų obalsį, kuris veda mus į idealą, bet aš norėčiau, kad mes dar vieną į savo tų obalsių eilę įpintume, į savo širdžių gilumas įspaustume, tai budėjimą. Budėkime! Tai mums tikrai duos didelės atsparos siekiant savų idealų. Tai yra dar viens mūsų gyvenimo žiedas.

P. Kirvelaitis.

V. Kudirka — piliečių žadintojas

1. Kai Rusų valdžia neradusi kaip prisikabinti, paleido V. Kudirką iš kalėjimo, tai jo tėvas važiuodamas parsivežti namo sumanė jį „pataisyti“: atkalbėti nuo visuomeniško darbo. Nepasitikėdamas savo šeimos jėgomis, dar parsigabeno iš Vilkaviškio daktarą Klebinskį ir visi, bendromis jėgomis, ėmėsi už darbo.

— Esi tik musė. Ką tu padarysi prieš tokią galybę — Rusiją, — privadžiojo pilnas gyvenimo išminties d-ras Klebinskis.

— Tiesos žodis sutrupins visas maskolių galybes! Minėsi mano žodį!

— Nieko tu nepadarysi, tik vėl atsidursi kalėjime.

— Ne, jau tik su lova mane ten nugabens!

Po tų žodžių pamatę, kad Vincas jau žuvęs, visi i prapliupo gailiom ašarom.

Ant rytojaus mažytė mylimiausia jo sesutė, beišdykaudama su broliu svečiu, staiga atsiminus vakarykščias kalbas, vėl ėmė verkti.

— Kas, delko?

— Kad tu nesiliausi dirbęs...

— Neverk. Tie darbai reikalingi. Tave dabar moko rusiškai, bet sulauksi laikų, kada vaikus mokyklose lietuviškai mokys. Viskas tada bus lietuviškai ir kromelių iškabos, ir viskas. Kai tu tai pamatysi, tai suprasi delko aš dirbau. Dabar dar tu maža, tai aš negaliu tau išpasakot. Ar nebeverksi?

— Jei nebedirbsi — nebeverksiu...

. . . . . .

Šitaip suprato ir vertino anais laikais Vincą Kudirką ir jo siekimus. O tie siekimai — nemaži: tais laikais, kada lietuvių kalba parašyta knygelė — didžiausias kriminalas, — tais lakais Kudirka nori, kad visa būt lietuviška nuo mokyklos lig kromelių iškabų! Kokia bedugnė tarp to meto gyvenimo ir Kudirkos siekiamojo!

To negana. Tais laikais lietuvį jodė, kas tik norėjo: šaltyšius, raštininkas, vaitas, viršininkas su visa minia kitokių „ponų“. Kudirka siekia, kad lietuvis ūkininkas būtų ne kerpamoji tų „ponų“ avelė, bet kad tie ponai tarnautų ūkininkams — visuomenei, kad visuomenė priverstų juos tinkamai savo pareigą eiti. Koks skirtumas tarp to meto visuomenės susipratimo ir Kudirkos siekiamojo?

2. Kudirka—konkretus žmogus. Jis žvaigždžių nesiekė: — „Lietuva turi būti lietuviška“— tarė sau ir delto dirbo, tik to siekė. Čia jo tikslas—bendras su Aušrininkų tikslu. Bet lietuviška ji bus tąsyk, kai lietuviai supras savo teises, žinos jas ir visi išvien dirbdami, išsikovos jas iš maskolių. Čia ir skiriasi Kudirka nuo romantikų Aušrininkų.

Šie tik lietuvį žadino, Kudirka – pilietį. Aušrininkai šaukė tautiškai susiprasti, ir per tautą pasieks visako. Per tautybę — į pilietybę. Kudirka sakė — turi lietuviai pilietiškai susiprasti, turi žinoti savo teises ir jų *reikalauti* kovoti. Čia jau antras laikotarpis mūs tautos atgimimo. Per pilietybę—į tautybę.

Šiam dalykui pasiekti, — reikia žadinti žmonės į kovą su esamąja tvarka, rodyti jos blogumą, sėti nepasitenkinimą. Tai daryti Kudirka puikiai moka. Jis naudoja jau senai išbandytą metodą: žeminimo valdžios autoriteto. Del to jo valdininkai, visi aliai vieno, neišpasakytai kvaili, tamsūs, nedoringi, savo pareigų neina, o tik ūžia, girtuokliauja už žmonių pinigus.

Paskaitę apie tokį vaitą Žagarą raštininką Psarskį, viršininką Kruglodurą, kaimiečiai neiškęs:

— Je je, kaip biaurybės, išdėti! Kažin, ar tik nebus šis mūs raštininkas?

— Et, visi jie toki lupikai. Nagi, a girdėjai, ana, ir Pilviškių kasą jau prašvilpę.

— Ot, kur mūs pinigai eina.

— Patys kalti: kam tokius renkate.

Lietuvis kaimietis pirmas nemėgsta pasirodyt su savo nuomone. Bet kai išgirsta, kad ir *kiti* taip mano, ne jis viens, kad net ir rašte taip stovi, tąsyk kaimietis supras, kad čia *negerai* ir pamaži šnypš, kol savo padarys.

Kudirka labai moka kaimiečių psichologiją veikti. Nuvaizdavęs „ponus“ tikrais velniais, jis čia pat parodo, kad tie ponai anaiptol nėra toki visagaliai. Ir jie dažnai, daug ko išsigąsta, daug *ko bijo*. Ir galutinai, kai tik kokį mokytesnį, labiau susipratusį žmogų užsikabina, ir kai šis netyli, ieško tiesos, tie ponai lieka nubausti.

3. Kudirka — pozityvus žmogus. Jis bene pirmas iškėlė, kad lietuviui negana *nebūti* lenku, rusu. Lietuviai turi susikurti savo, lietuvišką gyvenimą, kultūrą Tam reikalui pašvęsta daug jo raštų. Publicistikos straipsniuose (*„Tėvynės Varpai“*), jis tiesiog, pirštu parodydamas, moko kaip lietuviai turi visuomenės darbus dirbti, ką kuriuo atveju turi daryti, kur kada susirūpinti ir t. t.

Kaip pozityvaus darbo darbininkas, Kudirka rūpinosi ir tolimesnės ateities dalykais, žiūrėjo plačiau. Lietuviui negana nebūt lenku. Jis turi būti kultūringas, turi neatsilikti nuo kitų tautų. Lietuvis turi turėti ir kuo prieš kitas tautas pasigirti.

Jeigu Vakarų Europos laikraščiai rašo, kad Schiller'io Vil. Tell yra išverstas į turkų kalbą, del ko negal parašyti, kad ir į lietuvių jis yra išverstas. Ir Kudirka verčia vakarų tautų dailenybių Byrono „Kainas“, Schiller'io „Orleano mergelė“, „Vilius Tell,“ Mickevičiaus „Vėlinės“, ir t. t. ir t. t.

Bet ir čia Kudirka lieka tas pats piliečių žadintojas. Pagieža, Rusvos Dulkės, Vėlinės, Tell ar ne ta pati agitacija stoti į kovą prieš kankintojus, mesti šalyn jungą, pasakyti — nuo šiol norime laisvi būti!

Šalia šių veikalų, žadinančių piliečių, keliančių laisvės idėją, Kudirka verčia kurinių iš senovės lietuvių gyvenimo. Šie turi parodyti lietuviams, kad jų kitąsyk *žmonėmis* buta, sava valstybė, savi *karaliai* turėta. Čia savaime turi kilti mintis: — „O kad vėl taip! Imtum ir numestum maskolių valdžią, a?

— O ką tu manai Gal kada ir...

— Et ką čia...

Tegu daugeliui tik „et", bet atsiras ne viens svajotojas, kur susikurs vaizduote ar bent atsimins Lietuvos valstybę su lietuvišku vaisku, muštru ir tt. Palyginęs realybę su tais svajonių vaizdais, toks žmogus jau negalės likti patenkintu Rusų Imperijos piliečiu. Jau jo širdy rusės laisvės kibirkštis. Ar ta kibirkštis įsidegs dideliu gaisru, ar maža ugnele, ar net visai po kiek laiko užges,—ji savo darbą vistiek bus padariusi.

4. Del šios priežasties Kudirka vertė nežymiausius Europos rašytojų kurinius, tik tokius, kurie geriausia atatiko jo reikalui.

Geriausias čia pavyzdys—Mickevičiaus „Dziady". Tai mistiškas dalykas, kuriame Mickevičius savo religiją, pažiūras išdėstė. Čia III daly, yra garsioji Improvizacija, kun. Petro regėjimas Šioje pat III daly yra ir 3 scenos realaus gyvenimo: kaip rusa kankina Lietuvos jaunuomenę, ir kaip Varšuvos ponai tuo visa nesirupina.

Kudirka, imdamas versti „Dziady", visa praleidžia, o išverčia tik tas 3 realaus gyvenimo scenas. Neverčia nei Improvizacijos nei regėjimo. Ne tai Kudirkai rūpi. Lietuviai dar netoki turtingi, kad galėtų sau tik gražių, bet *nenaudingų* dalykų taisytis.

Lietuvis, gavęs prasprudusią pro žandarų nagus knygą ir vogčiomis ją skaitydamas, *turi* iš jos daugiau reikalauti, negu kiti. Lietuviui knyga turi duoti ne tik estetiško pasigėrėjimo bet ir praktiškos naudos.

Toks Kudirka visuose savo darbuose. Toki pat jo ir eilėraščiai. Gana tik į antraštes pažiurėti: *Varpas, Labora, Lietuva, tėvynė mūsų* ..

Visur ragina, žadina, kelia, bara, ramina. Visa jam rūpi, visas lietuvių gyvenimas — jo gyvenimas. Pavyko lietuviams *kur nors kas nors*, — Kudirka džiaugiasi. Nepavyko, ištiko kur nelaimė—ir nusiminęs jau Kudirka, ramina, mokina ką daryti, kaip iš tos bėdos išeiti. Ir vis neužmiršta parodyti, kad lietuvių versmė—tamsumas, savo teisių nežinojimas. Taigi ar imsime jo *Satyras ar publicistiką, ar vertimus*, visur Kudirka tas pats. Visų jo darbų tikslas išauklėti lietuvius piliečiais, žinančiais savo teises kovotojais ir per šiuos padaryti, kad Lietuvoje butų visa lietuviška nuo mokyklos ligi kromelių iškabos.

Žagaro.

Baltosios gėlės.

Kasmet vėlų rudenėlį, kai piktoji šalnužė savo mirtingomis lūpomis išbučiuoja gražiuosius margaspalvius vasaros žiedus ir gelsvai šlakytai nudažo žaliąjį miško rūbą; kai lakūnas vėjas, plačiomis lankomis, lygiais nuogais laukais ir padangių erdvynais beskrajodamas; užgieda uždainuoja tamsių, juodų nakčių ir šelstančių audrų himną; kai iššlyškęs saulutės veidas vis rečiau beprasijuokia nuogajai žemei—tuo laiku sužįsta baltosios gėlės...

Senų tėvelių mažam sodely, jaunų sesučių daržely ir skleidžia žiedus baltosios gėlės...

Du aukštu, žmogų praagusiu, baltųjų gėlių krūmu auga stiebiasi į viršų, skaisčiosios saulės pasiilgusiu... vienas vienoje takelio pusėj, o antras antrojoj.

Ant liekno stiebo, pačioj viršūnėj baltųjų gėlių balti žiedužiai, balton girliandon darniai suaugę — dabina, puošia aukštąjį krūmą, baltais vainikais jo galvą dengia...

Liūdnos tos gėlės... Kas rytas verkia, šaltos rasužės karolius barsto... O vėjui pūčiant, lietučiui lijant, susikabina... užpina taką, užkryžiuoja ir drauge verkia, drauge raudoja...

Aš ankstų rytą ėjau sodeliu, baltosios gėlės taką užstojo ir ašarėlėmis veidus nuplaudė, žiedužiais skruostus bučiavo...

Kuomet saulutė įąsias aplanko ir meiliai žiedus bučiuoja, baltosios gėlės verkti nustoja, sodeliu tako nebekryžiuoja...

Jei patikėti pasakos šnekai — senų tėvelių lūpomis tarta— čia buvo augo jau dukrelė pas seną tėvą, pas motinėlę. Gėles mylėjo, lankė daržėlį, labiausiai rūtą brangino — sėjo, ravėjo, laistė, augino skaičios jaunystės dienelių draugę.

Bet pamylėjo svetimą berną, tolimo krašto bernelį — kas vakarėlis atjojant laukė, gėlių daržely rymojo... Ir jaunas bernas lankė mergelę josios gėlynų daržely — meiliai kalbėjo, pasižadėjo jos vyru būti.

Tai ne laimužė nusišypsojo jaunai mergužėlei... Šelmis bernelis pamilo kitą, o jos rūtelės žalios suvyto...

Tėveliai barė, dukrelė verkė... žaliųjų rūtų gedėjo... o ašarėlės gailingos, gausios pilką žemelę drėkino ir prie pat tako baltųjų gėlių du aukštu krūmu tuoj užaugino...

Mergytė verkė... miškas aidėjo, į savo slaptingą pasakų skrynią naują skausmingą pasaką dėjo... o dainininkas erdvių vėjelis naują graudingą dainą išmoko...

Taip gailiai verkė jauna mergužėlė...

Pražydo gėlės taip skaisčiai baltos baltesnės už pirmąjį sniegą... tai ašarėlės jaunosios mergužės, rūtų vainiko netekus...

Visa tai sakė senieji tėvučiai.

Laikas vis bėgo į amžiną tolį, žmonės pamiršo mergužės likimą, tiktai kas metai, kas rudenėlis baltosios gėlės žydėti ima..

Tamsiajai naktužei apglobus žemę, baltosios gėlės tarp savęs šneka tyliai, tylučiai, graudingai..

Klausaisi... girdi... verkia mergužė... ašarų skundas slaptingas kyla iš tolimųjų ir užmirštųjų praeities skausmo gelmynių... Aidas aidėja tamsiam sodely, nuliūdę medžiai raudą kartoja... ir taip per visą naktelę verksminga muzika groja... ir ryto metą žiedeliai tebeašaroja.

Iš latv.—*Kazys Kumpauskas.*

Dulkelė.

Aukštai, aukštai ore dulkelė skraido. Saulės spinduliuos žiba ji ir mainosi įvairiomis spalvomis. Tyliai leidžiasi ji vis arčiau prie žemės.

—Sveika žemė! Sveiki laukai! Sveikos gėliuotos pievos!

Vėjas kartais dulkelę pakelia aukštyn, dulkelė svyruoja, krenta, pasikelia, vėl krenta, kol ateina vakaras ir oro srovės aptyla. Tada dulkelė, saulei leidžiantis, leidžiasi ant rožės lapelio.

— Labas vakaras!— širdingai atsidūsta rožė.

— Labas vakaras! — šnabžda dulkelė.

— Iš kur?

— Iš dangaus!

Rožė rausta ir jos akutėse pasirodo ašarėlė.

— Ką mano motutė veikia danguose?

— Žydi!

— O kaip gyvena mano sesutė?

— Žydi... prie kojų Aukščiausiojo...

— Mano jaunesnioji sesutė, nuvytusi gegužės pabaigoj, taipgi ten?

— Ji taipgi... žydi skaisčiai, skaisčiai.

— Ar gera danguose?

— Turi būti!

— Kaip? Nejaugi tu ten neišmėginai tos aukščiausios palaimos ?

— Aš — dulkelė. Aš sumišau stebuklingame dangaus žibėjime. Nepastebėta, menkutė, grįžau aš atgal į žemę.

Vakaro dvelkimas papūtė į rožę. Dulkelė pasikėlė iki eglių šakelių ir nusileido tarp žalių spyglių. Iš čia atsidengė platus reginys į pievas, lankas ir darželius.

Prie spygliuoto miško buvo kapinės. Varpininkas kaip tik tuo laiku darė koplitėlės langą.

„Bim! bam!“ —suskambėjo varpas.

Eglės šakelė tyliai suposi vakaro ore. Bet dulkelė tvirtai laikėsi spyglių.

Mažas vabalėlis, užsiritęs iki pat šakelės viršūnės, kad ištirti jai dar nežinomą pasaulio dalį, pamatė purpuru žibančią dulkelę.

— Nedėkingas valkata!— sučypė vabalėlis.

Baimingai pažvelgė dulkelė į vabalėlį ir atsiduksėjo.

Taip, ji tikrai ir buvo valkata, tą pati prisipažino. Dulkelė perskrido visą dangiškąją erdvę, buvo ir saulėje, ir žvaigždėse, bet niekur nebegalėjo prisijungti, nebegalėjo rasti gyvenime ramybės Visur ji buvo tiktai dulkelė. Ugniniu trenksmu pralėkė žvaigždės, kaip didžiausi kamuoliai, savo keliais.

O ji, dulkelė, likusi lengvutė, toli nuo jų Amžinai slapstėsi ji pareidama iš vienos vietos į kitą, be pražūties, bet ir be tikro gyvenimo.

Gilioj, gilioj senovėj, kada Aukščiausis leido pasaulį, dulkelė, savo dideliu nuožmumu, atsiliko nuo likusios gamtos. Ji norėjo pasidaryti savystoviu pasauliu. Ir, tikrai, ji likos viena, ta nuožmi vienintėlė, menkutė dulkelė.

Tą naktį dulkelė praleido žalioje eglės šakelėj. Kada prisiartino rytas, kapinėse pasirodė varpininkas ir skambindamas pareiškė sekmadienio rytą. Po to jis ėmė dabinti eglių šakelėmis tik ką iškastą duobę—kapą. Šiandien turėjo būti laidotuvės vargšės motinos vienintėlio sūnaus.

Dulkelė dar tebežiūrėjo į skaisčią užtekančios saulės šviesą, kada varpininkas, su kirviu rankoje, priėjo prie eglės.

„Čikš! čiakš!..“ Šakelė nukrito prie kojų varpininko. Bet dulkelė tvirtai laikėsi žalių spyglių.

Greitu laiku eglės šakelė kybojo ant krašto kapo, o už žalių spyglių laikėsi dulkelė...

„Bim, bam...“—skambėjo laidotuvių varpas.

— Iš dulkių tu paimtas ir į dulkes pavirsi...

Senutė motina pasilenkusi ant krašto duobės, žiūrėjo į juodą karstą, gulintį duobėje.

Pabiro pirma sauja smėlio. Motinai gi iš akių liejos upeliu ašaros.

Suskambėjo kastuvai. Smėlis kurčiu bildesiu krito ant karsto dangčio. Staiga įpuolė į gilią duobę eglės šakelė, o kartu su ja ir dulkelė.

Miegok amžinu miegu, veltuj pasaulyje gyvenusi dulkelė!

Pranašo žodžiai.

Kartą žilas pranašas nusileido nuo kalno į triukšmingą miestą ir sustojęs skersgatvėj prabilo į minias:

— Jūsų sieloms gręsia apakimas. Gelbėkite Ugnį jumyse dangaus įžiebtą, nes jai užgesus, užges ir jūsų džiaugsmas, išdulkės ir jūsų svajonės, ir didelis nejaukumas apims jus.

— Iš jūsų širdžių vejamas Grožis—dirbtuvių beldimas jums darosi mielesnis už Visatos garsų sąskambį—saugokitės! Kartą su panieka užslopinta dangaus Ugnis nebeįsižiebs jumyse niekados...

— Jei jūs pasiduoti gyvenimo pilkybei ir niaurumui, užmiršdami jus esančius dangaus sūnumis, tai tapsite pilkybės ir niaurumo vergais: jums nebebus ko ilgėtis, ir jūsų akys nebepakils prie žvaigždžių, ir Grožio palaiminimas nebesibeldens į jūsų duris.

— Gaivinkit savy gestančią Ugnį! Nelaukit niaurumo dienos! Jei jūs palaidosit palaimintą Grožį, girdėkit! visam pasauliui turėsite griežti gėdulos maršą...

Nedaug kas išgirdo pranašo žodžius, nedaug kas pasekė jo pėdomis, bet man sieloj jie pasiliks amžinai. Nuo gražaus saulėtekio, ligi svajingo saulėleidžio aš kurstau dangaus Ugnį šaltoj gyvenimo niaurumoj...

Vitolis Svajonis.

Gyvatos taku.

Žemės pastogėj velniškos godos...
Juodų bedugnių paslaptis...
Sieloje šventa...
Sieloj šviesu.

O žemės, keliai, nešaukit manęs... nešaukit, kur amžių beprasmė vilnis!..

Aš amžiams sustosiu prie amžino tilto, kur liejas gyvybė... gyvybės srovė!..

Aš amžius klūposiu ištiesęs rankas į Šventąją Saulę, kuri mano sielą gaivina ir taką gyvatos nušviečia...

Budėsiu savyje...
Ir garbinsiu Amžiną Valią...

. . . . . .

Žengia klajūnai ir žvelgia į tamsą...
Ten žėri vylingosios ugnys...
Klajūnai sustoja ir žvelgia į tolį, o ten... vien tamsynai ir uodos bedugnės...
Klajūnai sušunka ir skardas nuaidi, bet nieks jau negirdi jų balso klajonės...
Jie klykia... rauda...

O žemės, keliai, nešaukit manęs... nešaukit, kur amžių beprasmė vilnis... kur amžių dejonės!..

1924. IV. 28.

Miško Dievaitis.

J. Gr.

Pavasariui švintant.

3-jų veiksmų dramos vaizdai.

ANTRAS VEIKSMAS.

Šešeriems metams praslinkus po pirmojo veiksmo įvykių. Jono Mantvido gražus svečių kambarys N. mieste. Kambary trejos duris: iš kairės — į Jono Mant. kabinetą, tiesiai — i kitus kambarius, iš dešinės — į lauką.

I scena. Mantvidas ir Kotryna.

Mantvidas (kaimietiškai apsirengęs sėdi kėdėje).

Kotryna (įėjus pro duris tiesiai, eina prie komodos ir kažinko ieško).

Mantvidas. Atsiprašau ponios marčios, ar sūnus Petras tamstai tikra nepasakė valandos, kada jis sugrįš?...

Kotryna. (nepatenkinta). Tamsta klausi ir klausi. Aš tamstai kartą sakiau, kad nežinau, kada pareis... Ar galiu aš jo reikalus suvaikyti? — kartais jis net labai vėlai pareina.

Mantvidas. Bet tamsta gali suprasti, kad kiekvienam tėvui rūpi vaikai... Šit atvažiavau į miestą su reikalais ir noriu su sūnum pasimatyti.

Kotryna. Nėr ko tamstai taip labai sūnumi rūpintis — juo jau nemaža rūpinasi mano vyras Jonas, tamstos nekenčiamas sūnus, kurį tamsta išvijai iš namų...

Mantvidas. Ko čia tamsta!... Kam senas žaizdas atnaujini?... Aš tikras esu, kad tamstos tėvas, jei jis būtų buvęs gyvas, tą patį būtų pasakęs, kai tamsta ėjai už svetimo tikėjimo žmogaus.

Kotryna. Ne, mano tėvas to nebūtų pasakęs... Na, pasakyk, kuo dabar tamstai blogiau, kai sūnus vedė mane? Šit dabar mano namuose ir kitas tamstos sūnus gali piuikiausiai mokytis. — Ar tai bloga?

Mantvidas. Atsiprašau, ponia, ko tamsta nori iš manęs išgauti? Ar tamsta nori, kad aš puolęs ant kelių tamstą pagarbinčiau už tamstos „geradarybes“? O jei mano jaunesnysis sūnus čia gyvena, tai pirmoj eilėj jis gyvena pas brolį ir mano sūnų, o ne pas tamstą.

Kotryna. Kaip ne pas mane?... Kieno galvą kvaršini, tamsta, jei ne mano? Bet ką, neapsimoka man su tamsta ir šnekėti.

Mantvidas. Nežinau, kas tamstai apsimoka ir kas neapsimoka. Bet, atleisk, aš noriu paklausti dar: ar Jonas, tamstos vyras, taip pat negrįžo?

Kotryna. Nekvaršink tamsta galvos! Sakiau, kad negrįžo nei vienas, nei antras... O kam tamstai Jonas rikalingas? Gal jau nori kviesti, kad grįžtų į namus?

Mantvidas. Žinai ką, ponia marti? Aš kaip lietuvis ir katalikas esu papratęs klausyti tik kunigo pamokslų ir perspėjimų. O jei dabar man reikia moters ir dar ruskės pamokslų ir prikaišiojimų klausytis, tai aš geriau išeinu į gatvę ir ten palauksiu, kol sūnus sugrįš...

Kotryna. Cha, cha, cha! Kaip tamstai patinka — aš nevaržau tamstos laisvės. (M a n t v i d a s i š e i n a). Cha, cha, cha! išbėgo... Na tiek to, tegu pasimoko. Tai kietnugaris senis, nė kiek nenori nusižeminti. Jis turėtų džiaugtis tokią marčią gavęs, o dabar dar pučiasi... Kieno pinigais baigė mokslą Jonas, jei ne mano? Kas dabar rūpinasi Petru, jei ne aš?... O tas senis vis dar dantis griežia prieš mane. — Tiesa, čia daug kaltas ir Jonas — jis jau perdaug susibičiuliavo su visomis giminėmis.

II scena. Kotryna ir Jonas.

Jonas. (i š d e š i n ė s į ė j ę s). Ar tu viena, Katriute?

Kotryna. Taip viena, mano brangusis.

Jonas. Ar niekas nebuvo atėjęs? Aš lyg tėvą girdėjau šnekantį?

Kotryna. Tiesa, buvo tavo tėvas ir klausė tavęs.

Jonas. Kodel tu man nieko nepasakiei?

Kotryna. Na, mano brangusis, aš ir nežinojau, kad tu jau namie. Aš nesenai žiūrėjau, tavęs nebuvo, o dažnai žiūrėti vėl nenorėjau, nes galiu tau darbą trukdyti.

Jonas. Čia visai negerai padarei. Aš del tėvo visuomet pasirengęs darbą pertraukti... Tau reikėjo duoti jam užkąsti ar ką? (k o s t i).

Kotryna. (N e p a t e n k i n t a) Mano brangusis, tu perdaug geros širdies!

Jonas. O kas? Ar tai taip bloga?

Kotryna. Man nepatinka, kad tu perdaug tėvu rūpinies. Jis mūsų sužadėtuvių dieną buvo pasiryžęs tave prakeikti, o tu dabar jam pasirengęs rankas laižyti..

Jonas. Tu, Katriute, perdaug pasakei. Aš atlieku tiktai savo pareigą. O jei ten kokie nesusipratimai buvo, tai aš, o tuo labiau tu, privalome užmiršti...

Kotryna. O, tap! Aš ir maniau, kad tu nekitaip pasakysi.

Jonas. Bet gana, Katriute... Perdaug jau tankiai tarp mūs iškyla tie nelaimingi barniai. O aš taip norėčiau, kad mūsų namuose būtų meilė ir ramybė. (k o s t i).

Kotryna. Taip, mano brangusis, ir kalbėk. Ir aš noriu, kad mes dailiai gražiai gyventume.

Jonas. Užmirškime mažmožius ir nesipykime (b u č i u o j a ž m o n a i r a n k ą). Tegu mūsų šeimyna būna šventovė,

kaip pirmose mūsų bendro gyvenimo dienose, bet ne pragaru... (užsikosti).

Kotryna. Kas gi čia su tavimi, Joneli, pasidarė? Tu taip pradedi kosėti... Tu perdaug dirbi ir aš pradedu bijoti, kad negautum džiovos.

Jonas. Aš manau, kad tas kosėjimas nieko nereiškia. Kiek kartų aš kosėdavau, bet vis pereidavo.

Kotryna. Tu, brangusis, perdaug dirbi. Na tik pagalvok: tu gimnazijoj prasėdi apie penkias valandas, paskui sąsiuvinius taisai, o dar vėl po dulkėtus popiergalius knisies su ta lietuviška filologija.

Jonas. Katriute, juk tai mano specialybė. Jei aš netyrinėsiu lietuvių kalbos, kitas netyrinės tai kas pagaliau bus?

Kotryna. Tu vesdamas mane kitaip kalbėjai. O dabar pasirodo tau malonesnė filologija, ne kaip aš... Tu mane pradedi visai pamiršti. Geriau linksmiau pagyventume, į svečius išvažiuotume — ir tau būtų sveikiau, ir man. Ar netiesa, mano brangusis?

Jonas. Ne, Katriute; mes galime ir linksmiau pagyventi, ir rimtai dirbti, ir lietuvių judėjimą paremti.

Kotryna. Bet tu vesdamas kalbėjai, kad iš lietuvių judėjimo nieko neišeis, o dabar, kur buvęs, kur nebuvęs, vis apie tą patį.

Jonas. Aš dabar aiškiai matau, jog tada klydau. Aš turiu klaidą kuo nors atitaisyti.

Kotryna. Nors man lietuvių žygiai rodos tik nevaisinga svajone, tačiau daryk, kaip išmanai. O tai, ko gero, dar vėl susipyksime. (keičia kalbos toną ir ūpą; linksmai koketuojančiai). Jau tur būt šiandien toki keista diena. Cha, cha, cha! Vos spėjome susitaikyti, o tuoj ir vėl būtume susipykę. Bet užmirškime! O dabar eisime, mano brangusis, ko nors užvalgyti. Gerai?

Jonas. Labai dėku, Katriute, nenoriu (kosti). Tik tas nelabasis kosulys piauna mane (kosėdamas sėda į sofą).

Kotryna. (priėjusi glosto Jono galvą). Joneli, man tikrai tavęs gaila. Ar nebūtų geriau, kad tu nueitumei pas gydytoją?

Jonas. Bet žinai, aš tų gydytojų nemėgstu lankyti.

Kotryna. Na, nieko tokio, jei reikia eiti, tai reikia. Ką dabar gali žinoti, gal džiova tavo plaučiuose nori lizdą susisukti?...

Jonas. (kosti). Žinai, Katriute, tikrai tavo patarimo reikia paklausyti. Einu...

Kotryna. Žinoma, eik... Gal ir nieko blogo nėra, bet kaip gydytojas apžiūrės, tai bent nebebus abejonių. (Jonas išeina).

Kotryna. (viena, pamažu pereina per kambarį ir sustoja prie lango, susimąsčius). Štai penkeri su viršum metai prabėgo kai aš likau Jono žmona, tačiau, tos laimės, kurios tikėjaus sulaukti, visai nematyti. Jis nuolat užimtas, nuolat darbe paskendęs, o aš viena ir viena. Rodos, lyg jis vienas tetrokštų laimės, o aš tik taip sau. O jei dabar susirgs, tai ir vėl bus... Dieve mano, nežinau nė kas su manimi darosi — noriu mylėti ir negaliu. Kartais ir neapkęsti pradedu. O čia vėl turiu veidmainiauti, taikytis, kad nepastebėtų... (atsidusus). Gal ištikro būčiau laimingesnė buvusi, jei būčiau tapusi to mokytojo žmona?... Šit kai su juo aš pirmą kartą susipažinau, tuoj, rodos, aš kažin kaip laimingesne pasijutau... Gal tikrai būčiau buvusi laiminga, jei būčiau paklausiusi dėdės ir tapusi inspektoraus Petrovo žmona? Jis kažin kaip vyriškesnis, drąsesnis atrodo už mano Joną. Petrovas narsuś kaip sakalas. Jis sveikindamas taip gražiai ir galingai moka suspausti ranką, kad rodos, akimirksniu pati galingesnė lieku. Jo aro žvilgsnys taip giliai smenga širdin, kad ši nenoromis pradeda plakti. O kaip tada gera!... Jo balsas taip pat skambus. Jis taip gražiai moka juokauti... (tyla). Bet ne — šalin tos svaigulingos mintys, šalin saldžios pagundos! Aš turiu likti vyrui ištikima. (tyla). Bet... bet gal ir aš nusidėjau likdama kataliko žmona?... O Dieve, kaip sunku, kada pareiga liepia vieną mylėti, o širdis trokšta kito, trokšta paskęsti laimėje!... (sėda, užsima akis savęs pergalei).

III scena. Tarnaitė, Kotryna ir Petrovas.

Tarnaitė. (iš kairės). Ponia, ponas inspektorius atėjo...

Kotryna. (tvarkydamosi). Ponas inspektorius? Prašyk! (Tarnaitė išeina). Dieve mano, kaip netikėtai! O širdis taip smarkiai pradėjo plakti... Kad tik neparodyčiau savo susijaudinimo.

Petrovas (iš kairės įėjęs). Labą dieną poniai.

Kotryna. Labą dieną (sveikinasi). Kaip malonu tamstą matyti. Prašau štai sėsti...

Petrovas. Širdingai dėku. Bet gal aš ne laiku atėjau.

Kotryna. O ne, ponas inspektoriau! mes visuomet tamtos laukiame. Tamsta mūsų brangiausias svečias.

Petrovas. Aš maniau, kad dažnai besilankydamas jau būsiu įkyrėjęs.

Kotryna. Ką tamsta kalbi? Mums labai malonu... Atsiprašau ponas inspektoriau, aš eisiu tamtai vaišių paieškoti.

Petrovas. Labai dėku, ponia — nieko nereikalinga... Atsiprašau, ar tamstos vyras namie?

Kotryna. Ne, mano vyras išėjo pas gydytoją... Ar tamstai jis reikalingas?

Petrovas. (sumišęs). Ne; jis man nereikalingas... Atsiprašau, ponia, ar galima užsirūkyti? O gal ir tamsta rūkysi? (duoda su portsigaru). Labai prašau.

Kotryna. Ponas Petrovai, paprastai aš nerūkau, bet su tamsta aš ne kartą rūkiau — galiu ir dabar. (Petrovas uždega popirosus).

Kotryna. (leisdama dūmus). Kad dabar mane pamatytų vyras! Tiesa, pirmą popirosą aš su juo surūkiau. Jis tada juokėsi iš manęs, kad aš nemoku rūkyti... o dabar kažin ką pasakytų.

Petrovas. (paleidęs dūmų kamuolį). Mūsų gyvenimas labai panašus papirosų dūmams — pasirodom mes pasauly ir po kiek laiko nykstame, kaip dūmai... Ar senai buvo tas laikas, kada aš pamatęs tamstoš fotografiją buvau užsidegęs karščiaušia meile ir, tamstos nepažinęs, buvau pasiryžęs vesti... Bet tamsta jau turėjai pažįstamą... tamsta likai jo žmona, o mano meilė... Na, žiūrėk, tamsta, štai papirosas dega, dūmai skirstosi, nyksta... papirosas dega, bet galų gale sudegs.

Kotryna. Atsiprašau, ponas inspktoriau, aš nevisai tamstą supratau.

Petrovas. Aš norėjau pasakyti, kad šis papirosas — tai simbolis mano dabarties.

Kotryna. Gerai suprantu... Bet tamsta minėjai ir praeitį.

Petrovas. O, praeities geriau neminėti!

Kotryna. Bet tamsta esi šiek tiek sujaudintas...

Petrovas. Na tiek to, ponia, ar tamstai gali rūpėti mano susijaudinimas? (Tyla). Prašau atleisti, bet aš noriu paklausti: ar tamsta laiminga su savo vyru?

Kotryna. Koks keistas klausimas? Aš laiminga... aš privalau būti laiminga.

Petrovas. Reiškia, tamsta tik privalai?

Kotryna. Na žinoma, privalau... Aš esu laiminga. Kokie keisti klausimai tamstai į galvą ateina!...

Petrovas. Ne, ponia, tamsta netiesą kalbi. Tamsta nori būti laiminga, bet nesi laiminga. Aš dabar iš tamstos atsakymo gerai supratau.

Kotryna. Kodel gi aš negaliu būti laiminga?...

Petrovas. Todel, kad tamstos vyras lietuvis, o tamsta rusė, jis katalikas, o tamsta pravoslavė... Tarp jųsų stovi siena ir ta siena griauna jūsų laimę.

Kotryna. Ne, ne, pone inspektoriau. — Nekalbėk tamsta taip. Mes esam laimingi...

Petrovas. Jei nenori tamsta prisipažinti, tebūna kaip tamsta nori... Kalbėkime apie ką nors kitą... Pasakyk, tamsta, ar Petras Mantvidas, tamstos vyro brolis nepriguli kokiai lietuvių organizacijai?

Kotryna. Tikrai nežinau. Tiesa, jis su gydytoju Vizgirda nuolat paslaptomis šneka apie organizacijas. Ar priguli— nežinau.

Petrovas. Bet kodel tamsta jį laikai savo namuose?

Kotryna. Kodel gi turiu jo nelaikyti? — juk vyras to nori.

Petrovas. Bet jis trukdo tamstos laimę...

Kotryna. Ir vėl tamsta apie laimę!... Jis man visai netrukdo laimės.

Petrovas. Ir vėl netiesą tamsta kalbi. Tamsta žinai, jei tas gimnazistas nesimaišytų pas tamstą, tai aš dažniau lankyčiaus. O aš žinau, kad tamsta nori ir lauki, kad aš atsilankyčiau.

Kotryna. Man labai malonu tamstą matyti...

Petrovas. Na, taip aš žinau, žinau. (patylėjęs probalsiai, hipnotizuojamai). Tamsta myli mane!...

Kotryna. O, kaip tamsta gali drįsti tokį žodį ištarti?!

Petrovas. Taip aš drįstu, nes myliu — tai tamsta gerai žinai; dar prieš vestuves žinojai. Atleisk visą mano nachališkumą — aš nebegaliu ilgiau tęsti, aš turiu atidengti tamstai akis — tamsta myli mane...

Kotryna (susigriaudinusi). O, ne, ne... Ką tamsta kalbi?!... Aš myliu savo vyrą. Aš privalau jį mylėti... (verkia.).

Petrovas. Tamstos ašaros liudija, kad tamsta nemyli;— tamsta negali jo mylėti, nes dviejų skirtingų tautų ir dviejų skirtingų tikybų žmonės negali sudaryti laimingos šeimynos. Jūsų meilė virto nuodėme... Jei čia būtų katalikų kunigas, jis pasakytų, kad jūsų moterystė, atlikta pas provoslavų kunigą, yra paleistuvystė.

Kotryna. (Verkia). Gana, gana... Užtenka taip baisiai kalbėti... gana... Pasigailėk tamsta manęs. Tamsta matai, kad aš nelaiminga. Perdaug man skaudu klausyti tamstos žodžių, ponas inspektoriau... Jei tai kalbėtų kitas žmogus, aš gal nesijausčiau taip nelaiminga.

Petrovas. Gerai poni, aš nutylu... Ir mano širdį slėgia nemažesnė nelaimė, nemažesnis sopulys. Aš nuolat ateidamas manau tamstos akyvaizdoj būsiąs laimingesnis ir padarysiąs tamstą laimingesnę. Tačiau visa tai pagimdo dar didesnį skausmą. Aš tyliu! Tačiau ne!... (stoja) Geriau apleisiu aš jūsų namus — kai akys nematys, gal ir širdis neraudos...

Kotryna. Ką tamsta darai, ponas Petrovai? Prašau pasilikti... Jei tamstą baugina mano ašaros, tai aš jas galiu pakeisti juoku. Bet tamsta gal nujauti, kad ašaros kartais kur kas saldesnės, nekaip juokas. (Skambutis).

Petrovas. Man labai malonu su tamsta kalbėtis, bet girdi tamsta; kažin kas ateina, ir aš turiu užleisti vietą kitam...

Kotryna. Prašau tamsta, neardyk tos laimės valandėlės, kurią tamstą atnešei! Prašau pasilikti... Einame į kitą kambarį... O jei kokie svečiai bus, tai tarnaitė mums praneš.

Petrovas. O jei vyras?

Kotryna. Tada tamsta išrasi kokį nors reikalą. Prašau... (*abu išeina pro duris tiesiai*).

IV scena. Petras ir Vizgirda.

Petras. (*gimnazistas, įleisdamas Vizgirdą*). Prašau, ponas daktare, labai prašau... Pasirodo nieko nė kambary nėra. Prašau sėsti... o aš tuoj ištrauksiu kvietimus... Įdėjau, mat, į gilzių dėžutę su papirosais, kad niekas nerastų (*ieško po sofą*).

Vizgirda. (*sėda*). Koks tu, Petriuk, gudrus — moki slėptis, nėr ko ir kalbėti.

Petras. (*ištraukęs dėžutę padeda ant stalo*). Priešai moko išgudrėti. Jei atsibaladotų žandaras ir surastų, kad mes turim slaptą jaunimo organizaciją, tai taip pat bėda; kitas man specialiai paskirtas žandaras yra ponas gimnazijos inspektorius. Jis nuolat pas mus lankosi ir šnipinėja, kad rastų kokią nors progą mane iš gimnazijos prašalinti... Tai tamsta važiuodamas pas ligonį į Giedručių kaimą nuveši porą pakvietimų?

Vizgirda. Na, su mielu noru, brolau — duok tik šen... Na, o vardą ar tu sugalvojai mūsų organizacijai?

Petras. Aš manau, kad tamstos siūlytas vardas bus geriausias... Mes savo organiziciją pavadinsime „Pavasaris“. Koks simboliškas žodis „Pavasaris“! Tamsta, ponas daktare, mūsų „Pavasario“ pirmoji kregždė. Tamstos nepergalėjo žandarų žiaurumai, tamstos nepergalėjo. Rusijos žiema bet tamsta pergalėjai žiemą, nes skelbei Lietuvai pavasarį... Todel mes savo organizaciją vadinsime „Pavasariu“.

Vizgirda. Kad ir perdaug tu mane išgarbinai, bet ką darysi. Cha,cha, cha!... Entuziastas palieka entuziastu (*stoja ir purto už petiės*). Vyras esi, mums tik daugiau tokių vyrų reikia... Puikiai tada suklestės mūsų draugija. Gal kada gausime leidimą ir viešai pasirodyti. Tiesa, ar tu įstatus peržiūrėjai?

Petras. Štai jie... (*rodo išėmęs iš dėžutės*). Bet man rodosi, kad paslaptom veikti geriau ne kaip viešai. Viskas taip paslaptinga įdomu.

Vizgirda. O aš manau, kad mes turime eiti viešai ir tiesiai. Bet nebegaliu ilgiau gaišuoti — važiuoju prie ligonio. — Būk vyras ir visa stipriai judink! (*išeina*).

Petras. Tikrai bravo tas mūsų daktaras! Aš atsimenu, kada jį, dar studentą, pas mus žandarai suareštavo. Jis tada tokia neapykanta žiūrėjo į žandarus ir tylėjo, bet kartu taip puikiai atrodė, kad aš nuo to laiko jį visa širdimi pamilau...

Mes moksleiviai ateitininkai, kad ir slaptai, daktaro padedami suorganizuosime sodžiaus jaunimą, o tada mums priešai nieko nereikš. Tada tegu siunčia į Lietuvą peisokuotus popus, tegu gieda „Bože caria chrani“ — niekas negelbės, o Lietuvai tikrai pavasaris ateis... (sėda ir žiūrinėja įstatus).

V secna. Petrovas, Petras ir paskui Mantvidas.

Petrovas. (įėjęs pro duris tiesiai). Sveikas, Mantvidai. O ką tu čia darai?

Petras. (krūpteléjęs stoja ir nori kaip nors paslėpti popierį). Labą dieną ponui inspektoriui... Atsiprašau, pone inspektoriau, kad aš nepastebėjau tamstos įeinant.

Petrovas. Taip nepastebėjai, nepastebėjai... Aš mačiau, kad tu ką nors kitą stebėjai. Ką ten dabar nori paslėpti? Parodyk man!

Petras. Atsiprašau, ponas inspektoriau, aš nieko neslepiu... tai taip sau raštas... laiškas — aš perskaičiau... (nori įsidėti į kišenių).

Petrovas. Vis tiek prašau parodyti...

Petras. Bet, ponas inspektoriau, tai mano asmeniški reikalai, ir tamstai nepatogu į juos...

Petrovas. Tarp mokinio ir mokytojo neturi būti jokių paslapčių. Prašau man duoti šį raštą.

Petras. (pasvyravęs duoda). Prašau...

Petrovas. (žiūri, skaito, tyla). Na taip, mano brangus Mantvidai, aš senai žinojau, kad priguli prie slaptų organizacijų, o šis raštas tai aiškiausiai parodo... Ar žinai, koki bausmė laukia tamstos už tokius dalykus?..

Petras. Aš manau, ponas inspektoriau, kad nesu nusikaltęs ir todel nežinau nė bausmės. Jei tamsta manai, kad aš priguliu prie slaptų organizacijų, tai taip pat yra klaida. Jei aš skaitau įstatus, tai visai dar nereiškia, kad kur nors priguliu.

Petrovas. O, taip!.. Matau iš tavęs būtų neblogas diplomatas — nevienam gali galvą apsukti, tačiau man neapsuksi. Aš tave senai pažįstu...

Petras. Pone inspektoriau, tamsta tur būt žinai, kad įstatai gali būti, o organizacijos — ne... Aš tik turiu įstatus, aš juos peržiūrėjau, o paskui jie bus pasiųsti gubernatoriui užtvirtinti—čia jokio slaptumo nėra. (girdėti skambutis).

Petrovas. Reiškia tu kuri organizaciją... Bet pasakyk man Mantvidai, ar mokiniams leista dalyvauti bet kokiose organizacijose?... (Tyla). Cha, cha, cha! Na! diplomate, ką į tai atsakysi?

Petras. Aš manau, ponas inspektoriau, kad mokytojas matydamas mokinio klaidas, jei jos yra, neprivalo tyčiotis iš jo...

Petrovas. Matau, tuos žodžius tu man taikai... Na vistiek... bet bus laikas, kada tu jų gailėsies... (*dar kartą skambutis*).

Petras. Atsiprašau, ponas inspektoriau, ten kažin kas skambina... Tur būt tarnaitės nėra — Aš einu pažiūrėti (*eina bet duryse sutinka tėvą*). A-a tėvelis!... Sveikas, gerai, kad atėjai... Štai, tėte, va šis ponas, mūsų gimnazijos inspektorius nori mane nekaltai nubausti... Tu paklausk, tėte, ką aš tokio padariau...

Mantvidas. Labai džiaugiuos, sūnau, tave ir tavo mokytoją matydamas. O jei mokytojas nori nubausti, tai gal koki priežastis tam yra...

Petrovas. Labai išmintingai kalbi, tėve. Priežastis žinoma, yra.

Petras. Ne, ponas inspektoriau, priežasties nėra...

Petrovas. (*rodo įstatus*). O štai kas?

Petras. Ar gali būti rimta priežastimi štai šis popiergalis, šie įstatai, lietuviškai parašyti?

Petrovas. Nedrįsk mokytojo įtarinėti meluojant... Aš senai žinau, kad tu priklausai slaptai moksleivių organizacijai, o šie įstatai yra aiškus dukumentas... Ar tu manai, jog man tik tas tėra žinoma, kas popery parašyta? (*Tyla*).

Mantvidas. Prašau atleisti, pone inspektoriau, aš manau, kad tamsta daug daugiau žinai ne kaip popery yra... Bet aš mužikas taip pat žinau, kad ir slaptai vardan tiesos reikia veikti, kai negalma viešai...

Petrovas. Aš maniau, kad tu išmintingas esi senis, bet dabar viskas aišku... (*Tyla; Petrui*). O, tau aš patariu paduoti prašymą išstoti iš gimnazijos...

Petras. Kitaip sakant, tamsta nori mane išmesti...

Petrovas. Aš prašau tave mandagiau kalbėti! Ne aš tave noriu išmesti, bet išmes tave mokytojų taryba įstatymais besiremdama...

Mantvidas. Ponas inspektoriau! Paklausyk tamsta manęs, prasto nemokyto mužiko. Kam rūpi daugiau vaikas — ar tamstoms ar man? Jei aš suuosiu blogai elgiantis, aš pats nubausiu— nereikės tamstoms rūpintis... Palik, man, ponas inspektoriau, teisę sūnų nubausti!

Petrovas. Kai jis nusikals tamstai, bausk tamsta, o dabar jis nusikalto mūsų įstatymams, ir mes jį nubausime.

Mantvidas Atsiprašau, ponas inspektoriau, kas stovi aukščiau: ar tiesa ar žandarų įstatymai?...

Petrovas. Ir vėl tu apie tiesą? Aš nenoriu šiandien su jumis filosofuoti. (*į Petrą*). O tau patariu išstoti...

Petras. Tamsta filosofuoti nori, o aš nemoku, tik žinau, kad įstatymai turi saugoti tiesą ir teisingumą... Ponas inspektoriau, tamsta nori žinoti tiesą — aš ją pasakysiu. Matai, tamsta, štai mano tėvas; jis lietuvis ir aš esu toks pat...

Mūsų lietuvių tautai reikia, gyvybės, reikia tą gyvybę ūgdyti. Aš ją ūgdau dalyvaudamas jaunimo organizacijoj... Štai visa tiesa. Dabar tamšta visa žinai. Bet aš manau, tamsta atjausi mane ir neplėši iš mano širdies to, kas man yra brangiausia; aš esu lietuvis ir nenoriu būti kitokiu. Leisk man tamsta atlikti lietuvio pareigą... Ponas inspektoriau, tamsta pažvelgei į mano širdį, dabar pažvelgk į savo; jei nusidėjau, prašau bausti... Tamsta visa žinai. (T y l a).

Petrovas. Taip. Tu nusižengei prieš įstatymus...

Petras. (į s i k a r š č i a v ę s). O tamsta nusižengei prieš padorumą landžiodamas pas vedusią moterį ir šnipinėdamas mane. O tie įstatymai grius, kurie smaugia žmogų už gerklės nutvėrę!

Petrovas. (t a i p p a t l a b a i u ž g a u t a s). Kaip drįsti tokius žodžius prie mokytojo tarti?

Mantvidas. Sūnau, nesikarščiuok! Juk mokytojas...

Petras. Ne, tėve, tas ne mokytojas, kurs smaugia mūsų jaunos sielos kilnius troškimus! (į P e t r o v ą). Gali bėgti dabar tamsta paš žandarus ir pranešti ką aš pasakiau...

Petrovas. Nutilk, sakau!

Petras. Ne, nenutilsiu! Prisiekiu Dievu, kovosiu prieš žmones be širdies, kovosiu vardan tiesos, kol rankos bus laisvos, kol galva ant pečių! Vargas jums, mūsų tautos slopintojai!...

Petrovas. Taip, taip, lilipute! Kovok! O gimnazija išduos tau vilko bilietą! (g r e i t a i i š e i n a).

Petras. Galiu būti ir vilkas!

Mantvidas. Kam, sūnau, tu taip griežtai? O dabar tikrai neteks į gimnaziją grįžti.

Petras. Ar nevistiek, tėte? Jei budelis užsimanys pakarti, tai, ar jam rankas laižysi, ar į veidą spiausi, vistik pakars. Inspektoriuš nekenčia manęš, kad aš lietuvis, jis nori mane išmesti iš gimnazijos, ir išmes, jei užsimanė, nors ir gražiausiai kalbėčiau...

Mantvidas. Taip, sūnau, sunku širdis valdyti — ir aš gal dabar nebūčiau kitaip padaręs. Tu esi vyras, sūnau! Eik šian, neliūsk! Eikš, priglausiu tave prie tėvo krūtinės. (a p k a b i n a s ū n ų). Tu, mano mažasis, esi vyras, esi karžygis! Aš dabar matau, kad tu gerai pasielgei... Tu nenorėjai šliaužoti, kaip kirminas, ir todel spiovei į akis.

Petras. Aš griežtai pasakiau, ir už tai nustojo žibėti man mokslo žvaigždė. Priešas negalėjo nieko man blogesnio padaryti. Bet skaudžiausia tas, kad mūsų krašte, mūsų namuose, mūsų lizde šeimininkauja priešai. Jie iš mokslo lizdų kaip vanagai mus smaugia, jie mūsų krašte mėto mus, kaip šunyčius. Tai perdaug skundu!

Mantvidas. Sūnau, neverk, — man gal labiau širdį skauda matant tavo ir visų mūsų nelaimę, bet aš tyliu, dantis

sukandęs... Kentėk ir tu sūnau. Del manęs pakentėk. Nes kitaip galiu nesusivaldyti... galiu įsiusti, o kraujas gyslose... kraujas verda. Duok tu čia man tą savo inspektorių. Aš nutveręs už smaluotų plaukų, va šitaip sugrūščiau snukį į stalą ir išmesčiau šetoną pro duris. O tada jis suprastų, ką reiškia mūsų vaikus smaugti. O, suprastų!

VI scena. Petras, Mantvidas ir Jonas.

Jonas. (iš lauko įėjęs). Labą dieną, tėte; senai besimatėm (bučiuoja tėvą).

Mantvidas. Sveikas sūnau.

Jonas. Bet kas tau, tėte? Tu neramus?

Mantvidas. Jei duotum man dabar į rankas savo inspektorių, aš perplėšęs jo barzdą, tuoj nurimčiau... Inspektorius šit išmetė Petrą iš gimnazijos.

Jonas. Negalimas dalykas! už ką jį išmetė?

Mantvidas. Ir aš pats tikrai nežinau, bet kaip šit pamačiau sūnų verkiantį ant mano krūtinės, taip ir užvirė joje pragaras.

Jonas. Sakykite aiškiau kame dalykas! Aš tuoj pats nueisiu pas inspektorių... Petrai, verkšlianimas nieko nepadės... Už ką jis tave išmetė, sakyk?

Petras. Štai iš ano (rodo) kambario slaptai išėjęs Petrovas rado mane žiūrinėjant jaunimo organizacijos įstatus, na ir už tai žadėjo išduoti vilko bilietą.

Jonas. Ir tik už tai žadėjo išmesti? (kosti).

Petras. O gal ir ne vien už tai. Gal tam priežastimi bus ir tavo žmona.

Jonas. O kuo čia gali būti kalta žmona?

Petras. Aš nesakau, kad ji tiesiog būtų kalta. Bet Petrovas perdaug dažnai landžioja pas tavo žmoną, o aš painiojuos jiems po kojų...

Jonas. Ką tu sakai? Tu manai, kad Petrovas turi santykių su mano žmona?

Petras. Aš taip manau, ir beveik tikras esu!

Jonas. Taip, taip... gal ir tiesa — jis perdaug tankiai lankosi... O, prakeikta šiandien diena mums. Tave, Petrai, iš gimnazijos išmetė, su žmona taip pat Dievas žino, kas darosi, o man dar naują malonumą pateikė gydytojas — jis man pripažino nelemtą džiovą. Na ir štai mūsų laimė!

Mantvidas. Ką sakai? Tau gydytojas džiovą pripažino?

Jonas. Taip, tėte, ir tą malonumą aš įsigijau... O Čia žmona... ji mane... Na palikim žmoną — aš su ja paskui pasikalbėsiu, o dabar Petrai, eime pas Petrovą — aš pats turiu su juo pasikalbėti.

Mantvidas. Viešpatie, Viešpatie, perdaug skaudžiai nori mane nubausti, perdaug skaudžiai!

Jonas. Bet ką nūnai dūsavimai padės? Jei bloga — kęskime...

Mantvidas. Bet kantrybės, sūnau, nebeturiu, kantrybės jau man trūksta... Tu, sūnau, pradėjai eiti savais keliais — širdis visą laiką buvo lyg supiaustyta. Kai tu pradėjai atsiversti širdis palengvėjo, bet štai tavo nelaimė, kaip sunkus, sunkus akmuo prislėgė krūtinę... Kas gi man senam dabar belieka? Ar degtinės svaiguly paškęsti ir nieko negirdėti. (T y l a).

VII scena. Tie patys, tarnaitė ir Požėla.

Tarnaitė. (į ė j u s i). Vienas žmogus nori poną pamatyti.

Jonas. Et, kuriems galams dabar tie žmonės painiojasi. Bet vistiek — paprašyk. (T a r n a i t ė i š e i n a).

Požėla. (į e i d a m a s). Labą ir linksmą deiną nešame ponui Mantvidui.

Jonas. (k i e k n e p a t e n k i n t a s). A-a, tai senas pažįstamas.

Požėla. (s v e i k i n a s i s u v i s a i s). Taip, tai senas kolega ir pažįstamas... (į M a n t v i d ą). O, čia taip pat pažįstamas — kad tamsta čia būtum nesvečias, tai aš tuoj paprašyčiau krupniko, bet dabar... A, sveikas ir tu, Petriuk.. Na, kodel gi jūs visi tokie nusiminę?

Jonas. Juk viskas gyvenime pasitaiko... Bet tu nenusigąski; prašau sėsti. O aš atsiprašysiu trumpam laikui — aš su Petru turiu išeiti, bet tuoj sugrįšiu...

Požėla. O, nieko tokio, nieko tokio!... Galėsi tuoj eiti — aš ilgai nesutrukdysiu; aš pats tuoj išeinu... Matai, aš turiu į tave trumpą prašymėlį.

Jonas. O ką nori iš manęs?

Požėla. Žinai, paskolink trumpam laikui bent dešimt rublių. Aš tuoj juos grąžinsiu... Toks trumpas reikalas užėjo, o aš nė skatiko neturiu.

Jonas. Bet man rodos, kad tu esi įgėręs?

Požėla. Na, jei tu manai, kad man pragerti tie pinigai reikalingi, tai neskolink — aš gal pas žydą gausiu pasiskolinti.

Jonas. Nėr ko tau įsižeisti, Juli. Argi aš sakau, kad tu juos nori pragerti? Tik sakiau, kad linksmas. Še dešimt rublių, o jei nori pasikalbėti, tai šit su tėvu pasikalbėk, ir aš tuoj sugrįšiu. Eime, Petrai. (a b u i š e i n a).

Požėla. (a s i d u s ę s). E, žinai, laimingas aš, kai turiu kišenėj dešimtį rublių. Aš dabar pradedu įsitikinti, kad pinigas yra didžiausis pasaulio viešpats. O ko tamsta dėde, taip nuliūdęs, o gal susimąstęs? Juk tamsta paprastai linksmas būdavai?

Mantvidas. Ne gi jau galiu būti visai ramus, kai patį geriausiąjį mano sūnų nuskriaudė atėjūnas rusas, išmesdamas

iš gimnazijos. Išėjo jiedu dar maldauti, bet jaučiu, kad nieko iš to neišeis.

Požėla. Nėr ko, dėde taip labai liūsti. Ar vaikai taip liūdėtų del tavęs? Et! šių dienų žmonės vien sau tegyvena. Pagaliau kažin ar gyvena žmogus, kuris daugiau rūpintųsi kitais, ne kaip savimi... Gaila dėde, neturiu kišenėj pusbutelio—išgertume, gal visos nelaimės nuslinktų. Na, sėsk, pasikalbėsime (sėda). Pasakyk man dėde, kaip dabar tu gyveni su Jonu?

Mantvidas. Geras ir tas vaikas. Kai pagyveno keletą metų su ruse, tai ir pradėjo akys atsiverti. Dabar jau ir lietuvis neblogas. Tik nelaimė—sakėsi šiandien— gydytojas jam džiovą pripažinęs.

Požėla. Ir del to neverta liūdėti. Spiaut į visą ir gyventi kol gyvenasi, o jei reikia mirti, tai mirti!

Mantvidas. Aš Požėla, tavęs visai nebesuprantu. Tai ką gal aš turiu juoktis, matydamas, kaip sūnaus krūtinę griaužia džiovos kirminas?

Požėla. Na, o ką tamstos liūdesys padės jam?.. Nieko. Geriau jau juoktis ir linksmai gyventi, tai ir jam ir tamstai bus geriau. Geriau išmestum pusbutelį, tai pamatytum, kad neverta liūdėti. Jei tamsta rengtumeis mirti, tai tikras esu, kad sūnus neverktų. Neverkčiau nė aš — prie akių sakau — o jei turėčiau pinigų nueičiau sau į smuklę ir gerdamas palydėčiau tamstos vėlę iš šio purvino pasaulio. Eime, dėde, išgersime!

Mantvidas. To iš tavęs nesitikėjau išgirsti. Tačiau niekada to tur būt nebus, kad tėvai nustotų vaikais rūpinęsi. O tu ar senai sėdėjai kalėjime vardan kitų?

Požėla. Ne vien aš sėdėjau, sėdėjo Vizgirda, sėdėjo Pocius, sėdėjau ir aš. Kvaili buvome ir sėdėjome... Na, sakyk, ar ne kvailystė yra noras purviname pasauly įvesti laisvę, lygybę, brolybę? Ar gali būti kalbos apie tai, kai žmogus prieš žmogų griežia dantimis, kai kišenėj laiko peilį ar akmenį, kad kitą nugalabytų?

Mantvidas. Po šimts pypkių! O kur tavo socializmas, su visais gražiais sumanymais?

Požėla. Cha, cha, cha! Nebėra jų, dėde. Idealizmas pavirto pelenais ir jį vėjas išnešiojo. Taip, vėjas... O per tą laiką aš patyriau, kad visas idealizmas yra pinigas ir asmens reikalai... Duok čia man kišenę primušti pinigų ir aš idealistas. Cha, cha, cha! Tikrai idealistas. Pasakyk, tamsta, kiek turi naudos iš savo idealizmo tamstos sūnus, kurį dabar išmetė iš gimnazijoš? Ką gavai už rusų nagaikas, kurias patyrė tamstos nugara?

Mantvidas. Tačiau mes — aš ir kiti ne pelno ne sau naudos ieškome, bet ieškom pergalės vardan tiesos. Tiesa buvo ir yra mūsų žvaigždė. Už mūsų kančias ir darbus atlygins Viešpats, jei būsim to verti.

Požėla. (r i m t a i). Jūs tikite, ir gal tame yra jūsų išganymas. Aš netikiu. Aš nebetikiu į jūsų tiesą ir galutinį jos laimėjimų... Kai mane karštą reovliucionierių sugavo žandarai, kai mane baisiai plakė ir liepė prisipažinti, jog aš revoliucionierius, aš neprisipažinau, tik pasakiau, kad esu tiesos mylėtojas. O kas gi yra tiesa? paklausė jie manęs ironiškai juokdamies... (k a r č i a i j u o k i a s i). Cha, cha, cha! Kas ištikro yra tiesa?... Aš nežinau. O žinau tik viena, kad visi mano draugai — idealistai pamiršo mane. Aš sėdėjau kalėjime, o jie, mano brangieji draugai, spiovė į idealus ir iš tų pačių popų, kuriuos pirma keikė, priėmė pravoslaviją, kad netektų atsitūpti kalėjime; jie susuko sau šiltas gūštas ir sakosi esą idealistai. Aš vardan penktųjų metų idealo, išsėdėjau kalėjime, pertraukiau mokslą. Kas dabar duos lėšų mokslui baigti, kai dėdė kunigas atsisakė? Aš kaip šuo slankioju visų pamirštas ir apleistas, šliaužioju kaip kirminas po purvyną, kaip elgeta prašau išmaldos. Šit kur idealai! Cha, cha, cha! O brangieji mano draugai juokiasi iš manęs. Kas gi man belieka daryti?

Mantvidas. Gaila man tavęs, Požėla. Visai kitoks pirma buvai vyras.

Požėla. Et, bereikalingai užvedėme tokias liūdnas kalbas! Aš noriu smagumo, aš noriu užsimiršti ir pasiutusiai, pasiutusiai juoktis... Žinai, dėde, išgersime gyvybės vandenėlio — gal bus linksmiau, gal užmiršime dabartį. Eime!

Mantvidas. Bet aš sūnaus turiu laukti.

Požėla. Nieko, paspėsi! Čia visai netoli; eikime!... Ar gi gyvenimas tavęs neįkankino? Eime, užmiršime vargus, nuplausime širdies kartumus. Eime! (a p k a b i n ę s v e d a s i). Kai skausmas suspaudžia, tegu verkia moterys, o mes jį skandinkime degtinėje (i š e i n a a b u; t y l a).

VIII scena. Kotryna, paskui ir Jonas.

Kotryna. (į ė j u s i). Išėjo, dėku Dievui, tie... Nekenčiu, kai mano namuose lankosi visokie nereikalingi žmonės. O mano vyras, tai... jam visi geri. Ir tėvas, kuris tiek nemalonumo jam suteikė, ir tas vėl geras. Aš manau, kad Petrovas būtų kitoks. Taip, jis būtų kitoks. (T y l a). Aš net pradedu manyti, kad būtų gal geriau, jei mano vyras susirgtų džiova ir... Ne, ne! atleisk, Viešpatie, tokias baisias mintis...

Jonas. (į ė j ę s). Tu viena, Katriutė (ž m o n a k r ū p t e l ė j a). O kur tetė?

Kotryna. Tikrai nežinau, mano brangusis, tik girdėjau, dirbdama kambary, kad tas tavo draugas vadino jį į smuklę.

Jonas. To tik ir betrūko! Kur gi mano galva? Aš žinodamas, kad nelaimei užėjus jis mielai pasiduoda alkoholio galybei, užmiršau jį perspėti. O čia gražiausiai, dar Požėla dešimtį rublių pasiskolino.

Kotryna. Klausyk, mano brangusis, aš norėjau tave paprašyti, kad tu perdaug neužsiimtum su visokiais nereikalingais žmonėmis, kaip va šit ką tik išėjusis svečias.

Jonas. Tu šiandien jau antrą kartą apie tai... Tu pagalvok, ar aš galiu atstumti mokslo dienų draugą, kai į mane šaukiasi pagalbos?

Kotryna. Tu perdaug geras. Man nepatinka tie nereikalingi žmonės.

Jonas. (užgautas). Tai ką, ar aš gatvėj turiu priiminėti svečius? Kodel aš tau nieko nesakau, kai pas tave lankosi... Na, man tas Petrovas taip pat nepatinka.

Kotryna. O ką jis tau bloga daro?

Jonas. Aš nenoriu, kad jis mūsų namuose atlikinėtų šnipo pareigas.

Kotryna. Ką tu pasakei, mano brangusis? Koks jis tau šnipas? Aš neleisiu, kad nekaltą žmogų taip užgautum.

Jonas. Jis pilnai vertas to vardo. Jei ne jis, tai nieko nė su mano broliu nebūtų atsitikę.

Kotryna. Tai ką, ar tu man nori paskutinį malonumą atimti? Ar jau man su žmonėmis nebus galima susitikti?

Jonas. Gali ateiti, kas, bet Petrovas čia neprivalo daugiau lankytis.

Kotryna. Ne, jis nieko nekaltas!... Del tavęs aš galiu mirti iš nuobodumo, o kai jis ateina, jis pralinksmina. Tu visada toks susimąstęs, užsidaręs, nuolat darbuose paskendęs, o aš viena ir viena... (verkia). Nėra su kuo nei mintimis pasidalyti, nei su kuo išeiti...

Jonas. Be reikalo verki, Katriute — ašaros nieko nepadės. Po šios dienos įvykių jis nesilankys į mūsų namus! Ir negražu vienai moteriai su svetimu vyru nuolat kalbėtis.

Kotryna. Aš matau, tu pradedi mane įtarinėti...

Jonas. Taip, aš pradedu įtarti — tavo elgesis verčia mane taip elgtis. Sakyk, kokiems galams jis nuolat landžioja pas mus?... Jei aną kartą jis įsimylėjo pamatęs tavo fotografiją, tai ką aš dabar galiu žinoti?

Kotryna. Aš tikrai matau, kad tu apie mane nieko nenori žinoti... Tu, kurs mane dievaite laikei ir sakeis mylįs mane labiau ne kaip savo gyvybę, tu dabar taip mane įtari. (verkia). O Dieve, kaip skaudu, kaip skaudu...

Jonas. O man, manai, malonu tave įtarti? Man skaudu ir gėda, kad tokius dalykus savo žmonai turiu priminti.

Kotryna. Aš matau, tu ištikro rimtai.

Jonas. Žinoma, rimtai.

Kotryna. (nustojus verkti). Jei tu rimtai, tai ir aš rimtai... Tu nepasitiki man. Tu manim nė kiek nesirūpini, tu sau, o aš sau einame. Dabar aš tau pasakysiu visą tiesą: Taip, aš myliu Petrovą!

Jonas. Katriute, pagalvok, ką tu sakai!

Kotryna. Tu, bet ne aš kalta, jei tai pasakiau (išeina).

Jonas. Vargas, man vargas! (užsikosti ir pagriūva į sofą; verkia; paskuitaria). Šit prie ko aš priėjau. Mano žmona pamilo kitą ir mane apgaudinėja. Aš ją myliu, o ji apgaudinėja (išeina svyruodamas į savo kabinetą).

IX Scena. Tarnaitė ir Mantvidas.

Mantvidas. (įeidamas tarnaitei). Klausyk, dukryte, eik paklausk poną, kaip su Petriuku, o paskui man praneši. Aš jam nenoriu lįsti į akis... bet aš visai nebijau — jis mat mano sūnus — aš tik nedrįstu, o ponios, ponios aš visai nebijau... Na, eik paklausk...

Tarnaitė. Na gi, tamsta pats, eik ir paklausi. Ko čia nedrįsti? (Išeina).

Mantvidas. Bet, kad aš jo nedrįstu... Jis mane pradės barti... O kam gi aš gėriau? Kam gi reikėjo gerti? Jau jaučiu, kad galvoj negera, lyg taip, ot taip, nori suktis... Va ir negaliu tiesiai paeiti... truputį į šoną... Bet nebark tu manęs, Joneli, sakysiu. Tu geras — aš tavęs nebarsiu... Ale pamesk, pamesk tą ruskę — ji tau džiovą įvarys... Palauk, palauk — mano sūnelis džiova susirgo. Taip, tikrai džiova. Dieve, štai čia (smarkiai suduoda į savo krūtinę) džiova graužia jo krūtinę, graužia, baisiai graužia (verkia). Bet ką gi aš tėvas tau galiu padaryti? Aš tik verkti, verkti tegaliu...Aš verkiu, žiūrėk, ar tu girdi, kaip verkiu, o ruskė tave valdo. Bet ji ir Petriuką valdo... O Petrelį, mano brangus Petreli, tave rusai nori pasmaugti... Tik tu, Petriuk, neverk — aš verkiu; aš jus abu išvaduosiu... (trenkia verkdamas kumsčiu į stalą, nuo kurio nušoksta stiklinė su gėlėmis). Neduosiu! neduosiu pakarti! Tai mano sūnus!... Bet aš girtas... ką aš galiu padaryti (jis pasvyra į sofą ir užsiėmęs akis garsiai verkia).

X scena. Mantvidas, Kotryna ir paskui Jonas.

Kotryna. (įeidama). Kas čia tą triukšmą kelia kambary? (pamačiusi). A-a, tai tu, seni?

Mantvidas. Aš jokio triukšmo nekeliu... o tu pražudei man sūnų, supranti; man sūnų pražudei. Tu jam džiovą įvarei.

Kotryna. Aš matau, kad tu girtas. Eik lauk iš to kambario tuojau!

Mantvidas. Ne, tu manęs neišvarysi — aš tavęs visai nebijau. Aš su tavim jokių reikalų neturiu... Aš pas sūnų atėjau — tu sūnų man sugrąžink!

Kotryna. Še lauk! Pirma išsiblaivyk, o paskui koliokis! O jei neklausysi, tai aš tau policiją pašauksiu.

Mantvidas. Ne, ne! nesiduosiu pakarti, neduosiu pakarti savo sūnelio! O tu taip pat ne poni, bet atėjūnė; tu šalin iš mūsų krašto, o tada aš išeisiu iš tavo kambario. O dabar neisiu!

Jonas. (į e i n a). Kas čia atsitiko?

Kotryna. (i r o n i n g a i y p a č p a b r ė ž i a ž o d į „m a n o b r a n g u s i s“). Na gi štai, mano brangusis, tavo „gerasis“ tėvas, nežmoniškai prisigėręs pakėlė kambary triukšmą. Štai, mano brangusis, pasidžiauk savo didvyrišku tėvu.

Jonas. Kotryna, prašau nesityčiok... Tėve, kas su tavim? Tu jau įgėręs? E, tikras vargas su tavim!

Mantvidas. Nebark, nebark mane, sūneli. Aš kaltas, aš tavęs klausysiu, tik ne šitos (r o d o) raganos... Nebark manęs. Aš iš nuliūdimo... Aš nuliūdimą, aš skausmą norėjau paskanti... Sūnau... (v e r k i a) aš su ašaromis gėriau degtinę... Didelės, didelės ašaros nulašėjo į stiklelį ir aš jas su degtine išgėriau...

Jonas. Et, kad ir visuomet su tavim, tėve, tas pats, kada tik koki nelaimė... Na sėski čia, o aš...

Kotryna. Atsiprašau, mano brangusis, išvesk savo girtą tėvą kur nori — aš savo kambary negaliu girtų matyti.

Jonas. Neužmiršk, Kotryna, kad tai yra mano tėvas.

Kotryna. Kai žmogus netenka proto, aš jo nepažįstu... Girtuokliui glamonėti vieta visai kitur, o ne mano salione!

Jonas. Ar tu nematai, kad nelaimė jį tokį padarė... Sėsk, tėve.

Kotryna. Aš dar kartą prašau; veskis jį laukan glamonėti.

Jonas. Kotryna, aš esu tavo vyras!

Kotryna. Labai gaila, kad vyras nė kiek neatsižvelgia į žmoną. Bet įkyrėjo man tavo tėvas ir tu pats man įkyrėjai!

Jonas. Ar tai iš žmonos aš tokius žodžius girdžiu?

Kotryna. Taip iš žmonos, kurios pilna širdis kartumų.

Jonas. Reiškia, tau Petrovas tikrai geresnis?

Kotryna. Aš manau, kad jis nesielgtų taip su manim, kaip tu elgies prisivesdamas pilnus kambarius visokių girtuoklių. O jis visai visai kitoks ne kaip tu.

Jonas. Ar tu iš proto išėjai? pagalvok ką tu kalbi? Tu griauni savo ir mano laimę. Aš beveik tikras esu, kad tu neapgalvojus taip pasakei — atsiimk savo neapgalvotus žodžius. Prašau tavęs, nedaryk gėdos, jei kito nebijai.

Kotryna. Su gėda manęs taip pat neišgąsdinsi.

Jonas. Na, jei tu nebijai gėdos, tai aš noriu tave nuo jos apsaugoti... Aš matau, tu nori iš manęs pasityčioti — gerai, tyčiokis — aš nukentėsiu, o tai parodys tau, jog tave dar tikrai myliu... Aš prieš akis turiu dvi paveikslas: vyro ir sūnaus prieš žilą tėvą. Sakau jei nori iš manęs tyčiotis, tyčiokis — aš išvarau žilą tėvą į gatvę, bet tu daugiau nė žodžio neužsimink to prakeikto Petrovo.

Mantvidas. Ką tu sūnau? Tu mane nelaimingą, kaip šunį, nori į gatvę išmesti (g a r s i a i v e r k i a). Štai sūnus!...

Kotryna. Kaip lig šiol ne kiek manimi rūpinais, netikiu, kad rūpintumeis ir kada nors. Geriau pasirūpink savo tėvu.

Jonas. Neverk, tėve! baisiai biauriai tave užgavau. Matau ji dar labiau tyčiojasi iš mano skausmo... Kotryna, tu nori pasakyti, kad tarp mūsų viskas užbaigta?

Kotryna. Taip.

Jonas. Reiškia, aš turiu išeiti? (T y l a).

Kotryna. (p u s b a l s i u). Išeik... (T y l a).

Jonas. Išeinu... Aš vesdamas tave troškau laimės, trokštu tau jos ir dabar... Tu džiaugkis gyvenimu ir tyčiokis man širdį užnuodijus...

Kotryna. (t y l i a i). Išeik!

Jonas. Sudiev! Gal nesimatysime... Eime, tėte. (J i e d u a b u p a m a ž u i š e i n a; K o t r y n a p r a v i r k s t a).

U ž d a n g a.

Rudenėliui baigiantis.

Šušvisk dar kartą mums skaisti saulele
Šiltuoju vasaros žvilgsniu;
Ilga mums be tavęs rudens dienelė,
Sušvisk, neslėpki veido už kalnų!

Šiurpu! užklos tušti ūkai žemelę,
Tad paskutinį tau sudie.
Tariu, nors be tavęs, skaisti saulele,
Gal teks liūdnai, liūdnai raudot kasdie!

Sudie!.. Ateis ir vėl pavasarėlis,
O laukiu laiko to brangaus:
Linksmai čiulbės dainužę vyturėlis.
O tu, saulele, šviesi iš dangaus!

Biržai,
24 X. 7 d.

Bern. Žvainys.

K. Dembskis.

Aš ir gyvenimas

Senai, man dar nepamenant, aplankė mane gyvenimas. Koks gi jis žiaurius: vien skurdą ir griaudžias ašaras gamino. Ilgai verkiau. Veltui. Stengiaus kuo greičiau juo nusikratyti. Bet jis taip tvirtai mane pagavo, jog pailsau su juo bekovodamas, pramačiau, jog tuštus ir betikslis priešinimasi. Stengiaus su juom kaip nors susidraugauti. Bet kur tau! Gyvenimas juokėsi iš manęs ir vis statė naujų kliūčių mano kelyje.

Vieną dieną nejučiomis susidraugavome. Priežastis ši: aš, pažinęs gyvenimo būdą, stengiaus jam įtikti. Kur jis liepė ir numatė reikalą ėjau. Aš turėjau gudrų tikslą: susitaikęs su gyvenimu, manau sau, galėsu juom ir pasinaudot. Tai įvykdžiau. Diena, naktis, savaitė, mėnuo ir metai slinko, besidraugaujant su gyvenimu.

Pamenu kaip vieną gražų vasaros rytą pabudino mane: iš gilaus miego gyvenimas. Kėliaus, nes norėjau įtikti gyvenimui; iš anksto numačiau, jog šį rytmetį ką nors jis man įstabaus parodys. Neapsivyliau. Išėjęs pamačiau dangaus skliauto aušrinę, kuri įvairiaspalvėms juostomis, skaidė rytuose dangų dalimis. Kiek čia grožio! Geriausiojo dailininko ranka, niekuomet nepajėgs tai įvykdyt. Praslinkus valandėlei išvydau besirodančią saulę. Vos išsirito, o štai pabėrė tūkstančiais spindulių. Medžiai, pasipuošę lapais ir skujomis, įvairiaspalvėmis gėlėmis išskloti laukai, visa paskendo saulės spinduliuose. Ištiesęs savo rankutes norėjau bėgt pas tą saulę, ją susigauti ir niekad jai liuosai nebeleisti daugiau skirtis. Bet gyvenimas mane sulaikė. Ketino jis parodyt man dar įdomesnį dalyką. Nusivedė mane į pamiškį vienon pievon, kame nurodė šaltinį, iš kurio veržėsi ir tryško aukštyn vanduo. Prisivedęs mane artyn rodė jo grožį, rodė, kaip iš gilumos veržėsi aukštyn sidabriniai vandens lašeliai, kurie saulės spinduliuose mirgėjo mažutėmis žvaigždelėmis. Bet jos gi nuolatos kilo aukštyn, tai vėl nusileidusios ant vandens paviršiaus žaidė. Gyvenimas gi tarė man: „Jei tu kuomet privargsi bekeliaudamas šio pasaulio keliu, nepamiršk tą šaltinį. Atėjęs pasistiprink tuo skaisčiu vandeniu, kad vėl tvirtas galėtum leistis kelionėn. Vandens niekad nestigs. Tik atmink pasaulyje tai, kad neatsitrauktum per toli nuo šio tai šaltinio, nes greitai galėtum paklysti, nustot to kelio, kuriuom žengi ir žūti“.

Aš noriai klausiaus gyvenimo kalbos, ir visad, kuomet bekeliaudamas ištrokštu, kuomet jaučiaus nuvargintas, apsunkintas, bėgu prie tiesos ir grožio šaltinio ir ten pasistiprinu.

Kitą syk gyvenimas stato man prieš akis gražų gegužės vakarą, kada paskutinieji saulės spinduliai gęsta, kada auksinis jos veidas nusirita ten toli už kalnų, o pasauly tuokart darosi tamsu. Bet neilgam. Štai iš rytų skaistus mėnulis ritas, ir pro šviesius debesėlius prasiskverbęs žiūri pasaulin. Iš jo gi veido

pasipila sidabrinė šviesa, kuri tuoj papuošia tamsiuosius miškus ir pievas. Bet ir jis neilgai. Iš vakarų, it mūrai, atslenka juodas debesys ir aptraukia tamsiu apvalkalu dangų, draug su mėnuliu. Užviešpatauja tada pasauly visuotina tyla. Tik girdžiu, kad ten šakutės pumpurėlis krauna savo žiedelius, kuriais pasipuošęs ketina pasveikint aušrinę ir tekančią saulę.

Rodė man gyvevimas taip pat ir žvaigždėtą žiemos naktį, kuomet tie žiburėliai mirgėjo mėlinam dangaus skliaute. Girdėjau, kaip kiekviena žvaigždelė atstovavo prieš Visatos Kūrėją išrinktajai dvasiai, kaip ji nusiskųsdama verkė, dejavo, maldaudama pagalbos. Mačiau kitos ir šypsantį veidą, rodantį pasitenkinimą ir džiaugsmą savąja siela. Stoja aušrinė, ir ji išvaikė tas spindinčias žvaigždeles. Bet nepraslenka valandėlė ir vėl iš visur susirenka žvaigždelės, ir ten mėlynam dangaus skliaute surengia pokilį. Rodė man gyvenimas ir manąją žvaigždelę, kuri tam žvaigždžių kalne mirgėjo. Ją seku kiek manosios pajėgos gali, kiek valia viešpatauja jausmams. Taip keliaunam per šį pasaulį abu: aš ir gyvenimas.

Bet išauš dar vienas vasaros rytmetys prašvis skaistus saulutės veidas, o aš gi tiesiu savo rankas į ją, o ji gal būt pasišauks mane. Tuomet savo draugui — gyvenimui tarsiu: „Atėjo laikas, kuomet aš pergalėjau tave, ir dabar likis tu vienas čionai, o aš einu į gyvenimo Saulę. Tau gi atminčiai palieku savo pavidalą!“ Tada aš vienas, pasiliuosavęs nuo gyvenimo, vienysiuos su ta Saule — Tiesos, Pažinimo ir Meilės dvasia.

Telšiai, 2 - XI - 24.

Viskanta.

* *
*

Sakyki, keleivi, kurio esi krašto?
Kuri tavo tikra kilmė?
Jei tavojo veido išblankusio rašto
sunki ir mirtinga dėmė.
Kodel ateini tu į puikius gėlynus,
į saule užsėtas lankas;
Į giedančius paukščius į miškus beržynus
suvytusias tiesi rankas.
Nuo tavojo kvapo mirtingo dvelkimo
pagelsta berželiai žali;
Nuo šiurpaus ir šalto akių pažvelgimo
sustingsta upelė srauni.

J. Tarvydas.

Folklioro dirvonas.

Mūsų organizacijos ir laisvos tėvynės gyvenime jau daug kovų kovota, nestoka ir šiandieninių naujų užsimojimų. Bet vis tik, kaip platus darbo laukas, tai ir darbo dar daug nedirbta. Čia aš norėčiau paminėti folkliorą.

Toji darbo sritis vis dar tebedirvonauja ir žagrės laukia. Tiesa, folkloro dirvą arinėjo garbingi mūsų pirmtakūnai: Valančius, Daukantas, Juškevičiai, Basanavičius ir kiti, bet jie tik dalį darbo teatidirbo. Šiandien toji dirva apleista, užmiršta... genda, pats derlusi dirvožemis slenka vis gilyn, amžinon mirties užuomaršon.

Ir kažin, kodel šitas darbas taip neinasi?

Rodos prieš porą metų mūsų Centro Valdyba širdingiausiai kvietė visas kuopas plačiausiais barais išsivagoti darbo lauką ir arti, arti. Šmėstelėjo vienas kitas artojėlis, žagrę betaisąs, kuiną besikinkąs, bet, rodos, nė pusės vagos neišvaręs, paleido žirgą ganytis. Tik vieni šiaurės vėjai bestaugia apleistame dirvone.

Darbas čia yra būtinas, neatidedamas. Šitą išgirdę, mano draugai nusijuokė, sakydami: „Koks čia būtinumas, kad ir dirbti nėra ko“. Skeptiškai arba tinginio akimis žiūrint, ir aktualiausioj darbo srity mes nieko dirbtina nerasime. O folkloro darbo yra. Paimk tik kokį provincijos šiaudinės bakužės įnamį, senuką ar senelę, pasiklausyk jo šnekos, prisižiūrėk į jo veidą, į tas malonias, geras, vis dar tebežaibuojančias akis ir tu sužinosi, kame tavo darbo versmė. Ne tik jo pasakos apie baltąsias gulbes, apie užburtas jūros mergaites, apie paslaptingą švilpuką, apie miegančius kareivius, apie stiklo kalną; ne tik jo paties gyvenime „patirtais“ priepuoliais nusiskundimas del kelią klaidinančių piktųjų dvasių, del klajojančių žvakelių, del nekrikštytų vėlių ir del įvairių baidyklių; ne tik jo atsiminimai iš praeities laikų apie baudžiavą, rykštės, ponų maištus, sukilimus, bet ir pati jo kalba, jo išsireiškimai, palyginimai, išvadžiojimai bus grynas folkloro turtas. O kur patarlės, kur mįslės, kur kitos gudrybės... O dainos, dainos! Atrasi kaime ne vieną tokią senutę, kuri savo žiloj galvejėj ištisą dainų skrynužę turi. Viena trumpa liaudies dainelė tautiškumo ir meno žvilgiu dažnai daug vertesnė, negu mūsų modernieji kūriniai.

O kiek tokio turto dabar žūna neišnaudoto... Gaila ir liūdna...

Nekalbėdamas apie folkloro vertę kalbotyrai, istorijai, tautos psichologijai ir kitiems mokslams, aš trumpai pabrėšiu jos svarbą literatūrai.

Tautinis literatūros menas turi atspindinti tautos gyvenimą, jos dvasią. O kur daugiau tautos dvasios rasime, jei ne šiaudinėje pastogėje, jei ne kaime. Juk tik liaudis sunkiaisiais tėvynės gyvenimo laikais savo liūdnomis dainužėmis, pasakomis, savo gyvenimo būdu ir papročiais išlaikė pačios tautos gyvybę. Taigi į šitą šaltinį ir reikia kreiptis tyrojo tautinio vandens.

Kiek mūsų jaunų draugų pretenduoja į literatus, į poetus; prirašo ištisus sąsiuvinius gražių žodžių, skambių sakinių, kuriuose tačiau nėra sielos, nėra meno kibirkšties, estetinės nuotaikos ir kurie iš tos priežasties tik ir kupina redakcijų šiukšlių archyvus. Kai kurie redaktoriai ieško įvairių būdų šitų „poetų“ puolimams atremti.

Minimieji mūsų rašytojai labiausiai mėgia erotikos, pesimizmo ir kaž kokių aukštų padangių temas. Bet kaip visa tai toli nuo gyvenimo tiesos, nuo tikrybės! O, ką reiškia liūdna melodinga tautinė dėmelė, užburtas pasakų karalius, dažnai nesuprantama, nežinoma.

Ir mūsų organas literatūros meno žvilgsniu neturi reikiamos augštumos. Siršonai, vapsos... erotika... O, Vydūno žodžiais tariant, kokia literatūra, tokie žmonės, tokie jos kūrėjai, Vadinasi, mūsų jaunose galvelėse daugiausia širšonai zirzia ir lakūs vėjeliai švilpia. Bet mes turime išeiti iš tos padėties. Tikrojo menininko užduotis, kaip mūsų poetas Putinas sako, tai rodyti Tėvynei ateities keliai. Todel mes turėtume palikti nublukusią dabartį ir daugiau nusikreipti į tikrąją mūsų meno versmę, į liaudies amžiais kurtas meno vertenybes, ir čia ieškoti dabarties ir ateities gyvenimo kelio pradų.

Reikia pažymėti, kad viena turininga pasaka gali eiti įvairių dramų, poemų ir kitų literatūros kūrinių siužetu. Tik reikia panaudoti. O kiek tų vertenybių nežinomų, užmirštų... Mes bandome su arais į padanges skristi, bet, pajutę nebeturį po kojomis žemės, ne tik aukščiau skristi nepajėgiame, bet ir vietoje nebeišsilaikome — leidžiamės su varnomis žemyn. Sako, kad jau ir kai kurie mūsų senesnieji, „į literatūros dumblą įklimpusieji“, poetai savų ekspresionistinių kelių atsižadą. Girtina, girtina.

Bent mes, ateitininkai, neduosime šitai sričiai dirvonauti.

Juk ateitininkija dabar bando visas gyvenimo sritis užimti, užplėsti. Todel nepamirškime, kas svarbiausia, kas būtina, kas mums labiau prieinama. Eikime į savo kaimus ir ten pasistebėkime, pasiklausykime — daug ko rasime, daug išgirsime. Rinkime folkliorą rinkime senąsias knygas, senąsias tautines kultūros, tautinio meno liekanas. Rinkime, tvarkykime, tverkime muzėjus; galintieji restauruokite senuosius tautos meno kūrinius naujomis formomis naujam gyvenimui.

Be to, šitas darbas atostogų, polsio darbas. Kartu ir poilsis ir toks gražus, vertingas darbas! Apie šito darbo organizaciją reikėtų plačiau ir daugiau kalbėti. Tiesa, laikraščiuose ir gyvenime jau nemaža apie tai ir kalbėta, bet darbo nesimato... Ir Švietimo Ministerija jau tuo susirūpinusi ir lėšas skiria, bet darbas nesijudina ir gana.

Gal Centro Valdyba toj srity ką nors mano daryti?

Mano šito raštelio mintis tebūnie tuo geruoju vėju, kuris artimoj folkloro dirvoj vaisiaus gausingumą palaimintų.

Ateitininkų gyvenimo kronika

— Kalėdų atostogų metu Centro Valdyba ruošia organizacinius kursus. Kursai įvyks gruodžio m. 29, 30 ir 31 dienomis, „Saulės“ namų salėje. Kursų programa paruošta atsižiūrint gyviausių ateitininkų organizacijos reikalų.

Bus svarstoma šių dienų moksleivijos judėjimas, svarbiausių srovių principai, individualaus ir kolektyvaus lavinimosi bei auklėjimosi būdai ir visa eilė mūsų organizacijos gyvenimo klausimų.

Kiekviena kuopa privalės siųsti ne mažiau 2 atstovų. Kviečiami iš kuopų ir svečiai.

— Spalių m. 10 d. įsikūrė Katalikiškojo lietuvių jaunimo sekretoriatas. Sekretoriato tikslas koordinuoti jaunimo organizacijų darbą ir teikti savitarpią paramą.

Sekretoriatą sudaro: „Pavasario“, L. G. ir Sporto Federacijos, Stud. Ateitininkų ir Moksleivių At-kų organizacijų pirmininkai ar atstovai.

Sekretoriatui pirmininkauja Prof. Eretas, „Pavasario“ sąjungos pirmininkas.

Sekretoriauja Pr. Dielininkaitis, L. K. M. At-kų org. pir-kas.

— 1924 m. spalių mėn. 26 d. Kaišedorių Vidurinėj Mokykloj įsikūrė nauja at-kų kuopa.

— Veiveriuose, Kybartuose, Jurbarke, Jonišky, Viekšniuose, Tauragėj ir Pasvaly ateitininkai ant tiek apsileidę organizacinėj tvarkoj, kad iki šiol net Centro Valdybai neįstengė apie savo veikimą jokių žinių suteikti.

— Įkūrus Kaune naują Simano Daukanto Mokytojų Seminariją — jos auklėtinial, daukantiečiai, rado reikalo įsteigti ateitininkų kuopelę.

Steigiamas susirinkimas sušauktas iniciatyva Ačo, spalių 12 d. Iš pradžių įsirašė 14 narių. Į valdybą išrinkta 5 asmens. Jų tarpe: pirmininkas, iždininkas, sekretorius ir du pavaduotojai.

Susirinkimas baigėsi ateitininkų himnu.

—Šiais mokslo metais Plungės At-kų kuopos Valdybą sudaro šie asmens: K. Meškauskas — pirmininkas, J. Pietkūnaitė— vicepirmininkas, Razma—sekretorius, J. Butkus — knygininkas ir K. Sragauskas—iždininkas.

— Šiemet Pluugės ateitininkų kuopa tapo abstinentų kuopa. Reikalų vedėju išrinktas J. Razma.

— Šiais metais Utenos „Saulės“ Mokytojų Seminarijos du kursu baigė 24 mokiniai, iš kurių 15 ateitininkai,—at-kės. 1. Buteliauskas Liudas, 2. Dykynis Alfonsas, 3. Galvydaitė Onutė, 4. Graužinis Balys, 5. Kuzmaitė Liolia, 6. Limbaitė Verutė, 7. Mačeika Jonas, 8. Mikalkevičiutė Stasiutė, 9. Mikulėnas Domas, 10. Rukša Juozas, 11. Strazdaitė Emiliutė, 12. Tarvidaitė Katriutė, 13. Veteikis Paulius, 14. Vijeikytė Steputė, 15. Vitkus Kazys.

— Mariampoliečiai gilindami savo vagą įsisteigė dar vieną sekciją, būtent, gamtos - matematikos. Steigiamasis sus-mas įvyko š. m. spalių m. 28 d. Jame J. Baltūsis (VIII kl. mok.) laikė įžanginę ir momentui pritaikintą paskaitą „Gamtos - matematikos mokslai ir jų daviniai mūsų pasaulėžiūrai". Narių sekcijon prisirašė virš 40. Iš sus-mo eigos aišku buvo, kad darbas manoma varyti plačia vaga.

— Vėlių dienoje (lapkričio 3 d.) Šakių at-kų buvo iškilmingos pamaldos už mirusius idėjos draugus. Tai iškilmei atatinkamą pamokslą pasakė gimnazijos direktorius kun. Ign. Starkus. At-kai bendrai priėmė šv. Komuniją. Per šv. Mišias giedojo mokinių choras.

— Gruodž. 2 d. mirė Karaliaučiuje prof. K. Būga, „Ateities" bendradarbis, garsus mūsų kalbos ir kalbotyros žinovas. Sekančiame num. parašysime plačiau.

Knyga ir menas

Rabindranatas Tagore. *Gitanžali.* Iš anglų kalbos vertė Karolis Vairas. „Vaivos" B-vės leidinys. Kaunas 1924 m. Knygynuose pardavinėjama po 1 lit. 20 cent.

Pratartis. Rabindranatas Tagore dabar yra vienas žymiausių pasauly žmonių. Jis yra ne europietis, bet indas, gimęs Kalkutoje, bet draug gerai yra susipažinęs su Vakarų Europos kultūra. 1913 metais laimėjęs Nobelio premiją tapo žinomas visam pasauliui. Jis rašo savo gimtąja bengalų kalba ir tik kelius savo raštus yra pats išvertęs į anglų kalbą. Bet ne viskas ką jis yra sukūręs yra atspausdinta, nes Tagorė, kaip ir kiti visi didieji Indijos mokytojai ir poetai, daźnai savo kūrinių neužrašinėja, bet tik improvizuoja. Ir Tagorės dainos, poėmos Indijoj eina iš lūpų į lūpas — jos sakomos giedamos arba dainuojamos. Turint po rankai tuos jo kūrinius, kurie yra užrašyti ir išversti į Vakarų Europos kalbas, galima jis skaityti draug ir liriku, ir dramaturgu, ir beletristu, ir filosofu.

Tagorės lirikos kūrinių išleistų vokiečių kalba yra šių: 1. *Der Gaertner* (Daržininkas), 2. *Gitanjali* (Giesmės Auka), 3. *Der zunehmende Mond* (Pilnėjantis mėnulis), 4. *Die Gabe des Liebenden* (Mylimoji dovana), 5 *Zum andern Ufer* (Prie kito kranto).

R Tagorės dramos: *Der König der dunkeln Kammer,* (Tamsaus kambario karalius), 2. *Chitra,* 3. *Das Postamt* (Paštas), 4. *Der Frühlingskreis* (Pavasario skritulys), 5. *Das Opfer* (Auka), 6. *Malini,* 7. *Der König und die Königin* (Karalius ir karalienė).

Jo beletristiniai veikalai: 1. *Schiffsbruch* (Sudužęs laivas), 2. *Das Heim und die Welt* (Namai ir pasaulis), 3. *Gora.*

Jo filosofiniai veikalai: 1. *Sadhana,* 2. *Persönlichkeit* (Asmenybė), 3. *Die Flüstern der Seele* (Sielos šnabždėsiai), 4. *Nationalismus.*

Tagorė draug yra ir poetas-dailininkas ir filosofas-pedagogas.

Aš čia nemanau nei sistemingai išdėstyti Tagorės filosofinės pasaulėžvalgos, nei jį charakterizuoti kaipo poetą. Čia tik noriu supažindinti su tomis mintimis ir idėjomis, kurių sutinkame jo veikale „Gitanžali".

1. **Pilnutinės buities ieškojimas.** Tagorė niekad nesustingsta, nenurimsta... Šis pasaulis negali patenkinti jo pilnutinės palaimos ištroškusios sielos. Jis pakėlęs aukštyn galvą, ir ištiesęs rankas, amžinai ieško tų šviesiųjų kraštų, veržiasi į pilnutinės buities karaliją. „Aš noriu tavęs, tiktai tavęs!.." (29) nuolat kartoja jo širdis. Visi geiduliai yra apgaulingi ir iš pašaknų klaidingi. Ir į Dievą — į tą pilnutinės buities pagrindą — veržiasi karščiausios jo maldos ir giliausi širdies troškimai. Jo širdis nebūdama savo Kūrėjo prieglobsty negali nusiraminti:

— Pasišalinus nuo tavo veido, mano širdis neranda poilsio nė ramybės, ir mano darbas yra tiktai begalinis vargas didžioje, be kranto, jūroje (16 pusl.).

Jo širdis amžinai kartoja: „Ateik, ateik, mano, viešpatie, mano karaliau!"

„Aš tik laukiu meilės, kad jau galėčiau atiduoti save į jo rankas" (21 pusl.). Bet vis dar Jis neateina ir neateina, nors lietus lyja ir tamsu ir tuščia aplinkui... bet visgi Jis neateina ir „...jei tu neparodysi man savo veido, ei paliksi mane visai šaly, tai aš nežinau, kaip aš pergyvensiu tas ilgas, lietingas valandas" (21 pusl.). Ir todel būtinai ateik — „Ak, mano vienintėle drauge, mano visų mylimiausioji, mano vartai atkili, — nepraeik pro šalį, kaip sapne" (23 pusl.). Ir nuo pat ryto iki vėlam vakarui poetas laukia savo numylėtinio ir renka Jam dovanas, bet vis tik Jis neateina ir poetas šaukia: „Kur tu stovi už jų, mano mylimasis, pasislėpęs šešėlyje?.. Aš laukiu čia tavęs per ilgas valandas, ruošdamas tau dovanas, ogi tuo tarpu praeiviai ateina ir ima sau mano gėles, viena po kitai, ir mano pintinėlė jau be veik ištuštėjo" (31 pusl.).

Ir kas gi Tas yra, kurio taip laukia ir ieško mūsų poetas—filosofas?

2. **Dievas.** Dievas yra Tagorės širdies numylėtinis ir giliausias jos troškimas — tai amžiams susižieduoti su Juo. „Aš pažįstu tave, kaipo mano *Dievą*" (51 pusl.) *Dievas nėra* Dievas jam yra ir *tėvas, ir motina, ir draugas, ir mokytojas, ir brolis ir viešpats, ir karalius.* Jis yra jam viskas. Dievas yra begalinė *meilė* ir Jis begaliniai pamilo žmogų ir Jo meilė yra visai kitoki negu žmonių meilė: „Tie, kas myli mane, šiame pasauly, visaip stengiasi sulaikyti mane. Bet kitais atžvilgiais tavo meilė yra didesnė už jų, ir tu *palikai mane laisvu.* Jie niekados nepalieka manęs vieno, kad aš neužmirščiau. Bet tu, — dienos seka dienas ir tavęs nematau" (27 pusl.) Dievas savo meilėje duoda žmogui laisvę: jis gali nusilenkti savo Dievui ir Jį garbinti ir Jo visados ilgėtis, bet gali pasirinkti ir visai priešingą

kelio kryptį, gali, atsisakęs nuo savo Dievo, nuo pilnutinės buities ieškojimo, paskęsti nebuities karalijos bangose. Bet jei žmogus ir užmiršta savo Kūrėją, tačiau jo Dievas niekados neužmiršta ir visados laukia sugrįžtant savo sūnaus — paklydėlio: „Jei aš nesišaukiu tavęs savo maldose, jei nelaikau tavęs savo širdyje, — vis vien tavo meilė laukia mano meilės“ (27 pusl.). „Jis ateina, visados ateina. Kas valanda ir kas amžius, kas diena ir kas naktis jis ateina ir ateina, visados ateina...“ (33 pusl.).

3. Gyvenimo tragizmas. Bet nors žmogus žino, kodel Dievuje glūdi neįkainuoti turtai ir nors siela veržte veržiasi prie Jo, bet šalia gražiausių sielos žiedų tūno žmoguje draug ir blogo demonas, kuris apsupa žmogų savo magiškomis jėgomis nudažo visą sielą savąja spalva prirakina ją prie šios žemės purvų... Du priešginybių šaltiniai gyvena žmoguje ir drasko jo širdį pusiau. Du priešingi demonai — angelas ir velnias kovoja ir šios kovos arena yra žmogaus širdis, pats žmogus. Dvi prigimti gyvena jame. Ir iš čia išplaukia visas žmogaus gyvenimo tragizmas, visi jo skausmai ir vargai. Ta priešginybių kova gamina žmogui begalinių kančių, skaldo jį, plėšia jį pusiau. Ir šį gyvenimo momentą Tagorė tiesiog su stebėtinu artistingumu moka vaizduoti. Štai pavyzdys:

„*Kietos yra grandys, bet man širdį sopa, kai bandau jas sutraukyti.*

Laisvė yra visa, ko aš geidžiu, bet gėdžiuosiu tikėtis jos.

Esu tikras, kad tavyje yra neįkainuoit turtai ir kad tu esi mano geriausis draugas, bet aš nedrįstu prasišalinti iš savo kambario.

Apdangalas, kurs dengia mane, yra dulkių ir mirties apdangalas; *aš nekenčiu jo, bet gi meilingai jį glamonėju.*

Mano skolos yra didelės, mano nepasisekimai yra dideli, mano gėda yra slaptinga ir sunki: o vis gi kai ateinu reikalauti savo labo, *drebu iš baimės, kad mano prašymas gali būti išklausytas*“ (26 pusl.).

Ir štai teisinga bus pasakius kad toks gyvenimas yra tai klajojimas tarp dangaus ir pragaro, tarp tiesos ir melo, tarp amžinasties ir mirties, tarp gero ir blogo, tarp pilnutinės buities ir visiškos nebuities... Visas gyvenimas prisipildo baisiausiomis antinomijomis.

Žmogus lengvai pasiduoda piktojo demono vyliams, nes demonas yra begaliniai gudrus, vylingas ir apgaulus, o žmogus silpnas ir neatsargus. Štai kaip genialiai, gudriai apgaunamas žmogus: „Kai dar buvo diena, jie atėjo į mano namus ir tarė: — „Mes užimsime čia visų mažiausiai vietos“. Jis tarė:— „Mes pagelbėsime tau garbinti tavo Dievą ir dvasios nusižeminime priimti mums skirtąją jo malonių dalį“—Ir susėdo kertėje ir sėdėjo rainiai ir tyliai. Bet vidunakčiu susekiau, kad jie — tvirti ir triukšmingi — įsilaužė į mano šventovę ir godžiai pagrobė nuo Dievo aukuro atnašas“ (27—28 pusl.).

Žmogus begalinio godumo vedamas nori užkariauti visą pasaulį, nori pavergti sau visas pragaro ir dangaus jėgas, bet

draug pats savęs nustoja, praranda tikrąją savo esybę: „Aš vis statau sieną aplinkui; ir kai ta siena kasdien kyla aukštyn ir aukštyn į padangę, aš pražudau tikrąją savo esybę jos šešėlio tamsoje“. (26 pusl.).

Tai Babelio bokštas. Štai kaip baisus žmogaus gyvenimo tragizmas: „Belaisvi, pasakyk man, kas nukalė šitas nesutraukiamas grandis?“ „Tai aš pats“ — atsakė belaisvis, — „taip tobūlai suliejau grandis. Aš maniau, ačiū mano jėgai visas pasaulis bus belaisvėje, ir aš pats liksiu nepaliestas. Per dienas ir naktis prie liepsnos ir priekalo kaliau grandis. Pagaliau, kai darbas jau buvo pabaigtas ir grandis nesutraukiama, — pasijutau pats ja apkaustytas“ (27 pusl.). Ir ar modernasis civilizuotas žmogus nėra tuo sukaustytu belaisviu?

4. Dievo atėjimas. Malda. Negalima pasitikėti vien savimi ir pripažinti vien tik save: „*Ak kvlaily, kam tu bandai pats save nešti ant savo pečių? Ak, elgeta, kam tu eini elgetautų prie savo durų? Palik visus savo vargus tam, kas gali juos pakelti ir nesidairyk atgal gailėdamasis*“ (17 pusl.). Privalu atsisakyti nuo viso pasaulio, privalu išsižadėti savo egoizmo, jei nori susijungti su savo Dievu, jei nori laimėti amžiną gyvenimą.

Ir duok man jėgos su meile pajungti jėgas tavo valiai (29 pusl.).

Zmogus gyvena tam, kad garbintų Dievą: Aš esu čia, kad giedočiau tau giesmę“ (20 pusl.).

„Kai širdis surambėja, ateik pas manę su savo malone.

Kai gyvenime išgaišta meilė, ateik su daina.

Kai mano vargdienė širdis sėdi, prie žemės kertelėje prikritusi, įsilaužk per duris, mano karaliau, ir įeik karaliaus iškilme“ (30 pusl.).

Pagalios po karštų maldų ir nuolatinio laukimo atėjo Jis... Buvo tai tamsi naktis. Viskas miegojo... Viskas ilsėjos... Tiktai kažin kas pasakė karalių žadėjus ateiti. Mes nusijuokėme ir tarėme: „Ne, tai negalimas daiktas!“ Pasibeldė į duris ir kažin kas vėl pasakė: „Pasiuntinys!“ Mes nusijuokėme ir tarėme: „Ne, tai tur būti vėjas“. Ir taip atėjo karalius visai netikėtai ir rado visus bemiegančius.—„Karalius atėjo“, bet kur yra šviesos, kur yra vainikai? Kur yra sostas jam atsisėsti? Ak, gėda! Ak, didžiausia gėda! Kur gi yra svetainė, kur gi yra papuošalai? Kažin kas pasakė: „Be reikalo verkiate! Pasveikinkite jį tuščiomis rankomis, veskite jį į tuščius kambarius!“ (37 psl.). Ir taip buvo priimtas, netikėtai atėjęs, baisiosios nakties karalius...

5. **Kalavijas.** Atėjus Karaliui norėjo poetas—filosofas prašyti nuo Jo rožių vainiko, kurį Jis turėjo ant kaklo, kad juo papuoštų save ir galėtų žaisti vainiko gėlėmis... bet nedrįso. Ir kai atėjus rytmečiui Karalius išvyko, tai Tagorė ieško lovoj vieno kito lapelio, kuris būtų galėjęs nukristi nuo Karaliaus vainiko... Bet nieko panašaus nerado—nei gėlių, nei saldainių, nei kvepiančio vandens indelio... Randa... žvilgantį liepsnomis galingąjį kalaviją ir nežino dabar kur jį padėti — gėdisi jį nešioti, o kur pri-

spaudžia jį prie savo krūtinės, tai jis kruvinai žeidžia ją... Kalavijas tai simbolinis ženklas, reiškiąs kovos priemonę su baisiuoju blogo demonu. Su šiuo kalaviju tikisi Tagorė viską nugalėsiąs. „Nuo dabar manyje nebebus laimės šitame pasauly ir tau teks pergalė visuose mano sumanymuose. *Tu palikai mirtį mano draugu, ir aš ją apvainikuosiu savo gyvybe.* Tavo kalavijas yra prie manęs, kad galėčiau perkirsti savo ryšius, ir man nebebus baimės šitame pasauly“ (38). Ir nieko dabar jau poetui—filosofui nebetrūksta: „Tu davei man savo kardą (kalaviją J. K.) pasipuošti. Nebereikia man kelių papuošalų!“(39).

Taip Dievas pats palieka lovoje savo kalaviją, kad šis pasiimtų jį grumtųsi su šiuo pasauliu, su savo kūno geiduliais ir aistromis ir kad su juo nugalėjęs blogo demoną galėtų drąsiai be baimės pasitikti savo Viešpatį, kad su šypsančiu veidu galėtų atsiskirti su šiuo žemiškuoju pasauliu, kad įžengtų į amžinojo gyvenimo karaliją.

6. Mirtis. Taip žiūrėdamas į mirtį Tagorė kaip ir kiti didieji Rytų žmonės ramiai be baimės šešėlio pasitinka ją. „O tu, paskutinysis gyvenimo išpildyme, *Mirtie,* mano mirtie, eikš ir pašnabždėk man!“ (58 pusl.) Mirtis — tai sužieduotuvių momentas, tų sužieduotuvių, kurių žmogus visą savo gyvenimą troško ir laukė, apie kurias visą savo gyvenimą svajojo — „Ir gėlės nuskintos ir vainikas nupintas jaunavedžiui. Po jungtuvių jaunavedė apleis savo namus ir pasitiks savo viešpatį vieną, nakties slaptumoje“ (58). Ir jau kas kartą atsiskyrė su šiuo pasauliu tas jau nebegali grįžti atgal į jį: „Mano namai yra mažį ir kas kartą išėjo iš jų, niekados nebegali grįžti“ (56 pusl.). „Štai, atiduodu jums savo durų raktus, -- ir visiškai atsisakau nuo visų teisių į savo namus“ (59). Tokia jau Dievo valia, kuriai priešintis nėra reikalo: *„Pašaukimas atėjo, ir aš esu pasirengęs kelionei“* (59 psl.) Ir jei žmogus visgi verkia mirdamas, tai nėra ko stebėtis, nes ir „kūdikis verkia, kai motina atitraukia jį nuo dešinėsės savo krūties, ir toje pat valandoje vėl nusiramina prie kairėsės krūties“ (60 psl.).

Mirtis tai perėjimo momentas į pilnutinės buities gyvenimą, į amžinąjį gyvenimą: „Ir dabar aš jau noriu numirti bemirtyje“ (62). Neplaukiojau tada jau nuo uosto į uostą, prabėgo jau tos dienos, kada buvo gyvenama gyvenimo periferijoje, kada buvo supamasi ant vandenyno bangų, atėjo laikas, kada tenka pasinerti į vandenyno gilumą, kad „laimėtum tobūlą beformį žemčiūgą“, anapusinį amžiną gyvenimą...

7. Šviesus optimizmas. Gyvenimas nėra beprasmis. Jis neina į tuštumą. Ji turi savyje užslėpęs gilią prasmę. Ir žino poetas — filosofas del ko toki spalvų gausybė yra debesyse, delko gėlės taip gražiai nudažytos, delko yra muzika žaliuose medžių lapuose, delko bangos harmoningai ūžia, delko gėlių širdyse yra medaus... Tagorė ieško tiesos, klausia kas yra Dievas, kas yra pasaulis, kas yra žmogus, siela, gyvenimas, mirtis, meilė, bet jis nėra kaip modernasis europietis tik užduodąs vis

naujų ir naujų klausimų ir nė į vieną nieko pats neįstengiąs atsakyti: Tagorė yra toks tiesos ieškotojas, kuris jau daug ką žino ir daug ką surado, bet jis nori dar daugiau žinoti ir dar daugiau surasti... Jis mato pasauly didelį tikslingumą, jaučia jo giliąją prasmę ir vadina jį tuo gražiuoju kosmosu, kupinu gyvybės, džiaugsmo, palaimos virpėjimo, stebuklingos muzikos garsų. Ir jis pats esąs to kosmoso gyva neatskiriama dalelė. „Dideliu džiaugsmu tu apsupi savo žvaigždėtą krūtinę tą ūkanoto debesio maršką, paversdamas ją į nesuskaitomą daugybę pavidalų ir nudažydamas ją įvairiomis spalvomis“ (47 pusl.). „Ak, šviesybė šoka, mano brangiausias, mano gyvybės centre; šviesybė liečia, mano brangiausias, mano meilės stygas; dangus atsiveria, įsiutęs vėjas lekia, *visą žemę apjuosia juokais*“ (41 psl.) „*Dangaus upė apsėmė savo pakraščius ir iš jos krantų užsiliejo džiaugsmo potvynis*“ (41 psl.).

Ir gyvenimas todel tiek daug džiaugsmo, palaimos turi, kad jis seka kosminį gyvenimo ritmą, pasiduoda Aukščiausiojo valiai.

8. Visuomenė. Žmogui — individui nevalia visiškai atsiskirti nuo pasaulio, nuo žmonių, nuo gyvenimo, kad vien tik savyje užsidaręs garbintum Dievą.

„Liaukis dainavęs, giedojęs ir karieliais barškinęs! Ką gi tu čia garbini, šitame tamsiame ir užleistame bažnyčios kampely su uždarytom durim? Atmerk savo akis ir paregėk, kad prieš tave nėra tavo Dievo!

Jis yra ten, kur artojas aria kietą žemę ir kur kelio dirbėjas skaldo akmenis... Nusimesk savo šventuosius rūbus ir, kaip ir jis, eik prie dulkinos žemės!“ (18 psl.).

Bergždžias yra pasyvus, jokiais gerais darbais, jokia artimo meile, jokiu visuomeniniu darbu neparemtas Dievo garbinimas. Yra vien tik tuštybė apsirėdyti brangiais karalaičio rūbais ir kur tai pasikėlus į nepasiekiamas aukštybes iš aukšto su panieka žiūrėti į šį gyvenimą, į šią dulkėtą žemę į šią visuomenę, į kurią įėjęs be abejo susitepsi ir sudulkėsi. Ne „*...motina, nėra grožio dailiuose rūbuose, jei jie sulaiko vaikelį nuo žemės dulkių, jei jie neleidžia jam įeiti į didelę šiaip žmonių gyvenimo puotą*“ (17 pusl.).

Jei žmogus nori tarnauti dangui užmiršdamas visuomenę, užmiršdamas savo artimą, neištiesdamas jam nelaimėje pagalbos rankos ir nepriglausdamas jo begalinėje savo meilėje tai tokio žmogaus darbai ir aukos neturi prasmės. Štai mergaitė eina su šviesiu žibintuvu, Tagorė priėjęs prie jos ir prašo: „Mano namai yra tamsūs ir liūdni,—paskolink man šviesos!“ (45 pusl.) Bet mergaitė atsako: „Aš atėjau paaukoti savo žibintuvą dangui“ (45) nepaskolina šviesos. Ir Tagorė apie tai sako: „Aš stovėjau ir žiūrėjau, kaip jos šviesa *bereikšmiai ir veltui degė*“ (45).

9. Amžinatvė. Gyvenimas neturi galo. Jis yra amžinas. Amžinas yra ir žmogus. Jam amžinatvei pagrindą suteikia Die-

vas: „Tu padarei mane begalinį. Tokia yra tavo malonė. Šį trapųjį indą tu pakartotinai ištuštini ir vėl jį pripildai naujos gyvybės“ (44). Amžiai prabėga, o žmogus nemiršta vis gyvena. Žmogus mano kartais, kad jo kelionė prisiartino prie galo ir kad jam atėjo laikas pasilsėti tylioje užuomaršoje.—„Bet susekiau, kad tavo valia nepažįsta manyje pabaigos... ir *kur senasis kelias pasibaigia, nauja šalis apreiškia savo gražybes*“ (29). Muzikos garsai, harmoningas medžių šlamesys, paukštelių giesmės nešą žmogui gandą nuo kito kranto primena jam amžinatvės pasaulį. Ir Tagorė ramiai laukia, kada Aukščiausis pašauks jį į naują gyvenimą, lengvai pasiduoda Jo valiai.

„Kaip pulkas gervių, išsiilgusių namų, lekia per dienas ir naktis į savo lizdus kalnuose,—tekeliauja visas mano gyvenimas į savo amžinybės namus viename pasveikinime tavęs“ (64 psl.)

Pabaiga. „Gitanžali“—tai lirinis Tagorės kūrinys su religiniai filosofiniu turiniu. Čia man teko atsižvelgti daugiausia į turinį. Tagorė yra nors ne krikščionis, bet gal dar arčiau stovi prie Dievo Karalystės už daugelį tokių, kurie nešioja krikščionio vardą. Tagorė yra Rytų pasaulio dvasios žmogus, todel mums lietuviams irgi savo prigimtimi daugiau į Rytus palinkusiems jis yra taip artimas ir savas. Tagorė yra vienas didžių Indijos mistikų ir jo mistika yra labai artima krikščioniškajai mistikai. Kiekviena Tagorės raštų eitutė dvelkia paslaptingojo grožio kvapsniu ir žavi akį stebuklingiausiomis spalvomis, gražiausiais vaizdais. Iš kiekvieno jo kūrinio trykšta kilniosios meilės, žmoniškumo, kuklumo, gyvenimo džiaugsmo spinduliai ir lengvai kaip šilkosparniai debesėliai plaukia iš pačių sielos gelmių karščiausios ir giliausios maldos Pasaulio Kūrėjo garbei.

J. Keliuotis.

Mūsų veikimas

Kaunas. Mūsų kuopa šiais mokslo metais šoka net šuoliais pirmyn. Jau iš pat pradžių šių mokslo metų visų buvo gyvai susirūpinta kaip būtų galima susitvarkyti geriau, tobūliau, kaip dvasiniai, taip technikiniai reikalai. Tuo tikslu buvo sušauktas visuotinas kuopos susirinkimas, kuriame buvo atsilankę mūsų Centro Valdybos narių ir su paskaita gerb. Dr. Ruginis. Šiame susirinkime iškelta daug įvairių pasiūlymų, kad patobūlinti savo veikimą ir kad pritraukti visus narius darban.

Visas kuopos veikimas išsišakojęs atskirose kuopelėse. Kuopelės yra susitvėrusios įvairiose mokyklose. Kai kuriose mokyklose kuopelių skaičius siekia iki 4, kitur 3, 2, 1.

Šįmet yra įsikūrusios 2 kuopelės „Simano Daukanto“ Mokytojų Seminarijoj ir Mergaičių Mokytojų Seminarijoj ateitininkės pasidalino į dvi kuopeles. Manoma įsteigti vidurinėse mokykyklose ir visur kitur kur dar mūsų ugnelė nerusena.

Susirinkimai daromi, dažniausia, kas dvi savaiti, kuriuose skaitomi, pačių narių referatai, sakomos eilės, skaitomi rašinėliai. Kviečiami ir pašaliniai asmenys su paskaitomis.

Lapkričio mėn. 16 d. Aukšt. Technikos Mokyklos ateitininkai šventė savo kuopelės metines sukaktuves. Buvo paskaita gerb. prof. Reinio, sakomos eilės ir labai gražiai paskambino stygų orkestras. Ūpas nariuose buvo labai geras.

Kaip visur taip ir pas mus yra tokių kuopelių, kurios dar tik tam tikroj „merdėjimo“ stadijoj, bet tikime, kad Dievui padedant, išsirutuliosim iš tos „merdėjimo“ stadijos. Prie tokių kuopelių tenka, laikinai, priskaityti „Saulės“ Mok. Seminarijos Vaikinų kuopelė ir pernai buvusią vieną iš pirmesniųjų kuopelių — tai L. M. Prof. S. Suaugus. gimnazijos kuopelė.

Kitose kuopelėse veikimas patenkinantis.

Sekcijose veikimas labai išsiplėtojęs, ypač abstinentų sekcijoj. Šįmet paėmus į rankas K. Piktuižiui vadovavimą, stebėtinais žingsniais žengia pirmyn. Pas juos pilna visokių „ministerijų“; visokių ratelių! Jei taip eis iki pavasariui darbas, tai visas Kaunas virs abstinentais. Š. m. lapkričio 23 d. šventė savo metines sukaktuves. Bravo abstinentai! Eucharistininkų sekcija irgi neatsilieka.

Valdyba savo posėdžius daro kas dvi savaitės. Posėdžiai daromi su kuopelių pirmininkais ir be kuopelių pirmininkų.

Valdybos dėka šiais metais Kauno ateitininkai turim užeigos namą, kuriame daroma Valdybos posėdžiai ir šiaip pasitarimai.

Šįmet kuopos valdybą sudaro: Pirmininkas — D. Sabaliauskas; vice-pirmin. Petukauskas, II vice pirmin. -- Norvaišaitė. Sekretorius — Kaktytė; II Sekretorius — Pusdešris, Knygininkas — Barisas ir Iždininkas — Keturakis.

Buvo suruoštos, bendrai Kauno kuopai, 2 paskaitos (Dr. Ruginio ir Dr. Sakalausko) ir vienas šeimyninis pasilinksminimas.

Bendrai narių ūpas vidutinis, visi dirba, kruta kaip skruzdės.

Pusliocis.

Kėdainiai. Š. m. lapkričio mėn. 10 Kėdainių gimnazijos salėj įvyko Kėdainių At-kų kuopos su L. G. ir S. Federacijos skyriu „Algirdas“ susirinkimas, kuriame stud. A. Valavičius laikė paskaitą, tėma „Žmogaus dvasios ir kūno kultūra.“ Susirinkime dalyvavo virš 150 dalyvių ir tęsėsi arti dviejų valandų. Susirinkime pirmininkavo M. Valavičius, sekretoriavo B. Kliorė.

Prelegentas savo kalboje apibudino, kad žmogaus asmuo susideda iš dviejų dalių — fizinio ir dvasinio žmogaus — tai ir žmogaus kultūra turi būti dvejopai plėtojama.

Prie kūno kultūros priklauso sportas, gimnastika, atletika ir sportiniai žaidimai. Kūno kultūros tikslas yra užgrūdinti ir padaryti ištvermingesniu žmogaus kūną. Tam atsiekti yra steigiamos tam tikros organizacijos, kurios turi tikslą platinti sportą liaudyje ir inteligentijoj. Kaimo jaunimui sportas suteikia gracijos ir gyvumo. Kūno kultūra kovoja su alkoholiu ir rūkymu, kadangi tai silpnina žmogaus organizmą. Sportuojant

nereikia žiūrėti rekordų, bet kreipti daugiau domės į vispusišką kūno lavinimą.

Bet vien fizinio lavinimosi neužtenka atsiekti savo idealams. Kaip kūnas, taip ir dvasia turi būti atatinkamai lavinama. Žmogus privalo būti doras ir turėti tvirtą valią. Doros pradžia yra įgimta kiekvienam žmogui ir tik negeras gyvenimas išrauna ją iš žmogaus širdies. Bet svarbiausią rolę žmogaus gyvenime lošia, tai tvirta valia. Kovoje tarp žmogaus proto instinkto pergalė priklauso nuo to, kurią pusę palaikys žmogaus valia. Tvirtos valios žmogui gyvenime nėra nei sunkenybių, nei kliūčių. Taigi pirmutinė žmogaus pareiga yra išdirbti sau tvirtą valią. Bendrai imant, dvasios kultūrą sudaro doros, sąžinės ir valios lavinimas.

Baigdamas savo paskaitą prelegentas pažymėjo, kad ypač būsiantieji inteligentai privalo būti stiprūs kūnu ir dvasia. Ne tas galingas, kurs kitus valdo, bet tas, kurs pats save suvaldo!

Prelegentas kalbėjo labai aiškiai ir suprantama kalba, taip kad paskaita visiems be galo patiko. Kėdainiečiai at-kai ir federantai yra labai dėkingi prelegentui už suteiktą paskaitą.

Koras.

„Ateities“ platinimas.

Metai atgal ėję sekmingai „Ateities“ dalykai dabar vis blogėja. Kai kurios kuopos vieton to, kad didinti nuolat prenumeratorių skaičių, mažina, pav. Raseinių, Skuodos, Vilkijos Šiaulių ir k. Kitos kuopos, nors ir ima ne mažą ekz. skaičių, tačiau laiku neatsilygina. Taip pradžioj šių mokslo metų sulaikėm „Ateities“ siuntinėjimą penkioms kuopoms, o šis numeris priseis sulaikyti dar 16 kuopų, kurios nė centą šį pusmetį neatsiuntė. Lengva spėti kokia bus mūsų „Ateities“ ateitis, jei kuopos ir toliau nesiliaus taip elgtis.

Turime pasidžiaugti, kad yra keletas kuopų, kurios mus kaip reikiant palaiko. Taip Šakių kuopa šiemet užsisakė 10 ekz. daugiau, Tauragės kuopa, nors sunkios veikimui sąlygos, 20 ekz. daugiau. Kitos kuopos labai uoliai atsilygina, Biržų, Dotnavos, Gižų, Žiežmarių kuopos atsilygino jau iki Naujų Metų. Joniškio, Šeduvos, Rietavo, Krakenavos, nors nedidelės kuopelės, kaip tik gauna num. tuoj ir pinigus už jį atsiunčia. Neblogai atsilygina ir Ūkmergės, Mariampolės, Vilkaviškio, Šakių kuopos. Yra kuopų, kurios ištesėjo jau pasižadėjimus: taip Telšių kuopa atsiuntė aukų 100 lit., Skuodo—50 lit., Vilkaviškio —200 lt., Panevėžio—80 lt. ir Žiežmarių — 6 lit. Lauksim kada kitos kuopos pradės savo pasižadėjimus pildyti.

Nr. 12, keliolikai kuopų neatsilyginus, negalės prieš Kalėdas pasirodyti. Sekantiems metams kaina prenumeratos ir atskirais ekz. lieka ta pati, kad neapsunkinti ir neturtingiems „Ateitį“ įsigyti.

„Ateities“ Administracija.

Redaktorius-leidėjas stud. J. Mičiulis.

Redakcijos atsakymai.

Varginoniui. Eilėraščiai visais atžvilgiais silpni. Nedėsim.

P. Liaučiui. Dr. rašyti gali. Tik per daug bobiško sentimentalumo šiame rašiny, tai jo ir nepanaudosim. Laukiame geresnių.

J. Svyruonėliui. Dr. eilėraščiai perdaug skysti. „Atostogose" kame dr. pasakoji apie savo meilę, stilius labai koktus. Neduoda rašinėliui poetiškumo nė tie, nuolat besikartoją, epitetai, kaip: „puikus", „puikiai" etc.

P. Cvirkai. Šiuo kart dr. raštų nededam—persilpni. Laukiam daugiau.

V. Draugas kronikon rašai dabar, kas įvyko rugsėjo mėn. Nedėsim.

Gauti raštai.

A. Jakštas. **Trys garsiausieji matematikos klausimai.** Šviet. Min-jos leidinys. Kaunas, 1924. Kaina 5.50.

Švietimo Darbas, Nr. 9, Rugsėjo mėn.

Naujoji Vaidilutė, Nr. 5.

Trumpos Steigiamojo Seimo narių biografijos su atvaizdais. Knygynuos pardavinėjama po 7 lit. Sukrauta Šv. Kazimiero Dr. knygyne Kaune.

Prof. *J. A. Ryan.* **Ar Bažnyčios Šventieji Tėvai buvo socialistais?** Vertė A. Vilimas. Kaina 2 lit.

Vinco Kudirkos Jubilėjinis Varpas 25 metų mirties sukaktuvėms paminėti. „Varpo" b-vės leidinys. Kaina 8 lit.

Kauno Kalendorius 1925 m. Kaina 1 litas. Gaunamas Šv. Kazimiero Draugijos knygynuose.

Gauta iš Herderio.

1. **Die weise Jungfrau.** Gedanken und Ratschlage von **Adolf von Dosz** S. J. 12° (XII u. 460 S.) Freiburg i. Br. 1924, Herder. Kaina 6.25 Šveic. fr.

2. **Die Jugend grossen Männer.** Sonntagslesungen für Jünglinge von **Dr. Konstantin Holl.** Mit 18 Bildern. 12° (VIII u. 40) Freiburg i. Br. 1924, Herder. Kaina 5.50 Šveic. fr.

3. **Ehrenpreis.** Eine Festgabe für Erstkommunikanten aus Beitragen mehrerer Mitarbeiten zusammengestelt von *Helena Pages.* Mit 7 Bildern. 8° (XIV u. 252 S.) Freiburg i. Br. 1924, Herder. Kaina 4.75 Šveic. fr.

Dabar jau netoki laikai, kad galėtume apseiti be laikraščio.

Kas laikraščių neskaito — visur pralošia.

Darbo žmogau, tu trokšti šviesesnės ateities ir sunkiai kovoji su vargu. Tau geriau seksis, daugiau visko išmanysi skaitydamas laikraštį

«Darbininką»

„Darbininkas“ — teikia žinių apie Lietuvos gyvenimą, ypačiai apie darbininkų vargus ir pasisekimus.

„Darbininkas“ — tai tikras Lietuvos darbininkų vadas, jų sunkioj kovoj su besočio kapitalo galybe ir su visokia priespauda. Nurodo darbininkams, kokias jie turi savo tėvynėje teises ir kaip jie gali nuo išnaudotojų savivalės apsidrausti.

„Darbininkas“ — plačiai rašo apie Seimo leidžiamuosius įstatymus, vyriausybės ir savivaldybių darbus.

„Darbininkas“ — duoda gražių pasiskaitymų tinkančių ir seniems ir jauniems. Skubėkite užsisakyti 1925 metams.

„Darbininko“ — kaina: metams 8 litai, pusei metų 4 litai. Amerikoje ir Anglijoje dvigubai.

„Darbininko“ — Redakcijos ir Administracijos adresas: Kaunas, Ožeškienės g-vė 12 Nr.

„Ateities“ kaina:

Lietuvoje metams	15 lt.
Užsieniuose metams	20 lt.
Atskiras num.	1,50 ct.
Moksleiviams imant kuopose	1 lt.

Redakcijos ir Administracijos antrašas:
KAUNAS, Laisvės Alėja Nr. 3.

„Šviesos“ spaustuvė, Kaunas, Jakšto gatvė Nr. 2.